

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE CZECHOWICE-DZIEDZICE NA LATA 2026 - 2031

Opracowanie
PS MONITORING Sp. o.o. w Wadowicach

PROJEKT

Autorzy opracowania kierują szczególnie podziękowania w stronę wszystkich osób i instytucji, które aktywnie włączyły się do prac w trakcie opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Czechowice-Dziedzice na lata 2026-2031

Spis treści

Wstęp	5
1.1 Podstawy prawne dla konstruowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.....	6
1.2 Odniesienie do dokumentów strategicznych określonych na szczeblu Unii Europejskiej	7
1.3 Odniesienie do dokumentów strategicznych określonych na szczeblu krajowym	9
1.3.1 Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR) do 2020 roku z perspektywą do 2030 ..	9
1.3.2 Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030	10
1.3.3 Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030	11
1.3.4 Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030.....	11
1.3.5 Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2021–2030	12
1.3.6 Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej	13
1.3.7 Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego 2023–2030	13
1.3.8 Polityka społeczna wobec osób starszych 2030	14
1.3.9 Krajowa Strategia Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 (KRES)	14
1.3.10 Programy wspierające konkretne grupy społeczne	15
1.4 Odniesienie do dokumentów strategicznych określonych na szczeblu województwa śląskiego ...	16
1.5 Odniesienie do dokumentów strategicznych określonych na szczeblu powiatu bielskiego	17
2. Charakterystyka gminy Czechowice-Dziedzice.....	17
2.1 Pomoc społeczna i rynek pracy	20
2.2 Ochrona Zdrowia	30
2.3 Edukacja.....	30
2.4 Kultura	32
2.5 Bezpieczeństwo	33
2.6 Organizacje Pozarządowe.....	35
2.7 Analiza usług społecznych realizowanych na terenie gminy Czechowice-Dziedzice.....	37
3. Diagnoza sytuacji społeczno - ekonomicznej	41
3.1 Struktura ludności w gminie na tle powiatu bielskiego	42
3.2 Rynek pracy i bezrobocie.....	51
3.3 Profil społeczny osób korzystających z pomocy społecznej	59
3.3.1 Długotrwała lub ciężka choroba	61
3.3.2 Ubóstwo	62
3.3.3 Niepełnosprawność.....	63
3.3.4 Bezrobocie.....	64
3.3.5 Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego	65
3.3.6 Potrzeba ochrony macierzyństwa	66

3.3.7 Problem uzależnienia od alkoholu	68
3.4 Wsparcie rodziny i system pieczy zastępczej	70
3.4.1 Struktura systemu wspierania rodziny	71
3.4.2 Świadczenia przyznawane w ramach pieczy zastępczej.....	75
3.5 System pomocy społecznej gminy Czechowice-Dziedzice w ujęciu instytucjonalnym	77
3.6 Wnioski z ewaluacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych gminy Czechowice-Dziedzice za lata 2020-2024.....	79
4. Prognoza zmian najistotniejszych czynników społeczno-ekonomicznych na lata 2026-2031	80
4.1 Prognozowana zmiana liczby mieszkańców w wieku powyżej 65 roku życia	81
4.2 Prognozowana zmiana liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby	82
4.3 Prognozowana zmiana liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa .	83
4.4 Prognoza zmian zachodzących w zakresie liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności	84
4.5 Prognozowana zmiana liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.....	85
4.6 Analiza SWOT	86
5. Cele, kierunki działań i wskaźniki ich realizacji.....	88
5.1 Misja i wizja	88
5.2 Cele strategiczne, operacyjne, działania i mierniki	89
5.3 Wartości referencyjne mierników	96
6. Sposób realizacji Strategii oraz jej ramy finansowe	101
7. Monitoring i ewaluacja strategii.....	105
Spis tablic.....	109
Spis schematów.....	110

Wstęp

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Czechowice-Dziedzice na lata 2026-2031 została wykonana w odpowiedzi na zachodzące zmiany w obszarach społecznych i ekonomicznych gminy. W pracach nad dokumentem brał udział Zespół ds. opracowania i wdrożenia, monitoringu i ewaluacji Strategii. W jego skład weszły następujące osoby:

1. Przewodnicząca Zespołu - Pani Renata Buryło

2. Członkowie Zespołu:

- Pani Jolanta Paszek
- Pani Sylwia Gross-Ożóg
- Pani Katarzyna Krzyścin
- Pani Katarzyna Iskierka
- Pani Marzena Skipioł
- Pani Magdalena Pawełko
- Pani Beata Pawlak- Młodzik

W trakcie prac przeprowadzono pogłębioną diagnozę problemów identyfikowanych w gminie. Strategia zawiera również prognozę najistotniejszych czynników, które w najbliższych latach będą wyznaczały podstawowe działania ukierunkowane na rozwiązywanie problemów społecznych, dotyczących mieszkańców gminy. W efekcie prac nad Strategią opracowano, dostosowany do aktualnych potrzeb, zestaw celów strategicznych, operacyjnych i niezbędnych działań oraz wskaźników monitorujących ich efektywność. Ponadto w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych zostały nakreślone ramy finansowe na lata 2026-2031, które będą stanowiły źródło finansowania przyjętych działań. Ramy finansowe prezentowane są w powiązaniu do wdrożonych programów długoterminowych, stanowiących płaszczyznę do realizacji działań nakreślonych w Strategii. W trakcie prac nad dokumentem zostały również opracowane wartości bazowe i referencyjne dla poszczególnych wskaźników, których zadaniem będzie ułatwienie bieżącego monitoringu realizowanego przez cały okres obowiązywania Strategii. Ponadto przyjęta została reguła okresowego przeprowadzania ewaluacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, gdzie w odstępach trzyletnich proces ten będzie dawał podstawy do wnikliwej oceny rezultatów działań. Ewaluacja może również wskazywać obszary, w których rekomendowane będą zmiany przyjętych celów i działań, co stanowi mechanizm zapewniający dostosowanie się do zmieniającego się otoczenia i potrzeb.

Podczas prac został wykorzystany element konsultacji w postaci spotkań warsztatowych, w trakcie których wyznaczone zostały cele strategiczne na kolejne lata. W spotkaniach uczestniczyli przedstawiciele: Urzędu Gminy Czechowice-Dziedzice, gminnych jednostek organizacyjnych: pomocy społecznej, oświaty, kultury i sportu, Policji oraz organizacji pozarządowych.

W trakcie prac konsultacyjnych, bazując na zidentyfikowanych głównych celach strategicznych, przeprowadzono pogłębioną analizę SWOT. Zadaniem jej było zidentyfikowanie mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń, które w trakcie realizacji

Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych będą stanowiły zarówno czynniki wzrostu, jak również czynniki ryzyka zagrażające szansom osiągnięcia zakładanych rezultatów.

W końcowej fazie opracowywania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych zostały przeprowadzone konsultacje społeczne, w trakcie których projekt dokumentu został udostępniony szerokiemu gronu podmiotów, instytucji i mieszkańców gminy Czechowice-Dziedzice.

1.1 Podstawy prawne dla konstruowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Gmina jako jednostka samorządu terytorialnego została zobligowana do okresowego opracowywania strategii rozwiązywania problemów społecznych. Zadanie to jest określone w art. 17 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej jako własne, w powiązaniu z art. 16b cytowanej ustawy. Dokument strategiczny, zgodnie z normą prawa określoną w art. 16b ust 2 ustawy o pomocy społecznej, powinien zawierać:

- 1) diagnozę sytuacji społecznej, w tym określenie zdolności podmiotów ekonomii społecznej do realizacji usług społecznych w zakresie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1-14 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych;
- 2) prognozę zmian w zakresie objętym strategią;
- 3) określenie:
 - a) celów strategicznych projektowanych zmian,
 - b) kierunków niezbędnych działań,
 - c) sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych,
 - d) wskaźników realizacji działań.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych powinna również w swoich celach i projektowanych działaniach nawiązywać do dokumentów strategicznych opracowywanych na różnych szczeblach samorządowych. Powinna stanowić element kompleksowego podejścia do rozwiązywania problemów społecznych. W procesie opracowywania Strategii należy uwzględniać obowiązujące programy pomocy społecznej, wspierania osób z niepełnosprawnościami i inne, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Ustawa wprowadza również dla powiatów obowiązek przeprowadzenia konsultacji z właściwymi terytorialnie gminami, co zapewnia odpowiednie dopasowanie stosowanych narzędzi polityki społecznej.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czechowice-Dziedzice na lata 2026-2031 jest zgodna z założeniami polityki społecznej, określonej w krajowych dokumentach strategicznych, jak również z innymi ustawami kompetencyjnymi szczebla administracji rządowej i samorządowej. Działania przyjmowane w Strategii Rozwiązywania

Problemów Społecznych wynikają z bezpośredniego odniesienia do krajowych aktów prawnych, a w szczególności:

- Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym;
- Ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej;
- Ustawy z dnia 7 września 2007 roku o pomocy osobom uprawnionym do alimentów;
- Ustawy z dnia 11 lutego 2016 roku o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci;
- Ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;
- Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- Ustawy z dnia 20 marca 2025 r. o rynku pracy i służbach zatrudnienia;
- Ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 roku o ochronie zdrowia psychicznego;
- Ustawy z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym;
- Ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
- Ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii;
- Ustawy z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych;
- Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej;
- Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;
- Ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych.

1.2 Odniesienie do dokumentów strategicznych określonych na szczeblu Unii Europejskiej

Europejski filar praw socjalnych (European Pillar of Social Rights, 2017)

Europejski filar praw socjalnych stanowi podstawowy dokument określający ramy nowoczesnej polityki społecznej w Unii Europejskiej. Został przyjęty w 2017 roku przez Parlament Europejski, Radę i Komisję Europejską w celu wzmocnienia wymiaru społecznego Unii. Filar obejmuje 20 zasad i praw, pogrupowanych w trzy główne obszary:

Równe szanse i dostęp do rynku pracy – promowanie edukacji, szkoleń i uczenia się przez całe życie, zapewnienie równouprawnienia płci oraz wsparcie dla równego dostępu do zatrudnienia.

Sprawiedliwe warunki pracy – ochrona praw pracowniczych, zapewnienie uczciwego wynagrodzenia, bezpieczeństwa i stabilności zatrudnienia oraz równowagi między życiem zawodowym a prywatnym.

Ochrona socjalna i włączenie społeczne – dostęp do wysokiej jakości usług zdrowotnych, mieszkań, opieki nad dziećmi i seniorami, a także skutecznych systemów zabezpieczenia społecznego i minimalnego dochodu.

Głównym celem filaru jest zagwarantowanie obywatelom UE równych szans rozwoju, godnych warunków pracy oraz skutecznej ochrony socjalnej, przy jednoczesnym wspieraniu spójności społecznej i terytorialnej.

Dla polityki lokalnej dokument ten stanowi punkt odniesienia w zakresie dostępu do usług publicznych, przeciwdziałania ubóstwu oraz wzmacniania integracji społecznej.

Europejski plan walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym do 2030 roku (European Anti-Poverty Plan, 2021)

Europejski plan walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym jest jednym z trzech kluczowych filarów Planu działania na rzecz wdrożenia Europejskiego filaru praw socjalnych, ogłoszony przez Komisję Europejską w 2021 roku.

Celem planu jest ograniczenie liczby osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w Unii Europejskiej o co najmniej 15 milionów do 2030 roku, w tym o 5 milionów dzieci. Plan zakłada realizację tego celu poprzez:

- wzmacnianie integracji społeczno-zawodowej osób pozostających poza rynkiem pracy,
- rozwój usług społecznych i opiekuńczych na poziomie lokalnym,
- inwestowanie w edukację, szkolenia i aktywizację,
- wspieranie sprawiedliwych i skutecznych systemów zabezpieczenia społecznego,
- oraz promowanie innowacyjnych form włączenia społecznego, np. ekonomii społecznej i przedsiębiorczości społecznej.

Plan podkreśla rolę samorządów terytorialnych i partnerstw lokalnych w zwalczaniu ubóstwa, uznając, że rozwiązania problemów społecznych muszą mieć charakter zintegrowany, terytorialny i partycypacyjny.

Dla gmin stanowi on uzasadnienie dla działań ukierunkowanych na zmniejszanie skali ubóstwa, wspieranie aktywizacji osób wykluczonych oraz rozwój lokalnych usług społecznych.

Strategia na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami 2021–2030 (Strategy for the Rights of Persons with Disabilities)

Strategia na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami 2021–2030 jest kontynuacją Europejskiej strategii w sprawie niepełnosprawności 2010–2020. Jej głównym celem jest zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami pełnego udziału w życiu społecznym, gospodarczym, kulturalnym i politycznym oraz zagwarantowanie im równego dostępu do praw i usług w całej Unii Europejskiej. Najważniejsze założenia strategii obejmują:

Dostępność – tworzenie środowiska fizycznego, cyfrowego i komunikacyjnego przyjaznego osobom z niepełnosprawnościami (m.in. poprzez Europejską Kartę Osoby z Niepełnosprawnością i inicjatywę AccessibleEU);

Niezależne życie i deinstytucjonalizacja – wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do usług świadczonych w środowisku lokalnym, umożliwiających samodzielne funkcjonowanie;

Równy dostęp do edukacji, zatrudnienia i ochrony socjalnej – eliminacja barier w dostępie do nauki i rynku pracy;

Udział w życiu społecznym i politycznym – promowanie pełnego uczestnictwa w procesach decyzyjnych i demokratycznych.

Strategia promuje zasadę „nic o nas bez nas”, zakładając aktywne włączanie osób z niepełnosprawnościami w proces tworzenia i realizacji polityk publicznych.

Na poziomie lokalnym dokument ten inspirowa do rozwijania dostępnych usług społecznych, opiekuńczych i transportowych oraz do wprowadzania rozwiązań sprzyjających niezależności i integracji społecznej.

Europejska gwarancja dla dzieci (European Child Guarantee, 2021–2030)

Europejska gwarancja dla dzieci to inicjatywa Komisji Europejskiej przyjęta w 2021 roku, mająca na celu zapewnienie, by każde dziecko w Unii Europejskiej miało równy start w życiu i dostęp do podstawowych usług.

Program jest odpowiedzią na problem dziecięcego ubóstwa, które dotyka ok. 18 milionów dzieci w UE. Główne cele Gwarancji to zapewnienie dzieciom w trudnej sytuacji życiowej dostępu do:

- bezpłatnej i wysokiej jakości opieki zdrowotnej,
- bezpłatnej i inkluzywnej edukacji,
- opieki przedszkolnej i wczesnej edukacji,
- odpowiedniego mieszkania,
- oraz zdrowego odżywiania.

Dokument zachęca państwa członkowskie do opracowania krajowych planów wdrażania, obejmujących współpracę rządu, samorządów i organizacji społecznych.

Na poziomie lokalnym Gwarancja dla dzieci stanowi impuls do rozwijania działań w zakresie wsparcia rodzin, przeciwdziałania ubóstwu dzieci, zapewniania równych szans edukacyjnych oraz rozwoju usług opiekuńczych i środowiskowych.

1.3 Odniesienie do dokumentów strategicznych określonych na szczeblu krajowym

1.3.1 Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR) do 2020 roku z perspektywą do 2030

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR) to dokument przyjęty przez Radę Ministrów w 2017 roku, stanowiący fundament polityki rozwoju społeczno-gospodarczego kraju. SOR wprowadziła nowy paradygmat rozwoju – zorientowany nie tylko na wzrost gospodarczy, ale przede wszystkim na zrównoważony rozwój społeczny, spójność

terytorialną i poprawę jakości życia wszystkich obywateli, niezależnie od miejsca zamieszkania. Wśród kluczowych założeń SOR znalazły się:

- wzrost dochodów gospodarstw domowych i poprawa jakości życia;
- zwiększenie dostępności do usług publicznych, w tym społecznych, zdrowotnych i edukacyjnych;
- wspieranie rozwoju lokalnego poprzez lepsze wykorzystanie zasobów terytorialnych;
- poprawa spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji regionów oraz grup społecznych.

Dokument ten wprowadził zasadę równoważenia rozwoju ekonomicznego, społecznego i środowiskowego, podkreślając, że skuteczna polityka publiczna wymaga współpracy rządu, samorządów i partnerów społecznych.

Dla gminy strategia ta stanowi ogólną ramę dla działań z zakresu polityki społecznej. Jej założenia można odnieść do planowania lokalnych działań dotyczących wyrównywania szans rozwojowych, ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego, a także poprawy dostępności usług społecznych. W praktyce oznacza to konieczność inwestowania w rozwój usług opiekuńczych, zdrowotnych, edukacyjnych oraz wspieranie aktywizacji zawodowej mieszkańców.

1.3.2 Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030 (SRKL 2030) jest jednym z najważniejszych dokumentów rządowych określających kierunki działań państwa w sferze rozwoju człowieka. Opiera się na założeniu, że kapitał ludzki – czyli zasób wiedzy, umiejętności, zdrowia i aktywności obywateli – stanowi najważniejszy czynnik długofalowego rozwoju kraju. Strategia zakłada m.in.:

- wzmacnianie uczestnictwa w rynku pracy i aktywizację osób biernych zawodowo;
- poprawę jakości i dostępności edukacji na każdym poziomie kształcenia;
- rozwój kompetencji cyfrowych i społecznych;
- wzmocnienie profilaktyki zdrowotnej oraz usług opiekuńczych i zdrowotnych;
- integrację działań na rzecz rodziny, osób starszych i osób z niepełnosprawnościami.

SRKL 2030 łączy perspektywę rynku pracy z polityką społeczną i zdrowotną, zakładając, że skuteczne wsparcie człowieka wymaga koordynacji działań edukacyjnych, społecznych i gospodarczych.

W kontekście gminy strategia ta może stanowić podstawę planowania lokalnych działań w zakresie aktywnej integracji społecznej i zawodowej mieszkańców, rozwoju

kompetencji i edukacji, a także profilaktyki zdrowia. Jej założenia są szczególnie istotne w obszarze współpracy z instytucjami rynku pracy, organizacjami pozarządowymi oraz jednostkami oświaty i ochrony zdrowia.

1.3.3 Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030 (SRKS 2030) kładzie nacisk na budowanie zaufania społecznego, wzmacnianie więzi między obywatelami i rozwój społeczeństwa obywatelskiego. Wychodzi z założenia, że kapitał społeczny – rozumiany jako sieć relacji, zaufania i współpracy – jest niezbędnym elementem trwałego rozwoju społecznego i gospodarczego. Wśród głównych celów SRKS 2030 znajdują się:

- rozwój postaw obywatelskich, prospołecznych i wolontariackich;
- zwiększenie udziału obywateli w procesach decyzyjnych i planistycznych;
- wzmocnienie roli organizacji pozarządowych i ekonomii społecznej;
- wspieranie dialogu społecznego i współpracy międzysektorowej;
- rozwój kultury i edukacji obywatelskiej.

Strategia wskazuje, że wzmacnianie kapitału społecznego wymaga działań systemowych, ale przede wszystkim lokalnych inicjatyw, opartych na współpracy między samorządami, NGO i mieszkańcami.

W kontekście lokalnym dokument ten jest szczególnie ważny przy tworzeniu mechanizmów partycypacji społecznej, współpracy z sektorem pozarządowym oraz rozwoju wolontariatu i inicjatyw obywatelskich. Gmina, realizując cele SRKS 2030, może wzmacniać zaufanie mieszkańców do instytucji publicznych i budować wspólnotę lokalną opartą na odpowiedzialności i solidarności.

1.3.4 Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030) stanowi kluczowy dokument dla polityki regionalnej państwa. Jej celem jest zwiększenie spójności terytorialnej, społecznej i gospodarczej kraju, a także wspieranie zrównoważonego rozwoju wszystkich regionów. Strategia zakłada, że rozwój powinien opierać się na potencjałach lokalnych i endogenicznych, a polityka publiczna powinna uwzględniać zróżnicowanie terytorialne Polski. W ramach KSRR 2030 określono trzy główne cele:

- zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym;
- wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych;
- podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.

Na poziomie gminy strategia ta wspiera działania ukierunkowane na rozwój infrastruktury społecznej, poprawę dostępności do usług publicznych, rozwój partnerstw terytorialnych oraz przeciwdziałanie marginalizacji obszarów peryferyjnych. Może stanowić podstawę dla projektów rewitalizacyjnych i społecznych ukierunkowanych na zwiększanie spójności lokalnej.

1.3.5 Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2021–2030

Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2021–2030 (KPPUiWS) jest kontynuacją działań zapoczątkowanych w poprzednich programach rządowych z tego obszaru. Został opracowany w odpowiedzi na potrzebę skoordynowania i wzmocnienia działań państwa w zakresie ograniczania ubóstwa, wyrównywania szans życiowych oraz integracji społecznej. Dokument ten uzupełnia założenia Strategii Polityki Społecznej 2030, stanowiąc jej operacyjne rozwinięcie. Główne cele programu koncentrują się wokół:

- ograniczenia skrajnego ubóstwa i wykluczenia społecznego poprzez aktywizację zawodową i społeczną;
- rozwoju dostępnych usług społecznych, w tym opiekuńczych, edukacyjnych i zdrowotnych;
- poprawy warunków mieszkaniowych osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej;
- przeciwdziałania bezdomności poprzez rozwój usług reintegracyjnych i mieszkań wspieranych;
- zwiększenia dostępności do edukacji, kultury i technologii cyfrowych dla osób zagrożonych wykluczeniem.

Program promuje podejście zintegrowane, w którym działania pomocowe są łączone z aktywizacją zawodową, edukacyjną i społeczną, co ma na celu trwałe przezwyciężenie trudnej sytuacji życiowej, a nie jedynie doraźną pomoc.

W kontekście gminy dokument ten stanowi praktyczne odniesienie przy planowaniu działań w zakresie aktywizacji społeczno-zawodowej osób bezrobotnych i biernych zawodowo, tworzenia lokalnych usług społecznych oraz wspierania osób w kryzysie mieszkaniowym lub bezdomności. Wskazuje też na znaczenie integracji działań pomiędzy OPS, urzędami pracy, NGO i PES, co odpowiada lokalnej potrzebie kompleksowego wsparcia mieszkańców.

1.3.6 Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej

Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej jest dokumentem wykonawczym do ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (dawniej: w rodzinie). Program stanowi ramę krajowej polityki w zakresie zapobiegania przemocy, ochrony ofiar oraz oddziaływania korekcyjno-edukacyjnego wobec sprawców. Jego założenia obejmują:

- wzmocnienie systemu wsparcia osób doznających przemocy domowej, w tym rozwój infrastruktury instytucjonalnej i kadrowej;
- podniesienie kompetencji służb i instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy;
- rozwój programów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy;
- działania edukacyjne i profilaktyczne, mające na celu zmianę postaw społecznych wobec przemocy;
- poprawę współpracy międzyinstytucjonalnej w ramach zespołów interdyscyplinarnych i grup diagnostyczno-pomocowych.

Program zakłada również rozwój narzędzi diagnostycznych i szkoleniowych dla pracowników służb społecznych, policji, oświaty, ochrony zdrowia oraz NGO.

Na poziomie gminnym dokument ten ma bezpośredni charakter wykonawczy, ponieważ zobowiązuje samorządy do tworzenia i realizacji Gminnych Programów Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy. W kontekście SRPS wyznacza priorytety dotyczące profilaktyki przemocy, wsparcia rodzin w kryzysie, koordynacji działań zespołu interdyscyplinarnego i tworzenia bezpiecznych przestrzeni wsparcia.

1.3.7 Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego 2023–2030

Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego (NPOZP) na lata 2023–2030 jest odpowiedzią na rosnące znaczenie problemów zdrowia psychicznego w społeczeństwie. Wprowadza systemowe podejście do ochrony zdrowia psychicznego, obejmujące zarówno profilaktykę, leczenie, jak i wsparcie społeczne. Wśród jego głównych celów znajdują się:

- rozwój środowiskowych form opieki psychiatrycznej, w tym Centrów Zdrowia Psychicznego, poradni środowiskowych i zespołów mobilnych;
- promocja zdrowia psychicznego i zapobieganie zaburzeniom psychicznym;
- wspieranie rodzin i opiekunów osób z zaburzeniami psychicznymi;
- integracja systemu ochrony zdrowia psychicznego z pomocą społeczną i edukacją;

- poprawa dostępności do terapii i wsparcia psychologicznego na poziomie lokalnym.

NPOZP podkreśla znaczenie środowiskowego modelu wsparcia, który opiera się na pomocy blisko miejsca zamieszkania, przy aktywnym udziale rodziny i społeczności lokalnej.

Dla gminy program ten stanowi ważną wskazówkę przy rozwijaniu usług środowiskowych w zakresie wsparcia psychologicznego, profilaktyki uzależnień, interwencji kryzysowej i współpracy międzysektorowej. W SRPS można go powiązać z działaniami na rzecz zdrowia psychicznego dzieci, młodzieży, seniorów oraz osób w kryzysie emocjonalnym.

1.3.8 Polityka społeczna wobec osób starszych 2030

Polityka społeczna wobec osób starszych 2030 jest dokumentem wyznaczającym długofalowe kierunki wsparcia osób starszych i rozwoju społeczeństwa przyjaznego starzeniu się. Oparta jest na koncepcji aktywnego i godnego starzenia się, zgodnej z zasadami ONZ i Unii Europejskiej. Strategia zakłada działania w głównych obszarach:

- Aktywność i uczestnictwo osób starszych – promowanie aktywności społecznej, zawodowej i obywatelskiej seniorów.
- Bezpieczeństwo i wsparcie – rozwój usług opiekuńczych, asystenckich i zdrowotnych, zwłaszcza w środowisku lokalnym.
- Integracja międzypokoleniowa – wspieranie więzi rodzinnych i sąsiedzkich, przeciwdziałanie samotności i izolacji.

Polityka społeczna wobec osób starszych 2030 promuje również lokalne inicjatywy, które aktywizują osoby starsze i wykorzystują ich potencjał jako ważny zasób społeczny.

Na poziomie lokalnym dokument ten stanowi podstawę do rozwoju lokalnych programów senioralnych, takich jak „Senior+” czy „Aktywni+”. Dla strategii gminnej oznacza konieczność rozwijania infrastruktury opiekuńczej (kluby seniora, domy dziennego pobytu), wspierania integracji międzypokoleniowej oraz zapewniania usług opiekuńczych i asystenckich umożliwiających seniorom jak najdłuższe samodzielne życie.

1.3.9 Krajowa Strategia Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 (KRES)

Krajowa Strategia Rozwoju Ekonomii Społecznej (KRES) do 2030 roku to kompleksowy dokument określający kierunki rozwoju sektora ekonomii społecznej w Polsce. Ekonomia społeczna traktowana jest w nim jako narzędzie integracji społecznej i zawodowej, a także sposób na wzmacnianie wspólnot lokalnych i solidarności społecznej. Cele KRES obejmują:

- tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorstw społecznych i organizacji pozarządowych;

- rozwój lokalnych partnerstw i sieci współpracy między sektorem społecznym, publicznym i gospodarczym;
- wspieranie zatrudnienia osób zagrożonych wykluczeniem;
- zwiększenie udziału PES w świadczeniu usług społecznych i publicznych;
- rozwój ekonomii solidarnej jako elementu zrównoważonego rozwoju lokalnego.

KRES podkreśla znaczenie samorządów w rozwoju sektora – to one są najbliższe obywateli i mogą skutecznie koordynować współpracę z podmiotami ekonomii społecznej.

W gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych założenia KRES można realizować poprzez wspieranie PES w świadczeniu usług społecznych, zlecanie zadań publicznym organizacjom społecznym, budowanie lokalnych partnerstw na rzecz integracji i zatrudnienia oraz tworzenie warunków dla ekonomii solidarnej (np. spółdzielni socjalnych, centrów integracji społecznej).

1.3.10 Programy wspierające konkretne grupy społeczne

Na poziomie krajowym funkcjonuje wiele programów rządowych, które wspierają realizację polityki społecznej. Należą do nich m.in.:

- Program „Za życiem” – skierowany do rodzin wychowujących dzieci z niepełnosprawnościami. Obejmuje system kompleksowego wsparcia, w tym asystenturę rodzinną, opiekę wytnieniową, rehabilitację i wsparcie finansowe.
- Program „Maluch+” – wspiera tworzenie i funkcjonowanie miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 w żłobkach, klubach dziecięcych i u dziennych opiekunów. Celem jest zwiększenie dostępności usług opiekuńczych i aktywizacja zawodowa rodziców.
- Programy „Senior+” i „Aktywni+” – wspierają rozwój klubów i domów dziennego pobytu dla osób starszych oraz promują ich aktywność społeczną, kulturalną i edukacyjną.
- Programy „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością” oraz „Opieka wytnieniowa” – oferują pomoc osobom z niepełnosprawnościami w codziennym funkcjonowaniu i wsparcie ich opiekunów.
- Program 75+ - skierowany jest do osób w wieku 75 lat i więcej, zarówno samotnych, samotnie gospodarujących, jak i pozostających w rodzinach. Jego zadaniem jest zapewnienie szerszego dostępu do usług opiekuńczych, w tym także specjalistycznych, wspierających codzienne funkcjonowanie seniorów.
- Program „Bon senioralny” to wsparcie dla niesamodzielnych osób starszych (60+), polegające na dofinansowaniu usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania seniora. Program ma na celu poprawę jakości życia osób wymagających pomocy w codziennym funkcjonowaniu.

Wszystkie te programy mają bezpośrednie zastosowanie w praktyce lokalnej polityki społecznej, umożliwiając gminom rozwój usług środowiskowych i aktywizujących. W SRPS mogą stanowić konkretne instrumenty realizacji celów dotyczących rodzin, osób starszych i osób z niepełnosprawnościami.

1.4 Odniesienie do dokumentów strategicznych określonych na szczęblu województwa śląskiego

Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2020–2030 to kluczowy dokument samorządu województwa określający kierunki działań w zakresie polityki społecznej. Przyjęta uchwałą Sejmiku Województwa Śląskiego nr VI/25/1/2020 z dnia 16 listopada 2020 r., została opracowana przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Katowicach. Strategia stanowi kontynuację wcześniejszego dokumentu z lat 2006–2020, dostosowując założenia polityki społecznej do nowych wyzwań rozwojowych i perspektywy finansowej Unii Europejskiej 2021–2027.

Jej nadrzędnym celem jest zapewnienie wysokiej jakości życia mieszkańców regionu poprzez wspieranie aktywności społecznej, zawodowej i obywatelskiej, wzmocnienie roli rodziny, integrację osób zagrożonych wykluczeniem oraz rozwój nowoczesnych usług społecznych. Strategia wpisuje się w założenia „Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego – Śląskie 2030”, realizując cel „Województwo śląskie regionem przyjaznym dla mieszkańca”.

Dokument wyznacza priorytety, które powinny znaleźć odzwierciedlenie w lokalnych politykach społecznych – w tym w gminnych strategiach rozwiązywania problemów społecznych. Strategia wojewódzka pełni funkcję nadrzędną i kierunkową wobec dokumentów gminnych, stanowiąc ich punkt odniesienia. Oznacza to, że każda gmina powinna dostosować własne działania do celów i priorytetów określonych na poziomie wojewódzkim, z uwzględnieniem lokalnych potrzeb społecznych.

Strategia koncentruje się wokół kilku celów strategicznych. Pierwszym z nich jest wzmacnianie rodziny i wspieranie polityki prorodzinnej, obejmujące poprawę jakości życia rodzin, zwłaszcza wielodzietnych i zagrożonych ubóstwem, rozwój pieczy zastępczej, profilaktykę rodzinną i promowanie wartości rodzinnych. Drugim – wsparcie i aktywizacja osób starszych, poprzez rozwój usług opiekuńczych, klubów i domów dziennego pobytu, integrację międzypokoleniową oraz działania na rzecz aktywnego starzenia się.

Kolejnym priorytetem jest wyrównywanie szans osób z niepełnosprawnościami, obejmujące likwidację barier, dostępność przestrzeni publicznej, rozwój usług asystenckich i aktywizację zawodową. Strategia kładzie także nacisk na przeciwdziałanie ubóstwu, bezrobociu i wykluczeniu społecznemu poprzez rozwój ekonomii społecznej, wspieranie instytucji pomocy społecznej i tworzenie lokalnych partnerstw integracyjnych.

Istotnym elementem dokumentu jest również rozwój sektora ekonomii społecznej, traktowanego jako ważne narzędzie integracji zawodowej i społecznej, służące tworzeniu miejsc pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem. Uzupełnieniem tych działań jest profilaktyka i przeciwdziałanie patologiom społecznym, w tym uzależnieniom i przemocy

domowej, realizowana poprzez wzmacnianie lokalnych systemów pomocy, edukację profilaktyczną i współpracę międzyinstytucjonalną.

W ten sposób strategia wojewódzka tworzy spójne ramy dla działań podejmowanych na wszystkich szczeblach samorządu. Gminna strategia rozwiązywania problemów społecznych stanowi jej rozwinięcie na poziomie lokalnym – przekłada priorytety regionalne na konkretne działania w społecznościach gminnych, odpowiadając na lokalne potrzeby mieszkańców i zapewniając zgodność kierunków działań z polityką społeczną województwa śląskiego.

1.5 Odniesienie do dokumentów strategicznych określonych na szczeblu powiatu bielskiego

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Bielskiego na lata 2016–2025, przyjęta uchwałą Rady Powiatu w Bielsku-Białej Nr V/24/164/16 z 28 kwietnia 2016 roku, stanowi podstawowy dokument planowania działań w obszarze polityki społecznej, zgodny z ustawą o pomocy społecznej z 2004 roku.

Głównym celem strategii jest poprawa warunków i jakości życia mieszkańców powiatu bielskiego, realizowana poprzez działania ukierunkowane na wspieranie rodzin, osób starszych, niepełnosprawnych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym. W dokumencie wyznaczono sześć celów strategicznych: tworzenie warunków do prawidłowego funkcjonowania rodziny, poprawę jakości życia osób z niepełnosprawnością, wzmacnianie aktywnego uczestnictwa seniorów w życiu społecznym, przeciwdziałanie ubóstwu i marginalizacji, wspieranie aktywizacji zawodowej oraz poprawę bezpieczeństwa mieszkańców.

Cele te są zbieżne z kierunkami działań ujętymi w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czechowice-Dziedzice, która – jako dokument komplementarny wobec strategii powiatowej – realizuje podobne priorytety w skali lokalnej. W obu dokumentach podkreśla się znaczenie integracji społecznej, rozwoju usług opiekuńczych i profilaktycznych, współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz wspierania ekonomii społecznej jako narzędzia aktywizacji zawodowej i przeciwdziałania wykluczeniu. Strategia powiatowa tworzy więc ramy i kierunki działań, które gmina Czechowice-Dziedzice rozwija i dostosowuje do potrzeb lokalnej społeczności.

2. Charakterystyka gminy Czechowice-Dziedzice

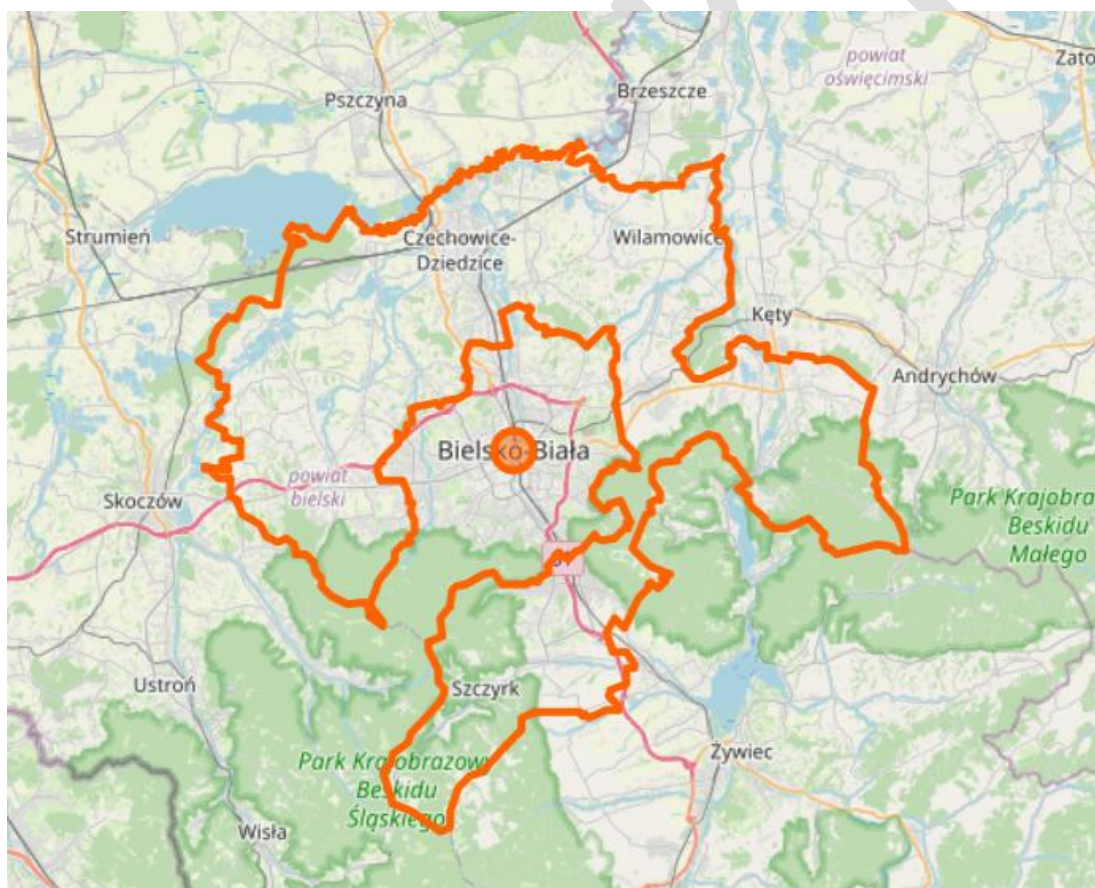
Gmina Czechowice-Dziedzice zajmuje powierzchnię 66 km² i jest położona w południowej części województwa śląskiego, na terenie północnej części powiatu bielskiego. Jej usytuowanie obejmuje obszar południowego skraju Kotliny Oświęcimskiej. Przeważająca część gminy leży w obrębie zapadliska przedkarpackiego, w odległości kilkudziesięciu kilometrów na północ od Beskidu Małego. Naturalną granicę gminy

Czechowice-Dziedzice wyznaczają: od północnego zachodu – Jezioro Goczałkowickie, od północy – rzeka Wisła oraz od wschodu – rzeka Biała.

Gmina Czechowice-Dziedzice administracyjnie obejmuje obszary: miejski o powierzchni 32,9 km² oraz wiejski zajmujący powierzchnię 33,1 km², w skład którego wchodzi sołectwa: Bronów, Ligota, Zabrzeg. Miasto leży w historycznych granicach regionu Śląska Cieszyńskiego.

Ogromną zaletą położenia gminy Czechowice-Dziedzice jest stosunkowo niewielka odległość od miasta Bielsko-Biała. Przez jej teren przebiega droga E 462 łącząca Bielsko i Tychy. Stwarza to dogodne warunki do rozwoju handlu i przemysłu, jak również zwiększa dostępność do rozbudowującej się sieci dróg ekspresowych i autostrad.

Schemat nr 1 - Usytuowanie gminy Czechowice-Dziedzice na terenie powiatu bielskiego

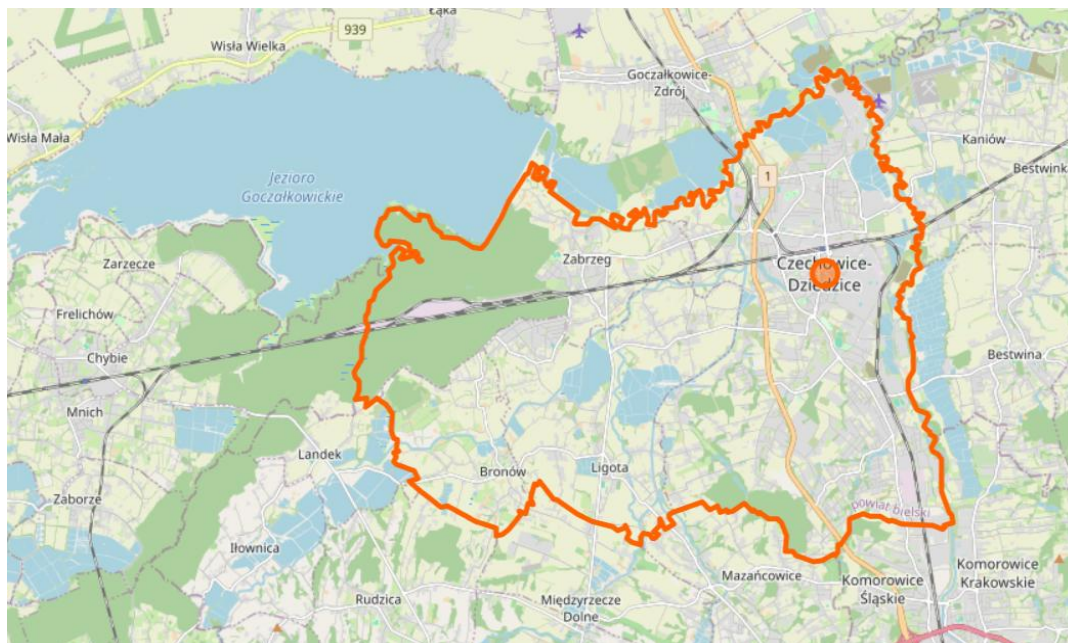

Źródło: © autorzy OpenStreetMap, <https://www.openstreetmap.org/>, wg stanu na 29.09.2025 roku

Północna granica gminy Czechowice-Dziedzice pokrywa się z granicą powiatu i w tej części gmina sąsiaduje z gminą Goczałkowice-Zdrój oraz na niewielkim odcinku z gminą Pszczyna. Od wschodu graniczy z gminą Bestwina, natomiast na odcinku południowym i południowo-wschodnim granicą przylega do gminy Jasienica i miasta Bielska-Białej.

Od strony zachodniej gmina Czechowice-Dziedzice graniczy z gminą Chybie. Według stanu na koniec 2024 roku gminę Czechowice-Dziedzice zamieszkiwało ogółem 44 286 mieszkańców.

Schemat nr 2 – Gmina Czechowice-Dziedzice – mapa obszaru

Źródło: © autorzy OpenStreetMap, <https://www.openstreetmap.org/>, wg stanu na 29.09.2025 roku

Na terenie gminy Czechowice-Dziedzice według stanu na koniec sierpnia 2025 roku widniało w rejestrze REGON łącznie 5346 podmiotów gospodarki narodowej (bez osób fizycznych prowadzących wyłącznie indywidualne gospodarstwa rolne). Najliczniejszą grupę stanowiły firmy zatrudniające do 9 pracowników – 5156 podmiotów. W sektorze prywatnym firm zatrudniających do 9 osób zarejestrowanych było 4898, z czego 3848 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Struktura podmiotów gospodarczych na terenie gminy Czechowice-Dziedzice z uwzględnieniem klasyfikacji działalności PKD wskazuje, że dominującym sektorem jest handel hurtowy i detaliczny. Kolejną pod względem ilości zarejestrowanych podmiotów gospodarczych jest działalność w obszarze budownictwa. Trzecią z kolei grupę stanowią podmioty działające w sektorze przetwórstwa przemysłowego.

2.1 Pomoc społeczna i rynek pracy

Centrum Usług Społecznych¹

Działa jako jednostka organizacyjna gminy Czechowice-Dziedzice. Realizuje zadania z zakresu pomocy społecznej, programów profilaktycznych oraz projektów systemowych. Centrum Usług Społecznych (CUS) zaspokaja potrzeby społeczne mieszkańców gminy. Jego zadaniem jest prowadzenie diagnozy i rozeznania potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych oraz wykorzystywanie jej potencjału. CUS realizuje program usług społecznych, w tym kwalifikuje osoby zainteresowane do korzystania z oferty oraz opracowuje i monitoruje indywidualne plany wsparcia.

Placówka podejmuje działania na rzecz integracji i aktywizacji społeczności lokalnej poprzez organizowanie inicjatyw samopomocowych, wolontariatu i sąsiedzkiej współpracy. Opracowuje także standardy jakości usług społecznych oraz dba o ich wdrażanie w praktyce.

Jednym z istotnych zadań CUS jest koordynowanie usług społecznych poprzez współpracę z instytucjami publicznymi, organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami. Centrum gromadzi, aktualizuje i udostępnia informacje o dostępnych usługach społecznych, ułatwiając mieszkańcom dostęp do wsparcia. Tworzy lokalny system usług, który w jednym miejscu pozwala korzystać z pomocy z różnych obszarów życia społecznego. CUS wspiera osoby i rodziny w przewyżnianiu trudności, dbając o zachowanie ich godności i zapewniając warunki do samodzielnego funkcjonowania. Dodatkowo CUS realizuje nowe kompetencje, m.in. w zakresie wspierania osób z niepełnosprawnościami i działań edukacyjnych.

Pomoc społeczna zapewniona na poziomie CUS wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Ponadto zapobiega trudnym sytuacjom życiowym przez podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Świadczenia z pomocy społecznej realizowane są w formie pieniężnej i niepieniężnej. Świadczenia pieniężne to: zasiłek stały - przyznawany dla osób całkowicie niezdolnych do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności, zasiłek okresowy – przyznawany ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, ewentualnie możliwość otrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego, zasiłek celowy – świadczenie przyznawane na zaspokojenie niezbędnej potrzeby życiowej, a w szczególności na pokrycie części lub całości kosztów zakupu: żywności, leków i leczenia, opatu, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, a także kosztów pogrzebu. Zasiłek celowy można również otrzymać na pokrycie wydatków związanych ze zdarzeniami losowymi, specjalny zasiłek celowy – świadczenie przyznawane w szczególnie uzasadnionych przypadkach, osobie albo rodzinie o przekraczającym kryterium dochodowym.

¹ 1 września 2025 r. na mocy uchwały Rady Miejskiej – XVIII/192/25 z 27 maja 2025 Ośrodek Pomocy Społecznej w Czechowicach-Dziedzicach został przekształcony w Centrum Usług Społecznych (CUS). Zmiana ta nastąpiła w ramach realizacji projektu partnerskiego pn. „CUS – Nowe spojrzenie na usługi społeczne”, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021–2027. cyt za: <https://cus-czechowice-dziedzice.pl/o-nas/>, wg stanu na 29.09.2025 roku

Centrum Usług Społecznych udziela wsparcia w ramach usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania osoby wymagającej pomocy. Usługi opiekuńcze stanowią niepieniężne świadczenie, określone w ustawie o pomocy społecznej obejmujące pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz w miarę możliwości zapewnienie kontaktów z otoczeniem osobom, które wymagają pomocy innych osób. Celem świadczenia usług opiekuńczych jest umożliwienie osobom niesamodzielnym jak najdłuższego funkcjonowania w dotychczasowym środowisku życia, pomimo ograniczeń w samodzielnym zaspokajaniu podstawowych potrzeb oraz barier utrudniających integrację społeczną. Zapewnienie odpowiedniego wsparcia pozwala na niwelowanie tych ograniczeń i barier. Usługi te są dostosowane do indywidualnie rozpoznanych potrzeb i realizowane z uwzględnieniem udziału własnego w kosztach przez osoby objęte wsparciem. W trakcie realizacji usług opiekuńczych przyjmuje się założenie ścisłej współpracy z rodziną i najbliższym otoczeniem wnioskodawcy.

Efektami usług opiekuńczych są:

- a) poprawa sprawności fizycznej osoby korzystającej z usług lub utrzymanie jej na dotychczasowym poziomie, poprawa kondycji psychicznej oraz integracja ze społecznością adekwatnie do indywidualnych możliwości i potrzeb;
- b) utrzymanie stabilnego stanu zdrowia;
- c) uniknięcie powikłań związanych z hospitalizacją, długotrwałą lub przewlekłą chorobą;
- d) kompensowanie ograniczonej zdolności do samodzielnego poruszania się przy pomocy opiekuna;
- e) poprawa samopoczucia;
- f) podtrzymanie lub zwiększenie samodzielności i aktywności;
- g) zmniejszenie izolacji społecznej.

Przyznanie usług opiekuńczych następuje na podstawie decyzji administracyjnej, po przeprowadzeniu wywiadu środowiskowego, w trakcie którego określa się indywidualny zakres, wymiar oraz rodzaj udzielanej pomocy, biorąc pod uwagę w szczególności:

- a) konieczność zaspokojenia niezbędnych potrzeb oraz inne uzasadnione potrzeby świadczeniobiorcy, odpowiadające celom i mieszczące się w możliwościach CUS,
- b) sytuację socjalno-bytową (w tym warunki mieszkaniowe) i rodzinną świadczeniobiorcy
- c) rodzaj schorzenia i sprawność fizyczną świadczeniobiorcy,
- d) możliwości wykorzystania uprawnień i zasobów świadczeniobiorcy i jej otoczenia (np. pomoc sąsiedzka, wolontariat).

Usługi opiekuńcze są odpłatne, ich wysokość uzależniona jest od dochodu klienta. Rada gminy określa, w drodze uchwały, szczegółowe warunki przyznawania i odpłatności za usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze,

z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, oraz szczegółowe warunki częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat, jak również tryb ich pobierania.

Poza usługami opiekuńczymi klientom przysługuje instytucjonalna pomoc w formie pobytu w domach pomocy społecznej. Osobie wymagającej całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącej samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, której nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, przysługuje prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej. Ze względu na stan zdrowia osoby kierowane są do domu pomocy społecznej odpowiedniego typu, wśród których należy wymienić domy dla:

- 1) osób w podeszłym wieku;
- 2) osób przewlekle somatycznie chorych;
- 3) osób przewlekle psychicznie chorych;
- 4) dorosłych z niepełnosprawnościami intelektualnymi;
- 5) dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami intelektualnymi;
- 6) osób z niepełnosprawnościami fizycznymi;
- 7) osób uzależnionych od alkoholu.

Kolejną formą pomocy jest udzielanie wsparcia osobom bezdomnym poprzez przyznanie tymczasowego schronienia w noclegowni, schronisku dla osób bezdomnych albo schronisku dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi. Na terenie gminy Czechowice-Dziedzice osoby bezdomne korzystają z Noclegowni. Osoby, które z różnych względów, często zdrowotnych wymagają całodobowej pomocy kierowane są do schronisk, z którymi gmina podpisuje umowy. Pomoc w formie schronienia w schroniskach udzielana jest na podstawie decyzji administracyjnej, po przeprowadzeniu wywiadu środowiskowego. Wymagany jest również (za wyjątkiem schronisk z usługami opiekuńczymi) kontrakt socjalny. Pobyt w schroniskach jest odpłatny. Rada gminy w drodze uchwały ustala, w zakresie zadań własnych, szczegółowe zasady ponoszenia odpłatności za pobyt w ośrodkach wsparcia, do których zaliczane są również schroniska.

Centrum Usług Społecznych wspiera rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej, szczególnie w zakresie pełnienia funkcji opiekuńczo-wychowawczych. W ramach tej pomocy oferowane jest wsparcie asystenta rodziny – specjalisty, który towarzyszy rodzinie w procesie wzmacniania samodzielności, budowania poczucia sprawczości oraz rozwijania kompetencji niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania. Działania podejmowane wspólnie z rodziną mają na celu jej usamodzielnienie oraz zapewnienie dzieciom bezpiecznego, wspierającego rozwoju środowiska, tak aby uniknąć konieczności umieszczania ich w pieczy zastępczej. Wsparcie kierowane jest zarówno do rodzin zmagających się z trudnościami wychowawczymi, jak i tych, które potrzebują pomocy w odzyskaniu zdolności do prawidłowego funkcjonowania.

Pomoc świadczona przez asystenta rodziny realizowana jest na podstawie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Opiera się na ścisłej współpracy z rodziną oraz zaangażowaniu przedstawicieli instytucji działających na rzecz dziecka i rodziny.

Wsparcie może być udzielane przez okres do dwóch lat, z możliwością jego przedłużenia, jeśli sytuacja tego wymaga. Działania asystenta rodziny są realizowane w oparciu o indywidualny plan pracy z rodziną, który obejmuje m.in.:

- rozwijanie umiejętności samodzielnego rozwiązywania problemów i konfliktów,
- naukę racjonalnego gospodarowania budżetem domowym,
- wzmocnienie kompetencji rodzicielskich,
- dążenie do stabilizacji sytuacji życiowej i poprawy jakości życia wszystkich członków rodziny.

Ważnym obszarem działalności Centrum Usług Społecznych jest praca socjalna realizowana przez pracowników socjalnych, którzy udzielają wsparcia osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej. Proces ten rozpoczyna się od szczegółowej analizy sytuacji życiowej klienta, z uwzględnieniem jego zasobów i ograniczeń, na podstawie której wspólnie określone są cele i plan dalszego działania. Do diagnozy wykorzystuje się m.in. kwestionariusz wywiadu środowiskowego oraz specjalistyczną dokumentację.

W ramach pracy socjalnej podejmowane są działania takie jak: monitorowanie sytuacji życiowej, edukacja, poradnictwo specjalistyczne oraz wsparcie w przygotowaniu do pełnienia ról społecznych. Jej istotnym elementem są także interwencje podejmowane w sytuacjach bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia, np. wobec dzieci, osób starszych pozbawionych opieki czy osób doświadczających przemocy domowej.

Do zadań pracownika socjalnego należy również współpraca z innymi instytucjami, w tym występowanie z wnioskami o objęcie osoby lub rodziny wsparciem zgodnie z ich kompetencjami. Szczególną formą pracy socjalnej jest towarzyszenie rodzinom biologicznym dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej. Obejmuje ono monitorowanie ich sytuacji życiowej, wspieranie w rozwijaniu kompetencji wychowawczych, a także ocenę i opiniowanie na potrzeby organizatorów pieczy zastępczej, ich gotowości do ponownego przejęcia opieki nad dzieckiem.

W ramach struktury Urzędu Miejskiego w Czechowicach-Dziedzicach funkcjonuje Wydział Świadczeń Społecznych. Jego głównym zadaniem jest wspieranie rodzin w postaci świadczeń rodzinnych, funduszu alimentacyjnego oraz świadczeń wychowawczych.

Świadczenia rodzinne i fundusz alimentacyjny realizowane są na podstawie następujących aktów prawnych:

- Ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych – obejmują one: wypłatę świadczeń rodzinnych, opiekuńczych oraz opłatę składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego za osoby otrzymujące świadczenie pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy i zasiłek dla opiekuna na podstawie przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych.
- Ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów – w zakresie realizacji świadczeń z funduszu alimentacyjnego.

- Ustawy z 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów, obejmujące wypłaty zasiłków dla opiekunów.
- Ustawy z 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”, na podstawie, której wypłacane są świadczenia z tytułu urodzenia dziecka.

Kolejną grupą świadczeń wypłacanych przez gminę Czechowice-Dziedzice są dodatki mieszkaniowe i energetyczne. Ich wypłata osobom spełniającym kryteria wynikające z ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych odbywa się na podstawie art. 9a ustawy. Wypłata dodatków mieszkaniowych jest zadaniem własnym gminy, w całości finansowana ze środków budżetu gminy. Natomiast wypłata dodatków energetycznych osobom spełniającym kryteria wynikające z ustawy Prawo energetyczne z dnia 10 kwietnia 1997 r. odbywa się na mocy tejże ustawy.

Wszystkie, poza dodatkiem mieszkaniowym, świadczenia i dodatki są realizowane w ramach zadań z zakresu administracji rządowej zleconych gminie. Środki na ich finansowanie pochodzą z budżetu państwa i są przekazywane gminie w formie dotacji celowej.

CUS w Czechowicach-Dziedzicach z inicjatywy Gminnej Rady Seniorów realizuje program „Koperta życia”. Założeniem programu jest szybkie udzielenie pomocy osobom w wieku powyżej 60 roku życia, w przypadku konieczności wezwania ratowników medycznych, w warunkach bezpośredniego zagrożenia życia lub w trakcie wizyty lekarskiej w domu. „Koperta życia” to pakiet składający się z karty informacyjnej, koperty i naklejki na lodówkę. Karta informacyjna jest źródłem informacji dla ratowników medycznych lub innych służb ratowniczych. Zawiera ona informacje o stanie zdrowia osoby uczestniczącej w programie, przyjmowanych lekach oraz kontakt do najbliższych. Koperta wraz z wypełnioną kartą ma być przechowywana w lodówce, na wewnętrznej części jej drzwi, gdzie w widocznym miejscu umieszczona jest naklejka informująca o udziale w programie. Jest to działanie znakomicie wpisujące się w potrzeby osób w wieku senioralnym i zwiększającym katalog dostępnych form wsparcia dla tej grupy mieszkańców gminy Czechowice-Dziedzice.

CUS współpracuje z Centrum Integracji Społecznej. Gmina Czechowice-Dziedzice w ramach porozumienia z Fundacją Teatru Grodzkiego w Bielsku-Białej jako podmiotu tworzącego Centrum Integracji Społecznej kieruje osoby do udziału w Centrum, po przeprowadzeniu wywiadu środowiskowego. Celem Porozumienia jest współpraca w zakresie pomocy osobom wykluczonym z rynku pracy oraz ich integracji ze społeczeństwem poprzez przywrócenie im zdolności lub możliwości zatrudnienia.

Ponadto przy CUS w Czechowicach-Dziedzicach funkcjonuje Klub Integracji Społecznej. Jego zadaniem jest wspieranie osób bezrobotnych z terenu gminy Czechowice-Dziedzice korzystających ze świadczeń pomocy społecznej. Formuła klubu umożliwia wzrost aktywności życiowej i uzyskanie narzędzi do samodzielnego radzenia sobie z trudnościami, na jakie napotykają osoby długotrwale bezrobotne. Działalność klubu sprzyja aktywności uczestników w procesie zmian. Do głównych zadań Klubu Integracji Społecznej należy w szczególności:

- a) organizowanie i koordynowanie działań zmierzających do reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem,

- b) prowadzenie indywidualnego i grupowego specjalistycznego poradnictwa,
- c) analizowanie, diagnozowanie, ocena indywidualnego potencjału uczestniczek i uczestników, dobór odpowiednich form wsparcia,
- d) przygotowanie i realizowanie zajęć i treningów dla uczestniczek i uczestników KIS,
- e) organizowanie kursów zawodowych i staży dla uczestniczek i uczestników KIS,
- f) organizowanie i prowadzenie wsparcia grupowego.

CUS - Dom Dziennego Pobytu

Dom Dziennego Pobytu Dzienny Dom Senior + jest ośrodkiem wsparcia zapewniającym pomoc w organizacji życia codziennego osobom starszym, niepełnosprawnym i samotnym, które ze względu na wiek, chorobę i niepełnosprawność wymagają takiej pomocy.

DDP zapewnia m.in.

- 1) Podstawowe świadczenia opiekuńcze, obejmujące:
 - a) udzielanie pomocy w podstawowych czynnościach życiowych,
 - b) podnoszenie sprawności i aktywizowanie poprzez udział w terapii zajęciowej, treningach umiejętności oraz drobnych pracach na rzecz DDP.
- 2) Zaspokajanie potrzeb bytowych, polegających na:
 - a) organizowaniu czasu wolnego w bezpieczny i godny sposób,
 - b) zapewnienie możliwości korzystania z urządzeń i środków ułatwiających dbanie o higienę osobistą,
 - c) zapewnieniu pomocy w załatwianiu spraw osobistych i urzędowych,
 - d) zapewnieniu wyżywienia.
- 3) Zaspokajaniu potrzeb zdrowotnych w zakresie:
 - a) pomocy w kontaktach z placówkami służby zdrowia,
 - b) ogólnej gimnastyki usprawniającej.
- 4) Działania wspomagające polegające na:
 - a) umożliwieniu realizacji potrzeb kulturalnych, rekreacyjnych i towarzyskich,
 - b) stymulowaniu utrzymywania kontaktów z rodziną i najbliższym środowiskiem społecznym.

W miarę możliwości DDP zapewnia organizację świąt, uroczystości okazjonalnych, udział w imprezach kulturalnych, turystycznych i innych np. wspólne wyjścia na seanse filmowe do kina Świt.

CUS - Placówka Wsparcia Dziennego "Zatoka"

Głównym celem działania Placówki jest wspieranie rodzin przeżywających trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych poprzez objęcie dziecka opieką i wychowywaniem. Praca stacjonarna – opiekuńcza, wychowawcza, socjoterapeutyczna oraz terapia pedagogiczna z dziećmi odbywa się w oparciu o następujące cele szczegółowe:

1. Zapewnienie dzieciom posiłku, kształtowanie nawyków prozdrowotnych oraz dbania o bezpieczeństwo.
2. Poprawa funkcjonowania dziecka poprzez wyrównywanie deficytów.
3. Modelowanie właściwych postaw społecznych.
4. Zwiększenie świadomości zasobów i zdolności dziecka.
5. Nabycie umiejętności społecznego i emocjonalnego funkcjonowania

Cele te realizowane są w szczególności poprzez następujące zadania:

- zapewnienie Wychowankom opieki po zajęciach szkolnych,
- zapewnienie posiłku,
- organizowanie zajęć socjoterapeutycznych, terapeutycznych, korekcyjnych, kompensacyjnych oraz logopedycznych,
- realizowanie indywidualnego programu korekcyjnego dla każdego wychowanka, w szczególności terapii pedagogicznej, psychologicznej i socjoterapii,
- współpraca z rodzicami lub opiekunami prawnymi, pedagogami, kuratorami, pracownikami socjalnymi, asystentami rodziny i innymi osobami lub instytucjami w celu poprawy funkcjonowania społecznego dziecka,
- kształtowanie nawyków higienicznych, propagowaniu zdrowego trybu życia oraz podnoszeniu poziomu kultury osobistej dzieci i młodzieży,
- wdrażanie do samodzielnej nauki oraz pomoc w odrabianiu zadań domowych,
- kształtowanie umiejętności bezpiecznego i konstruktywnego spędzania wolnego czasu,
- rozwijanie zainteresowań i uzdolnień dzieci i młodzieży,
- pomoc w rozwiązywaniu trudnych sytuacji życiowych.

CUS - Noclegownia

Noclegownia działa w ramach struktury CUS w Czechowicach-Dziedzicach i zapewnia schronienie bezdomnym mężczyznom, świadcząc tymczasową pomoc w postaci miejsca noclegowego, w ramach której umożliwia spędzenie nocy w warunkach gwarantujących ochronę życia i zdrowia. Z pobytu w Noclegowni korzystają osoby posiadające skierowanie wydane przez CUS.

W dniach wolnych od pracy decyzję o przyjęciu podejmuje dyżurujący pracownik Noclegowni, klient następnego dnia zgłasza się w Centrum Usług Społecznych w celu wypełnienia stosownej ankiety i uzyskania skierowania. Placówka zapewnia nocleg w ciepłym i suchym pomieszczeniu, a także wykonanie zabiegów higienicznych, wypranie i wysuszenie odzieży. Ogólnodostępna kuchnia umożliwia przygotowanie we własnym zakresie prostych posiłków typu śniadania czy kolacje.

Dom Pomocy Społecznej "Złota Jesień"

Dom jest placówką przeznaczoną dla zapewnienia wsparcia i opieki osobom w podeszłym wieku wymagającym opieki całodobowej. Podstawowym przedmiotem działalności jest zapewnienie potrzeb bytowych, opiekuńczych i wspomagających. W ramach promowania przedmiotu działalności organizowane są przedsięwzięcia i wspólne działania mające na celu integrację mieszkańców Domu ze społecznością lokalną. Regularnie organizowane są spotkania mieszkańców Domu z przedstawicielami władz miasta, sąsiadami i mieszkańcami osiedla Centrum, młodzieżą szkół ponadpodstawowych, uczniami szkół podstawowych oraz dziećmi z przedszkoli, czy np. Zespołem Movimento Plus. Spotkania organizowane są cyklicznie, stając się stałym elementem w życiu mieszkańców Domu. Mieszkańcy uczestniczą też chętnie w imprezach organizowanych, dla całej społeczności mieszkańców gminy Czechowice-Dziedzice, przez instytucje takie jak: Miejska Biblioteka Publiczna, Miejski Dom Kultury czy pracowników Komisariatu Policji w Czechowicach-Dziedzicach.

Indywidualnie, w miarę możliwości, podtrzymywane są kontakty mieszkańców z członkami ich rodzin. Dla każdego mieszkańca organizowane są urodziny, w których udział biorą pozostali mieszkańcy i rodziny jubilatów. Celem Domu jest również prowadzenie współpracy z innymi, o podobnym charakterze jednostkami np. Domem Dziennego Pobytu lub Domem Opieki SOAR z Bielska-Białej. Od wielu lat mieszkańcy w/w jednostek spotykają się regularnie na wspólnych imprezach typu bal karnawałowy czy grill. W życiu mieszkańców w ramach współpracy ze społecznością lokalną ważną rolę odgrywają spotkania z wolontariuszami.

Wykorzystując artystyczne możliwości mieszkańców Domu przygotowywane są wspólnie z pensjonariuszami DDP inscenizacje, które prezentowane są podczas corocznego Międzynarodowego Przeglądu Umiejętności Amatorskich zespołów seniorów i osób niepełnosprawnych PUMA, organizowanego w Dąbrowie Górniczej.

Żłobek Miejski w Czechowicach-Dziedzicach

Głównym zadaniem żłobka jest opieka nad dziećmi w wieku do 3 lat. Poprzez swoje działania zapewnia dzieciom opiekę w warunkach bytowych zbliżonych do warunków domowych. Zagwarantowana dzieciom jest ponadto właściwa opieka pielęgnacyjna, wychowawcza oraz edukacyjna. Prowadzone są zajęcia opiekuńczo-wychowawcze i edukacyjne, uwzględniające rozwój psychomotoryczny dzieci, właściwy do ich wieku.

Spółdzielnia Socjalna Czecho-Best

Spółdzielnia socjalna działająca na terenie gminy Czechowice-Dziedzice, założona przez dwa samorządy, jest podmiotem ekonomii społecznej. Łączy działalność gospodarczą z celami społecznymi, wspierając osoby zagrożone wykluczeniem społecznym i przyczyniając się do aktywizacji społeczno-zawodowej mieszkańców gminy. Spółdzielnia Socjalna Czecho-Best realizuje usługi w następujących obszarach:

- usługi opiekuńcze,
- usługi rehabilitacyjne,
- wypożyczalnia sprzętu medycznego.

Dochód wypracowany w ramach prowadzonej przez Spółdzielnię działalności przeznaczany jest przede wszystkim na realizację celów statutowych.

Biuro ds. Profilaktyki i Przeciwdziałania Uzależnieniom

Głównym zadaniem Biura jest prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu. Oprócz profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w kompetencjach Biura znajduje się również realizacja działań w zakresie profilaktyki narkomanii oraz uzależnień behawioralnych. Biuro jest realizatorem Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Gminie Czechowice-Dziedzice.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Jest organem doradczo-opiniującym. Została powołana Zarządzeniem Burmistrza zgodnie z art. 41 ust.3 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych ma inicjować realizację zadań własnych Gminy w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz

integracją społeczną osób uzależnionych od alkoholu określonych w ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. GKRPA podejmuje czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego. W skład Komisji wchodzi osoby przeszkolone w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. GKRPA jest organem doradczym w Gminie i zajmuje się także opiniowaniem składanych wniosków i na realizację działań profilaktycznych w Gminie warunkującym ich realizację (składanych m.in. przez szkoły, przedszkola, osoby fizyczne oraz firmy). Obowiązkowym zadaniem członków GKRPA jest wydawanie opinii o zgodności lokalizacji punktu sprzedaży napojów alkoholowych z uchwałami rady gminy, o których mowa w art. 12 ust. 1-3 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Do zadań Komisji należy też dokonywanie kontroli punktów sprzedaży napojów alkoholowych w zakresie przestrzegania zasad i warunków korzystania z zezwoleń, uczestnictwo w grupach diagnostyczno-pomocowych prowadzonych w ramach procedury Niebieskie Karty w przypadku podejrzenia występowania przemocy w rodzinie oraz diagnozowanie problemu uzależnień w poszczególnych rejonach miasta i sołectwach.

Powiatowy Urząd Pracy

Na terenie Czechowic-Dziedzic działa Lokalny Punkt Informacyjno-Konsultacyjny Powiatowego Urzędu Pracy w Bielsku-Białej, wcześniej funkcjonowała Filia Powiatowego Urzędu Pracy w Bielsku -Białej. Głównym celem działalności PUP jest podejmowanie działań w zakresie promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych i poszukujących pracy.

Nałożone na Urząd Pracy cele są osiąganymi bezpośrednio poprzez udzielanie pomocy bezrobotnym i poszukującym pracy w znalezieniu pracy, pośrednictwo pracy, poradnictwo zawodowe i informację zawodową oraz pomoc w aktywnym poszukiwaniu pracy. Istotnym jest również udzielanie pomocy pracodawcom w pozyskiwaniu pracowników przez pośrednictwo i działania informacyjne.

Bieżąca działalność Powiatowego Urzędu Pracy przyjmuje postać wsparcia osobom bezrobotnym poprzez skierowanie na szkolenia, staże, prace społecznie użyteczne, prace w ramach umów interwencyjnych, robót publicznych oraz w ramach refundacji kosztów doposażenia lub wyposażenia miejsca pracy. Ponadto udzielane jest wsparcie i aktywizacja zawodowa kobiet. Kluczowym jest również wspomaganie rozwoju przedsiębiorczości poprzez udzielanie dotacji na podjęcie działalności gospodarczej, organizacja szkoleń indywidualnych i grupowych dla osób bezrobotnych. Należy jednak podkreślić, że po przekształceniu Filii w Lokalny Punkt Informacyjno-Konsultacyjny, mieszkańcy Czechowic – Dziedzic sprawy takie jak: rejestracja oraz dotyczące zasiłków i szkoleń muszą załatwiać bezpośrednio w siedzibie PUP w Bielsku-Białej

2.2 Ochrona Zdrowia

W obszarze ochrony zdrowia na terenie gminy Czechowice-Dziedzice w ramach podstawowej opieki zdrowotnej funkcjonują następujące ośrodki zdrowia²:

1. „SALUS” ul. Sienkiewicza 8
2. „DIAMED”
ul. Kochanowskiego 4 „Neuron”
ul. Legionów 46 „Ubezpieczalnia”
ul. Sienkiewicza 8,
ul. Bestwińska 15,
ul. Miliardowicka 64, Ligota
3. „HBB-MEDICA”, ul. Sienkiewicza 8,
4. „Oftalmed”, ul. Sienkiewicza 8
5. „Laryngologia”, ul. Sienkiewicza 8
6. „SILESIA”, ul. Nad Białką 1
7. „HED-MED”, ul. Nad Białką 1B
8. „Simed”, ul. Plac Wolności 5
9. „FALMED”, ul. Krótka 4
10. Centrum Medyczne „Zdrowie”, ul. Traugutta 18A
11. Miejski Ośrodek Terapii Uzależnień, ul. Nad Białką 1B

Wskaźnik liczby ludności przypadającej na aptekę w gminie Czechowice-Dziedzice wskazuje na łatwą dostępność do aptek na terenie gminy. Według danych GUS w 2024 roku na terenie gminy Czechowice-Dziedzice w przeliczeniu na jedną aptekę przypadało 3691 mieszkańców, dla porównania w kraju wartość tego wskaźnika wyniosła 3339, a w woj. śląskim 3384.

2.3 Edukacja

Wszystkie poniżej wymienione placówki oświatowe funkcjonują jako jednostki budżetowe, których organem prowadzącym jest Gmina Czechowice-Dziedzice. Głównym źródłem finansowania oświaty dla Gminy jest tzw. część oświatowa subwencji ogólnej z budżetu państwa. Pozostałe środki finansowe, konieczne dla zabezpieczenia potrzeb w obszarze edukacji, pochodzą z budżetu Gminy.

² Źródło: http://um.czechowice-dziedzice.pl/www_3.0/strona-137-osrodki_zdrowia.html, wg stanu na 30.09.2025 roku

Na terenie gminy funkcjonują następujące placówki oświatowe³:

Miejski Ośrodek Gimnastyki Korekcyjnej w Czechowicach-Dziedzicach

PRZEDSZKOLA

Przedszkole Publiczne Nr 2 w Czechowicach-Dziedzicach

Przedszkole Publiczne Nr 3 w Czechowicach-Dziedzicach

Przedszkole Publiczne Nr 5 w Czechowicach-Dziedzicach

Przedszkole Publiczne Nr 6 "Zaczarowany Ogród" w Czechowicach-Dziedzicach

Przedszkole Publiczne Nr 8 w Czechowicach-Dziedzicach

Przedszkole Publiczne Nr 9 w Czechowicach-Dziedzicach

Przedszkole Publiczne Nr 10 w Czechowicach-Dziedzicach

Przedszkole Publiczne Nr 11 w Czechowicach-Dziedzicach

Przedszkole Publiczne w Ligocie

Przedszkole Publiczne w Zabrzegu

ZESPOŁY SZKOLNO-PRZEDSZKOLNE (SZKOŁY PODSTAWOWE I PRZEDSZKOLA)

Zespół Szkolno-Przedszkolny Nr 1 im. Jana Brzechwy w Czechowicach-Dziedzicach
w skład którego wchodzi:

- Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Jana Brzechwy w Czechowicach-Dziedzicach
- Przedszkole Publiczne Nr 1 w Czechowicach-Dziedzicach

Zespół Szkolno-Przedszkolny Nr 2 w Czechowicach-Dziedzicach
w skład którego wchodzi:

- Szkoła Podstawowa Nr 10 im. ks. Jana Twardowskiego w Czechowicach-Dziedzicach
- Przedszkole Publiczne Nr 4a w Czechowicach-Dziedzicach

Zespół Szkolno-Przedszkolny im. Jana Pawła II w Bronowie
w skład którego wchodzi:

- Szkoła Podstawowa w Bronowie
- Przedszkole Publiczne w Bronowie

SZKOŁY PODSTAWOWE

Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Królowej Jadwigi w Czechowicach-Dziedzicach

Szkoła Podstawowa Nr 3 im. Juliusza Słowackiego w Czechowicach-Dziedzicach

Szkoła Podstawowa Nr 4 im. Orła Białego w Czechowicach-Dziedzicach

Szkoła Podstawowa Nr 5 im. Mikołaja Kopernika w Czechowicach-Dziedzicach

Szkoła Podstawowa Nr 6 im. Ignacego Łukasiewicza w Czechowicach-Dziedzicach

Szkoła Podstawowa Nr 7 im. Kazimierza Wielkiego w Czechowicach-Dziedzicach

Szkoła Podstawowa Nr 8 im. Janusza Kusocińskiego w Czechowicach-Dziedzicach

Szkoła Podstawowa Nr 1 im. ks. Józefa Tischnera w Ligocie

³ Źródło: Biuletyn Informacji Publicznej Gminy Czechowice-Dziedzice, <https://www.bip.zopo.czechowice-dziedzice.pl/bipkod/004>, wg stanu na 30.09.2025 roku

Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Powstańców Śląskich w Ligocie
Szkoła Podstawowa Nr 3 im. Zofii Kossak-Szczuckiej w Ligocie
Szkoła Podstawowa im. ks. Józefa Londzina w Zabrzegu

Ponadto na terenie gminy działają także i służą jej mieszkańcom placówki oświatowe finansowane przez Powiat bielski - w tym Zespół Szkół Specjalnych nr 4 oraz Zespół Szkół Technicznych i Licealnych. Funkcjonują także prywatne przedszkola oraz prywatna szkoła podstawowa.

Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

Na terenie gminy Czechowice-Dziedzice ma swoją siedzibę Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna. Do głównych działań podejmowanych przez Poradnię należy zaliczyć m.in. udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej i logopedycznej dzieciom (w wieku od urodzenia) i młodzieży (do ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej/ponadpodstawowej). Ponadto także ich rodzicom (opiekunom prawnym), nauczycielom, wychowawcom w zakresie wychowania i kształcenia. Istotnym elementem jest wsparcie i poradnictwo dla rodziców, nauczycieli i wychowawców dzieci objętych procesem diagnostycznym oraz zajęciami terapeutycznymi. Realizowane są również konsultacje indywidualne i grupowe. Poradnia podejmuje wspomaganie wychowawczej i edukacyjnej funkcji rodziny, terapię rodzinną, grupę wsparcia dla rodziców, prelekcje i warsztaty dla rodziców, nauczycieli i wychowawców.

2.4 Kultura

Miejski Dom Kultury w Czechowicach-Dziedzicach

Wśród głównych zadań Miejskiego Domu Kultury należy wymienić rozpoznawanie i rozbudzanie zainteresowań oraz potrzeb kulturalnych mieszkańców gminy Czechowice-Dziedzice. Istotnym jest również wychowanie poprzez sztukę. Przejawem tego jest gromadzenie, dokumentowanie, tworzenie, ochrona i udostępnianie dóbr kultury. Zapewniane są również warunki dla funkcjonowania amatorskiego ruchu artystycznego oraz zainteresowania sztuką.

Baczną uwagę przykładają się do animacji ruchu regionalnego, poprzez wspieranie profesjonalnej i amatorskiej działalności artystycznej, upowszechnianie wiedzy o sztuce. Kluczowe miejsce zajmuje organizacja działalności środowiskowej w zespołach, świetlicach

i wiejskich kołach zainteresowań. Miejski Dom Kultury w Czechowicach-Dziedzicach prowadzi kino, amatorskie zespoły artystyczne, Izbę Regionalną oraz galerie i wystawy artystyczne.

Miejska Biblioteka Publiczna

Podejmuje działania w obszarze kultury ze szczególnym uwzględnieniem promocji czytelnictwa dysponując bogatym zasobem książek i innych wydawnictw.

Godnym zwrócenia uwagi jest propagowanie kulturalnego spędzania wolnego czasu poprzez organizowanie zajęć plastycznych, wykładów i prelekcji z ciekawymi osobami. Przedsięwzięcia te adresowane są do mieszkańców gminy Czechowice-Dziedzice.

Ponadto prowadzona jest działalność w ramach tzw. „Akademii Pięknego Czasu”, której oferta kierowana jest do osób dorosłych, m. in. spotkania dla i z udziałem osób z niepełnosprawnościami. W ramach Akademii organizowane są: warsztaty językowe, komputerowe i zajęcia ruchowe. Ponadto posiada bogatą ofertę adresowaną także dla dzieci.

Biblioteka czechowicka to przestrzeń, w której każdy znajdzie coś dla siebie, gdzie nauka i zabawa pozwalają rozwijać wiedzę. Jest źródłem informacji, animacji życia kulturalnego oraz promocji książki.

2.5 Bezpieczeństwo

Straż Miejska w Czechowicach-Dziedzicach

Głównym celem działalności Straży Miejskiej jest zapewnienie spokoju, bezpieczeństwa i porządku w miejscach publicznych. Kontrola ruchu drogowego pod względem parkowania pojazdów. Kontrola dzikich wysypisk śmieci, usuwania odpadów z posesji prywatnych oraz firm. Kontrola przyłączy posesji do kanalizacji sanitarnej, kontrola spalania odpadów w piecach centralnego ogrzewania.

Zespół Interdyscyplinarny

Do zadań Zespołu należy tworzenie warunków umożliwiających realizację zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej oraz integrowanie i koordynowanie działań innych podmiotów, a także:

- diagnozowanie problemu przemocy domowej na poziomie lokalnym;
- inicjowanie działań profilaktycznych, edukacyjnych i informacyjnych mających na celu przeciwdziałanie przemocy domowej;
- inicjowanie działań w stosunku do osób doznających przemocy domowej oraz osób stosujących przemoc domową;
- rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielania pomocy w środowisku lokalnym;
- monitorowanie procedury „Niebieskie Karty”.

Policja

Komisariat Policji w Czechowicach–Dziedzicach realizuje swoje działania w obszarze bezpieczeństwa i porządku publicznego. Podejmuje jednocześnie szereg inicjatyw, których celem jest zwiększenie zaufania do funkcjonariuszy Policji jak również przeciwdziałania i zapobieganie wzrostowi przestępczości na terenie gminy Czechowice-Dziedzice.

Wśród najistotniejszych inicjatyw godnymi zwrócenia uwagi są następujące programy.

1. Program „Dzielnicowy bliżej nas”, jest to faktyczne zbliżenie Policji do społeczeństwa i zainteresowanie go szeroko pojmowaną problematyką bezpieczeństwa. Innymi słowy uspołecznienie działań Policji. Najważniejszy jest jednak cel, którym jest szerokie otwarcie na problemy społeczności lokalnej, uspołecznienie działań Policji oraz zbudowanie zaufania pomiędzy Policją a obywatelami. Zaufania, które jest niezbędne dla aktywizacji społeczności lokalnej w działaniach skutkujących tworzeniem lokalnych koalicji działających na rzecz szeroko pojmowanego bezpieczeństwa.
2. Poczucie bezpieczeństwa należy do podstawowych potrzeb każdego człowieka i ma decydujący wpływ na funkcjonowanie każdej społeczności. Dlatego ważnym było stworzenie narzędzi, które pozwolą na rzetelne i czytelne zidentyfikowanie i przedstawienie, m.in. społeczności lokalnym, skali i rodzaju zagrożeń oraz instytucji współodpowiedzialnych za zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego. Identyfikacja ta nie może przebiegać bez uwzględnienia oczekiwań społecznych. Takim właśnie narzędziem jest Krajowa Mapa Zagrożeń Bezpieczeństwa (KMZB). Mapy zagrożeń należy traktować jako istotny element procesu zarządzania bezpieczeństwem publicznym, realizowanym w partnerstwie międzyinstytucjonalnym i społecznym. Powinny one służyć również optymalnej alokacji zasobów sprzętowo-kadrowych służb, w szczególności do podejmowania decyzji, w zakresie tworzenia komisariatów i posterunków Policji.
3. Kampania społeczna "Nie reagujesz – akceptujesz!". Celem przedsięwzięcia jest przede wszystkim ograniczenie liczby przestępstw szczególnie uciążliwych, poprzez zwiększenie świadomości obywatelskiej oraz wzmocnienie reakcji mieszkańców

regionu na przypadki naruszenia prawa. Chodzi głównie o takie przestępstwa jak kradzieże, włamania, kradzieże samochodów, bójki i pobicia, przestępstwa rozbójnicze. A także o informowanie o kierujących, którzy będąc pod wpływem alkoholu decydują się usiąść za kierownicą. Poprzez takie działania Policja chce uwrażliwić mieszkańców na przypadki łamania prawa.

2.6 Organizacje Pozarządowe

Na terenie gminy Czechowice-Dziedzice podejmuje działania znacząca liczba organizacji pozarządowych, które aktywnie współpracują z samorządem gminnym. Wśród nich swoją działalność statutową w poszczególnych obszarach, realizują następujące NGO z siedzibami w oznaczonych poniżej miastach⁴:

Niepełnosprawność

Caritas Archidiecezji Katowickiej Ośrodek Matka Boża Różańcowa	Pszczyna
Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością intelektualną Koło w Pszczynie z siedzibą	Piasek
Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Pomoc Raduje”	Czechowice-Dziedzice
Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym "RAZEM"	Bielsko-Biała
Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Wadami Słuchu i z Wadami Wymowy	Pszczyna
Stowarzyszenie Rodziców i Osób Niepełnosprawnych "WSPARCIE"	Czechowice-Dziedzice
Stowarzyszenie Rodzin i Przyjaciół Osób z Zespołem Downa "WIELKIE SERCE"	Bielsko-Biała

Ratownictwo medyczne

Śląski Oddział Okręgowy Polskiego Czerwonego Krzyża w Katowicach	Katowice
--	----------

Kultura

Fundacja im. Andrzeja Krzanowskiego	Czechowice-Dziedzice
Stowarzyszenie PRZYJAZNY ZABRZEG im. księdza Józefa Londzina	Zabrzeg

⁴ Źródło: Biuletyn Informacji Publicznej Gminy Czechowice-Dziedzice, <https://www.bip.czechowice-dziedzice.pl/bipkod/003/002/033/005>, wg stanu na 30.09.2025 roku

Stowarzyszeniem Autorów Polskich – Oddział Bielsko-Biała

Bielsko-Biała

Towarzystwo Przyjaciół Ligoty

Ligota

Wypoczynek

Górnice Stowarzyszenie Wędkarskie SILESIA

Czechowice-Dziedzice

Oddział Rejonowy Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów

Czechowice-Dziedzice

Polski Związek Działkowców Rodzinny Ogród Działkowy "RELAKS-STORCZYK"

Czechowice-Dziedzice

Związek Harcerstwa Polskiego Chorągiew Śląska Komenda Hufca Czechowice-Dziedzice im. Olgi i Andrzeja Małkowskich

Czechowice-Dziedzice

Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej Okręg Górnośląski

Bielsko-Biała

Kluby sportowe

Klub Sportowy "Strong Life"

Czechowice-Dziedzice

Klub Sportowy Judo

Czechowice-Dziedzice

Ludowy Klub Sportowy "SOKÓŁ"

Zabrzeg

Ludowy Klub Sportowy Ligota CENTRUM

Ligota

Ludowym Klubem Sportowym „Strażak”

Zabrzeg

Miejski Klub Sportowy Czechowice-Dziedzice

Czechowice-Dziedzice

Miejsko-Robotniczy Klub Sportowy

Czechowice-Dziedzice

Stowarzyszenie Kick Boxing Beskid Dragon

Bielsko-Biała

Uczniowski Klub Sportowy "DYCHA"

Czechowice-Dziedzice

Uczniowski Klub Sportowy ROTUZ BRONÓW

Czechowice-Dziedzice

Uczniowski Międzyszkolny Klub Sportowy "TRÓJKA"

Czechowice-Dziedzice

Ekologia

Regionalna Liga Hodowli Ptaków i Drobego Inwentarza

Czechowice-Dziedzice

Ponadto CUS współpracuje ze Stowarzyszeniem Trzeźwość Życia z Tychów, które na jego zlecenie realizuje specjalistyczne działania wspierające na rzecz rodzin, w tym osób dorosłych oraz dzieci (uczestników PWDZ Zatoka), a także poprzez członkostwo w Zespole Interdyscyplinarnym, wspiera działania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej.

2.7 Analiza usług społecznych realizowanych na terenie gminy Czechowice-Dziedzice⁵

W okresie od 24 czerwca do 13 lipca 2025 roku przeprowadzono badanie ankietowe wśród podmiotów ekonomii społecznej (PES) działających na terenie gminy Czechowice-Dziedzice. Badanie miało charakter jakościowo-ilościowy i realizowane było metodą CAWI⁶. W sumie zebrano 12 odpowiedzi od 11 unikalnych podmiotów, z czego jeden z nich (Stowarzyszenie Promocji Zdrowia Psychicznego "Od Nowa") złożył formularz dwukrotnie – w celu uzupełnienia danych. Odpowiedzi te zostały scalone. Z uwagi na stosunkowo mały odsetek respondentów biorących udział w badaniu, należy jego wyniki traktować jako szacunkowe.

Formy prawne badanych podmiotów

W badaniu uczestniczyło 11 podmiotów: 5 stowarzyszeń, 5 fundacji oraz 1 spółdzielnia socjalna. Struktura ta wskazuje na silną reprezentację klasycznych NGO i marginalny udział spółdzielni socjalnych. Może to świadczyć o niewielkim rozwoju sektora reintegracyjnego w gminie Czechowice-Dziedzice, który odgrywa istotną rolę w aktywizacji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem. Jednocześnie wskazuje to na potrzebę wsparcia rozwoju form PES o charakterze zatrudnieniowym.

Zakres terytorialny działalności

Respondenci określili zakres terytorialny działania w następujący sposób: 5 działań ogólnopolsko, 3 na poziomie gminy, 2 w województwie śląskim, a 1 w powiecie bielskim. Dominacja zasięgu ogólnopolskiego sugeruje, że część PES funkcjonuje również poza kontekstem lokalnym, co może wskazywać na ich rozwinięte struktury organizacyjne i doświadczenie. Z drugiej strony stosunkowo niewielki udział organizacji ograniczających działalność do poziomu gminy może oznaczać ograniczone ukierunkowanie działań na potrzeby społeczności lokalnej.

⁵ Usługi społeczne w zakresie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1-14 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych oraz zadania publiczne, o których mowa w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2023 r. poz. 571 oraz z 2024 r. poz. 834), zlecane w trybach, o których mowa w tej ustawie.

⁶ CAWI (ang. Computer-Assisted Web Interview) – wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony WWW

Obszary działalności społecznej

Wskazano ponad 20 różnych obszarów działalności. Najczęściej pojawiały się: integracja społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (7 wskazań), wspieranie rodzin (6), wspieranie osób z niepełnosprawnościami (6), działania na rzecz osób starszych (5), pomoc osobom bezdomnym (4). Tak szeroki wachlarz obszarów aktywności świadczy o elastyczności i interdyscyplinarnym podejściu PES do problemów społecznych. Pokazuje również ich zdolność do reagowania na zróżnicowane i zmieniające się potrzeby odbiorców.

Charakter podejmowanych działań

Organizacje prowadzą szeroki wachlarz działań: opiekę, rehabilitację, edukację zdrowotną i obywatelską, wsparcie duchowe, integrację społeczną, działalność ekologiczną i działania na rzecz zwierząt. Część działań ukierunkowana jest na konkretne grupy społeczne – osoby z niepełnosprawnościami, seniorów, dzieci i młodzież – inne mają charakter środowiskowy lub systemowy. Interdyscyplinarność ta pozwala organizacjom pełnić funkcję uzupełniającą wobec instytucji publicznych. OSP i organizacje historyczne łączą edukację z kulturą i integracją międzypokoleniową, co dowodzi umiejętności łączenia wątków tożsamościowych z działaniami aktywizacyjnymi.

Współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego

Wśród badanych 5 organizacji zadeklarowało doświadczenie w realizacji takich zadań, natomiast 6 – nie. Może to świadczyć o ograniczonym wykorzystaniu PES przez samorząd jako partnera w realizacji polityki społecznej. Brak doświadczenia wśród części podmiotów może wynikać z barier administracyjnych, niewystarczającej wiedzy o możliwościach ubiegania się o środki publiczne lub niewystarczającej oferty konkursowej na poziomie gminy. Jednocześnie wskazuje to na potencjał do rozwoju współpracy.

Zasoby kadrowe organizacji

Brak etatowych pracowników wykazano w 4 organizacjach, 5 zatrudniało od 1 do 5 osób, 1 organizacja miała 6–10 etatów, a jedna powyżej 10. Na umowy cywilnoprawne zatrudniało 6 organizacji. Wśród nich 5 nie miało takich umów, 4 zatrudniały 1–5 osób, natomiast 2 – 6–10 osób. Wolontariuszy nie miała tylko 1 organizacja, a aż 4 miały ponad 10 wolontariuszy. Dane te pokazują duże zróżnicowanie w zakresie potencjału ludzkiego PES. Dominacja niewielkich zespołów wskazuje na ograniczoną zdolność operacyjną wielu organizacji, jednak relatywnie wysoka liczba wolontariuszy może świadczyć o silnym zakorzenieniu lokalnym i zdolności do mobilizowania społeczności.

Kwalifikacje i kompetencje zespołu

Zespoły posiadają kompetencje w zakresie psychologii, terapii, pedagogiki, animacji społecznej i pracy socjalnej. Pojawiały się też kwalifikacje związane z edukacją historyczną czy ratownictwem. Zróżnicowanie to świadczy o gotowości do świadczenia różnego rodzaju usług społecznych, często specjalistycznych i dowodzi profesjonalizacji działań PES. Wysokie kwalifikacje zespołów mogą być kluczowym atutem w procesie pozyskiwania zleceń oraz tworzenia partnerstw projektowych.

Zasoby lokalowe i infrastrukturalne

Wśród badanych, 9 organizacji posiada zasoby lokalowe, 2 nie posiadają. Najczęściej wskazywane zasoby to: biuro (6), sala szkoleniowa (5), świetlica (3), zaplecze kuchenne (3), gabinety terapeutyczne (3), teren zielony (3), inne (garaże, magazyny, pokoje noclegowe – po 3), dzierżawione obiekty (2), zasoby szkolne (1). Zakres zasobów świadczy o relatywnie dobrej infrastrukturze organizacyjnej większości PES. Różnorodność wykorzystywanych przestrzeni pozwala na elastyczne prowadzenie działań, jednak brak własnych zasobów w niektórych przypadkach może ograniczać rozwój organizacji.

Plany rozwoju organizacji

Jak pokazują badania 10 z 11 organizacji planuje rozwój, m.in. poprzez rozszerzenie oferty terapeutycznej, aktywizację społeczną, świetlice terapeutyczne, nowe formy wsparcia psychologicznego i duchowego, działania międzypokoleniowe i ekologiczne. Deklarowana aktywność rozwojowa wskazuje na wysoki poziom zaangażowania i ambicji, ale jednocześnie sugeruje konieczność zapewnienia stabilnych warunków do wzrostu – zarówno kadrowych, lokalowych, jak i finansowych.

Bariery w działalności i rozwoju PES

Zgromadzony materiał pokazuje, że 9 respondentów identyfikuje bariery w działalności i rozwoju. Najczęściej pojawiały się: brak środków finansowych (6), braki kadrowe (2), infrastrukturalne (2), brak współpracy z JST (1), inne (1), brak barier (2). Przeważające wskazanie na brak finansowania potwierdza znaczenie stabilnych źródeł wsparcia dla działań PES. Pozostałe bariery, takie jak brak współpracy czy infrastruktury, wskazują na ograniczenia strukturalne, które mogą być niwelowane poprzez lokalną politykę wspierania sektora.

Oczekiwane formy wsparcia i szkolenia

W tym obszarze najczęściej wskazywano: dotacje na działalność statutową (9), inwestycje infrastrukturalne (6), szkolenia (2), doradztwo (1), wolontariat (1). Oczekiwane szkolenia to kursy specjalistyczne (dla ratowników, kierowców) i komunikacyjne. Odpowiedzi te wskazują na potrzebę wsparcia operacyjnego, rozwoju kompetencji oraz wzmacniania bazy zasobów organizacyjnych.

Najważniejsze potrzeby społeczne w ocenie PES

Prowadzone badania pokazały, że najczęściej wymieniane były potrzeby społeczne (wg ustawy o działalności pożytku publicznego) w następujących obszarach: dzieci i młodzież (9), edukacja i wychowanie (8), ekologia (7), kultura fizyczna (7), osoby starsze (6), pomoc społeczna (6), niepełnosprawności (6). Obszary rzadziej wskazywane dotyczyły mieszkalnictwa, uzależnień, bezpieczeństwa, integracji międzynarodowej itp. Dane te wskazują na koncentrację organizacji na problemach wychowawczych, edukacyjnych i społecznych. Silna reprezentacja tematów dziecięco-młodzieżowych świadczy o dostrzeganiu deficytów systemowych i potrzebie działań profilaktycznych.

Priorytety działań społecznych

Jako najwyższy priorytet wskazano dzieci i młodzież (3), edukację (3), ekologię (2), niepełnosprawność (2). Średni priorytet otrzymały edukacja (3), ekologia (3), kultura (2), inne (4). Najniższy: kultura (3), sport (2), inne (5). Wyniki pokazują rozbieżność między tym, co uznawane jest przez PES za kluczowe, a co może być postrzegane jako mniej pilne. Edukacja i działania na rzecz młodzieży są oceniane najwyżej, co może wynikać z obserwowanego przez organizacje pogarszającego się stanu wsparcia publicznego w tych obszarach.

Gotowość do współpracy partnerskiej

Wśród badanych 5 organizacji zadeklarowało pełną gotowość do współpracy, 5 – warunkową, 1 – brak takiej chęci. Zatem 10 z 11 organizacji jest więc potencjalnie otwartych na współpracę. Dane te potwierdzają duży potencjał tworzenia lokalnych i ponadlokalnych sieci współpracy, jednak pełne jego wykorzystanie będzie zależne od stworzenia adekwatnych warunków organizacyjnych, komunikacyjnych i finansowych.

Doświadczenia projektowe

Badania wykazały, że 5 organizacji posiada doświadczenie w projektach UE lub krajowych, natomiast 6 nie posiada takiego doświadczenia. Wynik ten sugeruje umiarkowane obycie PES z finansowaniem zewnętrznym, a także możliwość wzmocnienia tego komponentu poprzez wsparcie doradcze i szkoleniowe.

Innowacyjność w działaniach PES

Tylko jedna organizacja planuje wdrożenie innowacji. Natomiast 9 nie potrafiło się określić, jedna z nich wyraźnie zadeklarowała, że nie planuje wdrażać żadnych innowacji. Poziom innowacyjności jest zatem niski. Może to wynikać z niejasności pojęcia innowacji społecznej, braku wzorców lub obaw przed ryzykiem. Jedyna deklarowana innowacja dotyczy rozpoczęcia działalności gospodarczej – wskazuje to na potencjalny kierunek dywersyfikacji źródeł finansowania.

Dodatkowe uwagi i postulaty organizacji

W czterech wypowiedziach pojawiły się konkretne postulaty: uproszczenie procedur, większe zaangażowanie JST, systemowe wsparcie PES, integracja międzypokoleniowa. Część organizacji nie udzieliła żadnych odpowiedzi w tej części badania. Opinie te podkreślają potrzebę partnerskiego podejścia władz lokalnych i budowania trwałych mechanizmów dialogu z sektorem społecznym.

Podsumowanie

Analiza pokazuje, że podmioty ekonomii społecznej w gminie Czechowice-Dziedzice prowadzą działalność o szerokim zakresie tematycznym i terytorialnym, często angażując lokalną społeczność i odpowiadając na zróżnicowane potrzeby. Dysponują one różnorodnym zapleczem kadrowym, często opartym na wolontariacie, a także zasobami lokalowymi o różnej funkcjonalności. Mimo ograniczeń – zwłaszcza finansowych i kadrowych – większość organizacji deklaruje plany rozwojowe, wskazując na znaczną motywację i ambicje. PES dostrzegają pilne potrzeby w zakresie edukacji, wspierania dzieci i młodzieży, ekologii oraz przeciwdziałania wykluczeniu. Jednocześnie ich niski poziom innowacyjności i ograniczone doświadczenie projektowe sugerują konieczność intensyfikacji wsparcia doradczego i instytucjonalnego. Współpraca z JST, jeśli odpowiednio zaplanowana, może stać się kluczowym czynnikiem rozwoju sektora w gminie. Całość zgromadzonego materiału wskazuje na potrzebę zbudowania trwałego systemu wspierania PES, uwzględniającego ich różnorodność, potencjał i ograniczenia.

3. Diagnoza sytuacji społeczno - ekonomicznej

Rozdział poświęcony diagnozie sytuacji społeczno-ekonomicznej mieszkańców gminy Czechowice-Dziedzice w swojej głównej strukturze obejmuje obszary z zakresu demografii, rynku pracy oraz zagadnień będących przedmiotem oddziaływania systemu pomocy społecznej.

3.1 Struktura ludności w gminie na tle powiatu bielskiego

Według danych na koniec 2024 roku, województwo śląskie liczyło 1 941 847 mieszkańców. W tej strukturze demograficznej powiat bielski zajmuje umiarkowaną pozycję, skupiając 165 708 osób, co stanowi 8,5% ogólnej liczby ludności województwa. Choć nie należy do największych jednostek terytorialnych regionu, jego wewnętrzne zróżnicowanie demograficzne jest wyraźne i istotne z punktu widzenia analizy lokalnej. W obrębie powiatu bielskiego wyraźnie wyróżnia się gmina Czechowice-Dziedzice, która liczy 44 286 mieszkańców. Stanowi to aż 26,7% populacji powiatu, co oznacza, że ponad jedna czwarta jego mieszkańców zamieszkuje właśnie tę gminę. Kolejne pod względem liczby ludności są gminy Jasienica (25 285 osób) oraz Wilamowice (18 292 osoby). Razem z Czechowicami-Dziedzicami tworzą one demograficzne centrum powiatu – łącznie skupiają ponad połowę jego mieszkańców (52,9%).

Do średnio zaludnionych gmin powiatu należą: Porąbka (15 381 mieszkańców), Wilkowice i Kozy (po 13 229 osób), Bestwina (12 250) oraz Buczkowice (11 137). Populacje tych jednostek wahają się w przedziale 11–15 tysięcy osób.

Na końcu zestawienia znajdują się Jaworze (7 419 mieszkańców) oraz Szczyrk (5 200 mieszkańców), które łącznie stanowią jedynie 7,6% ludności powiatu. Szczyrk jako gmina najmniej ludna, skupia zaledwie 3,1% jego mieszkańców.

Różnice w liczbie ludności pomiędzy gminami są znaczące – między Czechowicami-Dziedzicami a Szczyrkiem występuje ponad ośmiokrotna różnica. Pokazuje to zróżnicowany charakter osadniczy powiatu bielskiego – od dużych jednostek miejskich i przemysłowych, po niewielkie gminy wiejskie i turystyczne. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

Tablica nr 1 - Rozkład ludności powiatu bielskiego wg stanu na koniec 2024 roku

Jednostka terytorialna	Liczba ludności ogółem	Udział ludności w ogólnej liczbie mieszkańców województwa śląskiego	Udział ludności w ogólnej liczbie mieszkańców powiatu bielskiego
ŚLĄSKIE	1 941 847	100,0%	-
Powiat bielski	165 708	8,5%	100,0%
Gminy			
Czechowice-Dziedzice	44 286	2,3%	26,7%
Jasienica	25 285	1,3%	15,3%
Wilamowice	18 292	0,9%	11,0%
Porąbka	15 381	0,8%	9,3%
Wilkowice	13 229	0,7%	8,0%
Kozy	13 229	0,7%	8,0%
Bestwina	12 250	0,6%	7,4%
Buczkowice	11 137	0,6%	6,7%

Jednostka terytorialna	Liczba ludności ogółem	Udział ludności w ogólnej liczbie mieszkańców województwa śląskiego	Udział ludności w ogólnej liczbie mieszkańców powiatu bielskiego
Jaworze	7 419	0,4%	4,5%
Szczyrk	5 200	0,3%	3,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Struktura ludności gminy Czechowice-Dziedzice na przestrzeni ostatnich lat (2020-2024), w ujęciu udziału kobiet i mężczyzn wykazuje się stabilnością, niedostrzegane są znaczące odchylenia w rozkładzie tych grup populacji. Średnia wielkość udziału mężczyzn w populacji mieszkańców gminy w badanym okresie wyniosła 49%, a kobiet 51 %.

Na podstawie danych dotyczących struktury ludności powiatu bielskiego w latach 2020–2024 można zaobserwować różnice w trendach udziału populacji poszczególnych gmin. Analizie poddano trzy największe jednostki terytorialne powiatu: Czechowice-Dziedzice, Jasienicę oraz Wilamowice.

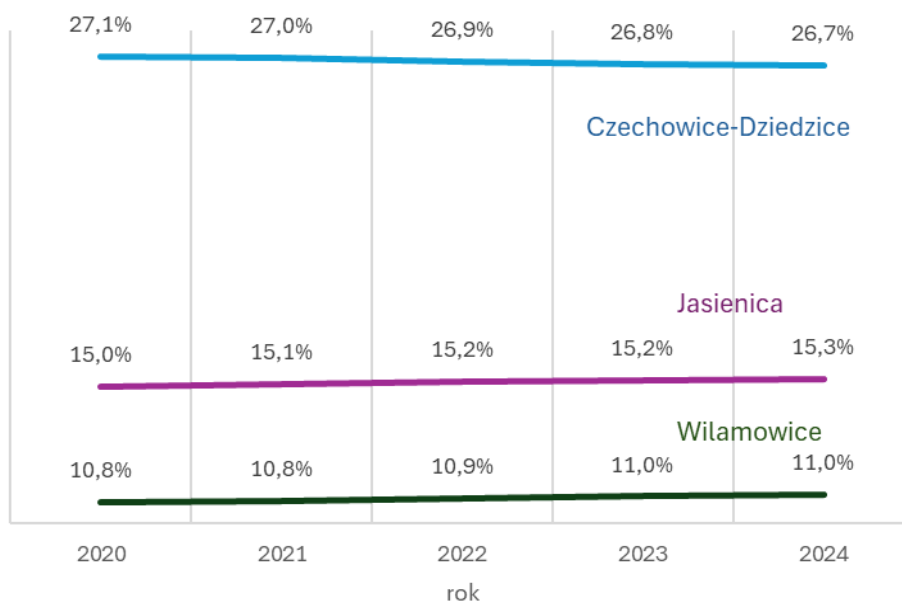
Czechowice-Dziedzice pozostają największą gminą w powiecie bielskim pod względem liczby ludności. W 2020 roku ich udział w populacji powiatu wynosił 27,1%. Od tego czasu obserwuje się systematyczny, choć niewielki spadek – w 2024 roku udział ten zmniejszył się do 26,7%. Łączna zmiana w analizowanym okresie wynosi -0,4 punktu procentowego. Taki trend może wskazywać na wolniejsze tempo wzrostu liczby ludności w porównaniu z innymi gminami powiatu lub na nieznaczny odpływ mieszkańców.

Jasienica, jako druga pod względem liczby mieszkańców gmina w powiecie, wykazuje odwrotną tendencję. W 2020 roku udział tej gminy w populacji powiatu wynosił 15,0%, a do 2024 roku wzrósł do 15,3%. Zmiana o 0,3 punktu procentowego jest umiarkowana, ale stabilna. Sugeruje to stopniowy rozwój demograficzny gminy, który może być wynikiem dodatniego salda migracji lub rozwoju inwestycji mieszkaniowych.

Z kolei Wilamowice, zajmujące trzecie miejsce pod względem liczby ludności, również wykazują lekki, ale konsekwentny wzrost udziału w populacji powiatu. W 2020 roku ich udział wynosił 10,8%, a w 2024 roku już 11,0%. Choć zmiana ta (0,2 punktu procentowego) jest niewielka, może świadczyć o utrzymującej się atrakcyjności osiedleńczej gminy i dodatnich procesach demograficznych.

W analizowanym okresie największą stabilność demograficzną zachowały Jasienica i Wilamowice, które wykazują systematyczny wzrost udziału w populacji powiatu. W przeciwieństwie do nich Czechowice-Dziedzice, choć wciąż dominują demograficznie, stopniowo tracą udział procentowy. Może to świadczyć o potrzebie pogłębienia analiz dotyczących rozwoju urbanistycznego, migracji wewnętrznych oraz polityki mieszkaniowej w tej gminie. Struktura omawianych zmian została zaprezentowana na poniższym schemacie.

Schemat nr 3 - Zmiana udziału mieszkańców trzech największych gmin powiatu bielskiego w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Reasumując należy zwrócić szczególną uwagę w działaniach na rzecz poprawy sytuacji demograficznej na terenie gminy Czechowice-Dziedzice. Pomimo, że gmina jest największą spośród wszystkich wchodzących w skład powiatu bielskiego, dynamika zmian demograficznych sugerują, że jest ona coraz rzadziej brana pod uwagę jako miejsce zamieszkania przez potencjalnych jej mieszkańców.

W okresie od 2020 do 2024 roku w Czechowicach-Dziedzicach zaobserwowano wyraźny wzrost liczby mieszkańców w wieku 65 lat i więcej. Łącznie populacja senioralna zwiększyła się w tym czasie o 1 876 osób, co oznacza wzrost o 11,5%.

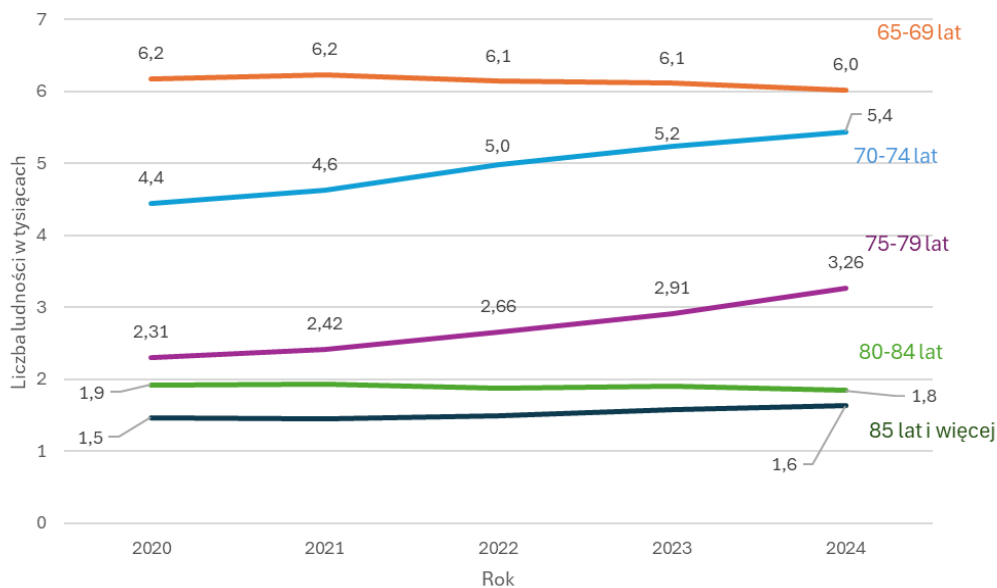
Największy przyrost wystąpił w grupie wiekowej 75–79 lat, gdzie liczba mieszkańców wzrosła aż o 41,5%. Wysoki wzrost odnotowano również w przedziale 70–74 lata – o 22,5%. Niewielki, ale wyraźny wzrost nastąpił także w grupie najstarszych mieszkańców, czyli osób w wieku 85 lat i więcej – ich liczba wzrosła o 11,6%. Tendencje te mogą świadczyć o poprawiających się warunkach życia i wydłużającej się średniej długości życia w mieście.

Z drugiej strony, w najmłodszej grupie senioralnej (65–69 lat) liczba mieszkańców spadła o 2,7%, a w grupie 80–84 lata o 4,1%. Spadki te mogą wynikać ze zmniejszającej się liczby osób wchodzących w wiek emerytalny lub z przesunięć demograficznych związanych z niżami urodzeń.

Obserwowane zmiany wskazują, że proces starzenia się społeczeństwa w Czechowicach-Dziedzicach postępuje, a największy wzrost liczby ludności występuje obecnie w grupach 70+. W najbliższych latach można spodziewać się dalszego przesuwania struktury wiekowej w kierunku osób starszych, co niesie ze sobą wyzwania dla lokalnej polityki społecznej, zdrowotnej i infrastrukturalnej. Dynamikę zmian strukturalnych w grupie

mieszkańców powyżej sześćdziesiątego piątego roku życia zaprezentowano na poniższym schemacie. W szczególności rosnąca liczba seniorów w zaawansowanym wieku będzie wymagać rozwoju usług opiekuńczych, dostosowania przestrzeni publicznej oraz wspierania aktywnego i bezpiecznego starzenia się mieszkańców.

Schemat nr 4 - Liczba mieszkańców gminy Czechowice – Dziedzice w wieku 65 lat i więcej w latach 2020-2024 (stan na koniec roku)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Problem postępującego starzenia się społeczeństwa gminy Czechowice-Dziedzice dostrzegalny jest również w aspekcie podziału mieszkańców na grupy w wiek: przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym. W latach 2020–2024 w Czechowicach-Dziedzicach nastąpiły istotne zmiany w strukturze ludności według grup wieku określanych na podstawie aktywności ekonomicznej. Mimo stosunkowo niewielkiego spadku ogólnej liczby mieszkańców (o około 1,1%), zmiany w proporcjach między grupami wiekowymi są wyraźne i mogą mieć daleko idące skutki społeczne i gospodarcze.

Liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym, czyli dzieci i młodzieży do 17 roku życia, zmniejszyła się z 8 728 osób w 2020 roku do 8 434 w 2024 roku. Ich udział w ogólnej populacji spadł z 19,5% do 19,0%. Może to świadczyć o spadku liczby urodzeń, a także o migracjach młodych rodzin poza teren miasta.

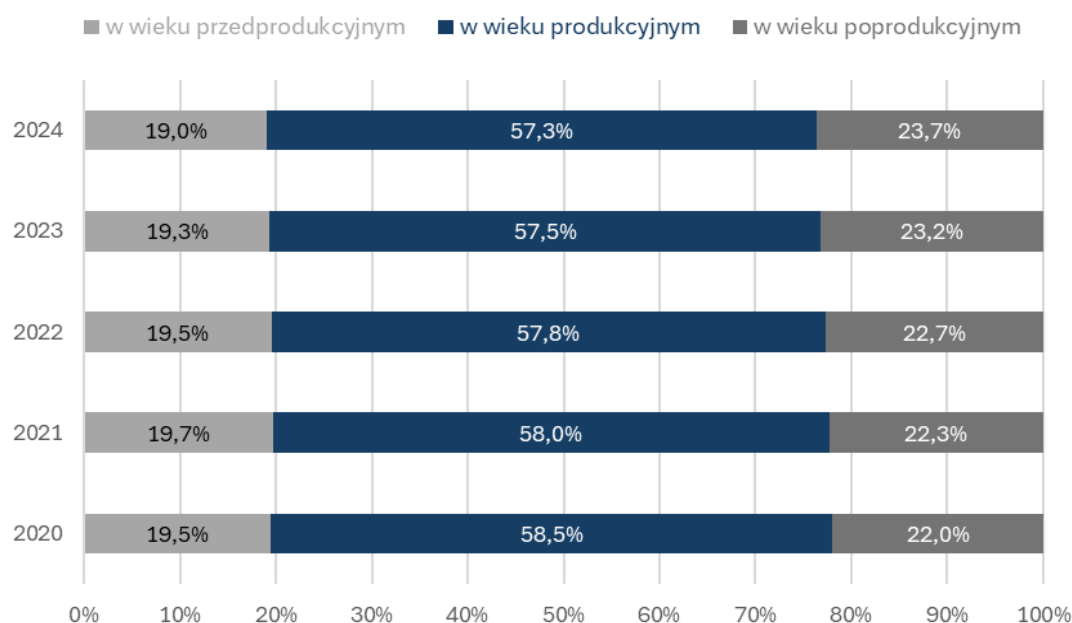
Grupa osób w wieku produkcyjnym również uległa zmniejszeniu – z 26 228 do 25 371 osób. Warto jednak zwrócić uwagę na to, że ubytek ten dotyczy głównie osób młodszych (18–44 lata), których liczba spadła o ponad 1 300. Ich udział w całej populacji zmniejszył się z 36,5% do 34,0%. W tym samym czasie wzrosła liczba osób w starszym wieku produkcyjnym (45–59/64 lata) – z 9 859 do 10 316, co oznacza wzrost ich udziału w strukturze demograficznej z 22,0% do 23,3%. Te wewnętrzne zmiany w obrębie wieku produkcyjnego mogą mieć poważne konsekwencje dla lokalnego rynku pracy, ponieważ świadczą

o starzejącej się sile roboczej oraz potencjalnym zmniejszaniu się aktywnej populacji zawodowej w dłuższej perspektywie.

Liczba osób w wieku poprodukcyjnym wzrosła z 9 840 w 2020 roku do 10 481 w 2024 roku. Ich udział w populacji zwiększył się z 22,0% do 23,7%. Potwierdza to trend starzenia się społeczeństwa, który obserwowany jest w skali całego kraju, ale w Czechowicach-Dziedzicach wyraźnie postępuje.

Dane wskazują, że Czechowice-Dziedzice stoją przed wyzwaniami demograficznymi typowymi dla miast o dojrzałszej strukturze ludności: maleje liczba młodych mieszkańców, rośnie liczba osób starszych, a społeczeństwo stopniowo się starzeje. Wymaga to przemyślanej polityki społecznej, która z jednej strony będzie przeciwdziałać odpływowi młodych, a z drugiej – przygotuje miasto na rosnące potrzeby osób starszych, w tym w zakresie opieki zdrowotnej, usług społecznych i mieszkalnictwa.

Schemat nr 5 – Udział ludności gminy Czechowice-Dziedzice w podziale na wiek przedprodukcyjny, produkcyjny i poprodukcyjny w latach 2020-2024 (stan na koniec roku)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W okresie 2020–2024 Czechowice-Dziedzice odnotowały wyraźne oznaki starzenia się społeczeństwa, co znajduje odzwierciedlenie w szeregu wskaźników demograficznych. Analiza tych danych w zestawieniu z sytuacją w powiecie bielskim, województwie śląskim i w Polsce pozwala określić specyfikę lokalnych zmian demograficznych na tle szerszego kontekstu regionalnego i krajowego.

Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym, a więc dzieci i seniorów, przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym, wzrosła w Czechowicach-Dziedzicach z 70,8 w 2020 roku do

74,6 w 2024 roku. Jest to wynik wyższy niż średnia dla powiatu bielskiego (72,6), całej Polski (71,7) oraz województwa śląskiego (73,6). Taki trend oznacza, że na każdą osobę aktywną zawodowo przypada coraz więcej osób wymagających wsparcia systemowego, co może skutkować rosnącą presją na lokalne finanse publiczne, edukację, pomoc społeczną i opiekę zdrowotną.

Wyraźnie wzrosła także liczba osób starszych w stosunku do populacji dzieci i młodzieży. W 2020 roku na każde 100 osób w wieku przedprodukcyjnym przypadało w Czechowicach-Dziedzicach 113 seniorów, a w 2024 roku już 124. Dla porównania, w powiecie bielskim wskaźnik ten osiągnął 111, a w Polsce – 132. Choć Czechowice-Dziedzice nie należą do najbardziej starzejących się gmin w regionie, ich sytuacja jest wyraźnie trudniejsza niż przeciętna dla powiatu.

Wskaźnik liczby osób w wieku poprodukcyjnym przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym wzrósł w Czechowicach-Dziedzicach z 37,5 do 41,3. Oznacza to, że rosnąca liczba mieszkańców nieuczestniczących w rynku pracy znajduje się na utrzymaniu coraz mniej licznej grupy osób aktywnych. Jest to zjawisko zgodne z tendencjami ogólnopolskimi (Polska: 40,8) i regionalnymi (Śląskie: 44,0), ale wartości wskaźnika w Czechowicach są wyraźnie wyższe niż w powiecie bielskim (38,2).

W ciągu pięciu lat współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi (czyli liczba osób w wieku 65 lat i więcej przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym) wzrósł w Czechowicach-Dziedzicach z 28,0 do 32,1. Dla porównania, w powiecie bielskim wskaźnik ten osiągnął poziom 29,2, w Polsce – 31,8, a w województwie śląskim – 34,1. Pokazuje to, że gmina znajduje się powyżej poziomu krajowego i powiatowego, choć jeszcze poniżej wojewódzkiej średniej. Jednocześnie tempo wzrostu wskaźnika w Czechowicach-Dziedzicach było niemal identyczne jak w województwie.

Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w całkowitej liczbie mieszkańców Czechowic-Dziedzic wzrósł z 18,2% w 2020 roku do 20,5% w 2024 roku. To oznacza, że co piąty mieszkaniec gminy to senior. Wskaźnik ten jest wyższy niż w powiecie bielskim (19,0%), niemal identyczny jak średnia krajowa (20,6%) i tylko nieco niższy niż w województwie śląskim (21,9%). Czechowice-Dziedzice znajdują się zatem w grupie gmin o dojrzałszej strukturze wiekowej, z wyraźnym trendem pogłębiania się starzenia demograficznego.

Dane jednoznacznie wskazują, że Czechowice-Dziedzice podążają za ogólnopolskim i regionalnym trendem starzenia się społeczeństwa. W niemal wszystkich analizowanych wskaźnikach gmina osiąga wartości wyższe niż powiat bielski i zbliżone do poziomów wojewódzkiego i krajowego. Oznacza to, że starzenie się społeczeństwa nie jest w Czechowicach wyjątkiem, lecz zjawiskiem strukturalnym, które będzie się pogłębiać.

W związku z tym niezbędne będzie:

- wzmocnienie lokalnych usług opiekuńczych i zdrowotnych dla rosnącej grupy seniorów,
- dostosowanie przestrzeni publicznej do potrzeb osób starszych (bezpieczeństwo, dostępność, transport),

- zwiększenie działań prorodzinnych i sprzyjających zatrzymywaniu młodych ludzi w mieście (mieszkalnictwo, edukacja, rynek pracy),
- planowanie finansowe i infrastrukturalne z uwzględnieniem skutków starzenia się demograficznego.

Wnioski te powinny zostać uwzględnione w aktualizacji lokalnych strategii rozwoju, planach zagospodarowania przestrzennego i budżetach gminnych, aby Czechowice-Dziedzice mogły odpowiedzialnie zarządzać swoją zmieniającą się strukturą ludności. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

Tablica nr 2 - Wskaźniki obciążenia demograficznego w latach 2020-2024

Jednostka terytorialna	Rok				
	2020	2021	2022	2023	2024
ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym					
POLSKA	68,3	69,3	70,4	71,2	71,7
ŚLĄSKIE	69,5	70,7	71,8	72,9	73,6
Powiat bielski	69,5	70,6	71,5	72,1	72,6
Czechowice-Dziedzice	70,8	72,3	73,1	73,9	74,6
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym					
POLSKA	120,9	122,0	124,4	128,0	132,1
ŚLĄSKIE	135,7	136,9	139,7	143,8	148,7
Powiat bielski	101,5	101,7	103,8	107,2	110,9
Czechowice-Dziedzice	112,7	113,5	116,2	120,1	124,3
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym					
POLSKA	37,4	38,1	39,0	40,0	40,8
ŚLĄSKIE	40,0	40,8	41,9	43,0	44,0
Powiat bielski	35,0	35,6	36,4	37,3	38,2
Czechowice-Dziedzice	37,5	38,4	39,3	40,3	41,3
współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi					
POLSKA	28,1	28,9	29,9	30,9	31,8
ŚLĄSKIE	29,9	30,8	31,9	33,1	34,1
Powiat bielski	26,1	26,7	27,6	28,5	29,2
Czechowice-Dziedzice	28,0	28,9	30,0	31,2	32,1
odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem					
POLSKA	18,5	18,9	19,5	20,1	20,6
ŚLĄSKIE	19,6	20,1	20,7	21,3	21,9
Powiat bielski	17,1	17,4	17,9	18,4	19,0
Czechowice-Dziedzice	18,2	18,6	19,3	20,0	20,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

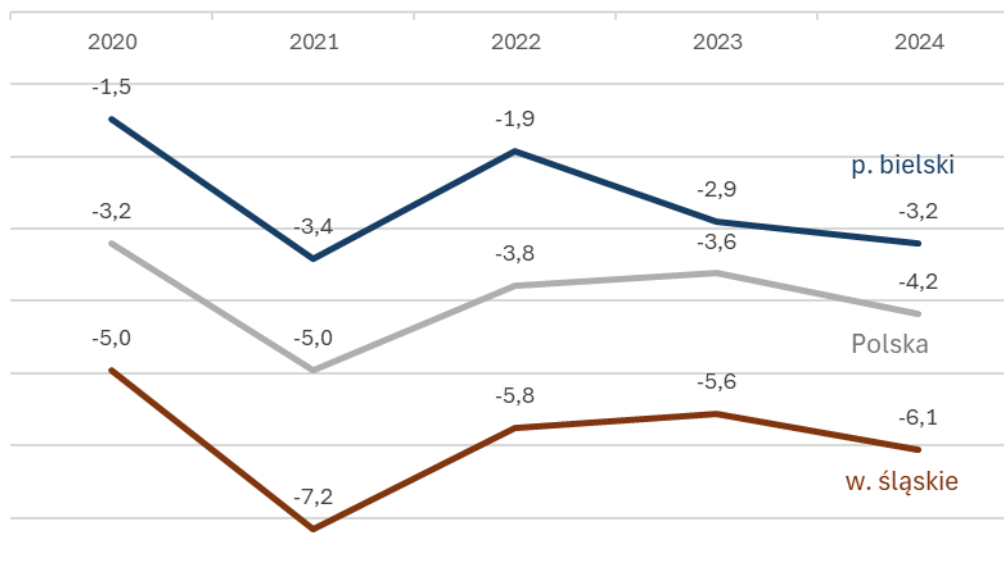
W analizowanym okresie 2020–2024 wszystkie jednostki terytorialne – Polska, województwo śląskie oraz powiat bielski – odnotowały ujemny przyrost naturalny. Oznacza to, że liczba zgonów przewyższała liczbę urodzeń, a ludność w tych regionach zmniejszała się z przyczyn naturalnych. W skali całego kraju przyrost naturalny pozostawał na poziomie ujemnym przez cały analizowany okres. W 2020 roku wynosił $-3,2$, jednak w 2021 roku gwałtownie się pogorszył i osiągnął wartość $-5,0$. Miało to związek przede wszystkim z nadmierną śmiertelnością wywołaną pandemią COVID-19. W kolejnych latach odnotowano niewielkie wahania – w 2022 roku wskaźnik wyniósł $-3,8$, w 2023 $-3,6$, a w 2024 roku ponownie spadł do poziomu $-4,2$. Trend ten wskazuje na utrzymujące się trudności demograficzne na poziomie ogólnopolskim.

Jeszcze bardziej niepokojąca sytuacja miała miejsce w województwie śląskim. Już w 2020 roku przyrost naturalny wynosił tam $-5,0$, a w 2021 roku pogłębił się do bardzo niskiego poziomu $-7,2$. W następnych latach obserwowano nieznaczną poprawę, ale wskaźnik wciąż utrzymywał się na poziomie $-5,8$ (2022), $-5,6$ (2023) i $-6,1$ (2024). Śląskie pozostaje więc regionem o jednym z najgłębszych ubytków naturalnych w kraju, co ma związek zarówno z wysoką śmiertelnością (wynikającą z zaawansowanego starzenia się populacji), jak i niską liczbą urodzeń.

W relatywnie lepszej sytuacji znajduje się powiat bielski. Choć również w jego przypadku notowano ujemny przyrost naturalny, to jego wartości były mniej dotkliwe niż w pozostałych jednostkach. W 2020 roku wyniósł $-1,5$, a w 2021 pogorszył się do $-3,4$. Następnie nastąpiła niewielka poprawa ($-1,9$ w 2022), ale już w latach 2023 i 2024 znów obserwowano spadek (odpowiednio $-2,9$ oraz $-3,2$). Mimo to powiat bielski wciąż utrzymuje się poniżej poziomu ubytku naturalnego notowanego w Polsce i znacząco poniżej poziomu województwa śląskiego.

Podsumowując, dane za lata 2020–2024 wskazują na postępujący ubytek naturalny ludności w całej Polsce, jednak szczególnie dotkliwy jest on w województwie śląskim. Powiat bielski – mimo pogarszającej się sytuacji – wypada korzystniej niż otaczający go region. Niska dzietność i wysokie wartości wskaźnika zgonów stanowią trwałe zjawisko, które w dłuższej perspektywie może prowadzić do dalszej depopulacji i pogłębiania się kryzysu demograficznego, zwłaszcza w regionach o już starzejącej się strukturze ludności.

Schemat nr 6 - Przyrost naturalny na 1000 ludności wg miejsca zamieszkania w latach 2020 - 2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W skali ogólnopolskiej saldo migracji ogółem było dodatnie przez cały analizowany okres. W latach 2020–2022 notowano umiarkowany dodatni bilans migracyjny (od +1939 do +4483 osób), natomiast w latach 2023 i 2024 nastąpił wyraźny wzrost napływu: odpowiednio +6766 i +9301 osób. Warto zaznaczyć, że całe dodatnie saldo wynikało z migracji zagranicznych, gdyż saldo migracji wewnętrznych w ujęciu krajowym wynosiło zero (bilansuje się między regionami). Oznacza to, że Polska jako całość zyskiwała ludność głównie dzięki imigracji z zewnątrz – najprawdopodobniej z Ukrainy, Białorusi i innych krajów.

W przeciwieństwie do sytuacji krajowej, województwo śląskie przez cały analizowany okres notowało ujemne saldo migracji, sięgające od –4483 osób (2021) do –2709 osób (2023). Główną przyczyną były migracje wewnętrzne – odpływ mieszkańców do innych regionów kraju, szczególnie zauważalny w latach 2020–2022. Również saldo migracji zagranicznych było przez cały czas ujemne, choć w malejącym stopniu – z –793 w 2021 roku do –51 w 2024 roku. Dane te pokazują, że województwo śląskie systematycznie traciło ludność, zarówno na rzecz innych województw, jak i w wyniku emigracji za granicę.

Na tle województwa pozytywnie wyróżnia się powiat bielski, który przez wszystkie lata wykazywał dodatnie saldo migracji ogółem – najwyższe w 2021 roku (+753 osoby), najniższe – w 2024 roku (+449 osób). Główny źródło napływu stanowiły migracje wewnętrzne – czyli przeprowadzki z innych części województwa lub kraju. Saldo migracji zagranicznych było niewielkie, ale przeważnie dodatnie (z wyjątkiem 2022 roku). Powiat bielski pełni zatem funkcję lokalnego centrum przyciągającego nowych mieszkańców, co może być efektem dobrej dostępności komunikacyjnej, atrakcyjnego rynku mieszkaniowego i wysokiej jakości życia.

W Czechowicach-Dziedzicach dane migracyjne przedstawiają zmienny obraz. W latach 2020 i 2021 saldo migracji ogółem było dodatnie (odpowiednio +8 i +70 osób), natomiast w 2022 i 2023 – ujemne (–30 i –57 osób). W 2024 roku sytuacja uległa poprawie, a saldo

wyniosło ponownie +59 osób. Zdecydowaną większość salda stanowią migracje wewnętrzne, co świadczy o ruchach ludności głównie w obrębie regionu. Saldo migracji zagranicznych było niskie, ale konsekwentnie dodatnie, co może świadczyć o osiedlaniu się w gminie niewielkiej liczby imigrantów. Dla Czechowic-Dziedzic kluczowe będzie wzmacnianie czynników, które wpływają na decyzję o osiedleniu się – takich jak infrastruktura, dostęp do pracy i edukacji oraz warunki mieszkaniowe. Zachowanie lub zwiększenie dodatniego salda migracji może przeciwdziałać negatywnym trendom demograficznym obserwowanym w regionie. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

Tablica nr 3 - Analiza salda migracji w Polsce, województwie śląskim, powiecie bielskim oraz Czechowicach-Dziedzicach w latach 2020–2024

Jednostka terytorialna	Kierunki migracji	Rok				
		2020	2021	2022	2023	2024
		liczba osób				
POLSKA	saldo migracji ogółem	4483	3404	1939	6766	9301
	saldo migracji wewnętrznych	0	0	0	0	0
	saldo migracji zagranicznych	4483	3404	1939	6766	9301
ŚLĄSKIE	saldo migracji ogółem	-3531	-4483	-4244	-2709	-2934
	saldo migracji wewnętrznych	-3342	-3690	-3592	-2611	-2883
	saldo migracji zagranicznych	-189	-793	-652	-98	-51
Powiat bielski	saldo migracji ogółem	590	753	492	568	449
	saldo migracji wewnętrznych	578	747	505	531	431
	saldo migracji zagranicznych	12	6	-13	37	18
Czechowice-Dziedzice	saldo migracji ogółem	8	70	-30	-57	59
	saldo migracji wewnętrznych	6	62	-35	-65	49
	saldo migracji zagranicznych	2	8	5	8	10

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

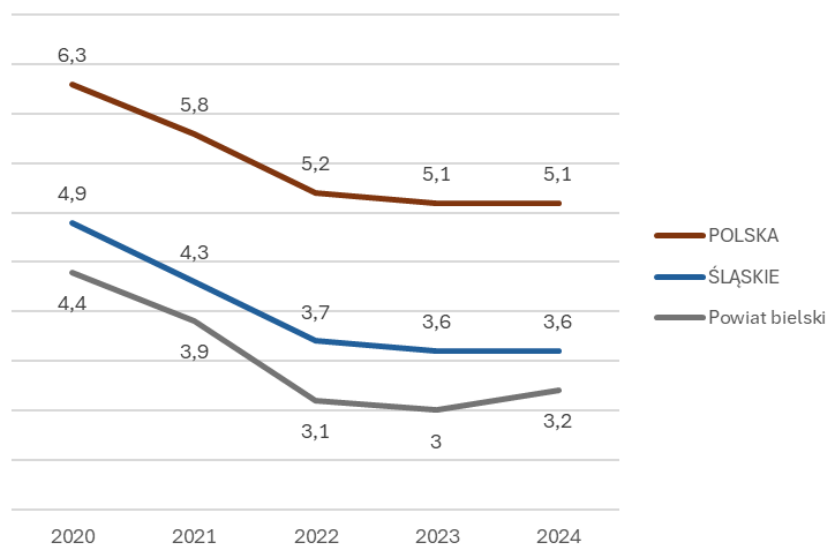
3.2 Rynek pracy i bezrobocie

W Polsce stopa bezrobocia rejestrowanego w analizowanym okresie wykazywała stały trend spadkowy od 6,3% w 2020 roku do 5,1% w 2023 roku. W 2024 roku wskaźnik ten pozostał na tym samym poziomie, co w roku poprzednim. Oznacza to, że sytuacja na rynku pracy w skali kraju poprawiała się do 2023 roku, ale w ostatnim roku tempo spadku bezrobocia uległo zahamowaniu. Może to być związane z pogorszeniem koniunktury gospodarczej, skutkami inflacji lub zmianami strukturalnymi na rynku pracy.

W województwie śląskim odnotowano silniejszy i bardziej systematyczny spadek bezrobocia niż w całej Polsce. W 2020 roku wynosiło ono 4,9%, by w 2024 roku spaść do poziomu 3,6%. Wartość ta utrzymała się w dwóch ostatnich latach (2023 i 2024), co również wskazuje na pewne zatrzymanie pozytywnego trendu. W całym okresie stopa bezrobocia w województwie śląskim była poniżej średniej krajowej, co może świadczyć o relatywnie stabilnym rynku pracy, choć obciążonym wyzwaniami strukturalnymi (np. restrukturyzacją przemysłu, migracjami młodych pracowników).

Powiat bielski prezentuje się korzystnie na tle zarówno województwa, jak i całego kraju. Stopa bezrobocia spadła tu z 4,4% w 2020 roku do najniższego poziomu 3,0% w 2023 roku. Jednak w 2024 roku nastąpił niewielki wzrost do 3,2%, co może świadczyć o pogorszeniu warunków zatrudnienia w niektórych sektorach lub sezonowych wahaniach rynku pracy. Mimo to powiat bielski pozostaje obszarem o ponadprzeciętnie dobrej sytuacji zatrudnieniowej, wskazującym na względną stabilność lokalnej gospodarki. Szczegółowe dane dla okresu od 2020 do 2024 roku zawiera poniższy schemat.

Schemat nr 7 - Stopa bezrobocia rejestrowanego w [%] wg stanu na koniec roku w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W latach 2020–2024 w Czechowicach-Dziedzicach obserwowano stały spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych. W 2020 roku w ewidencji urzędu pracy figurowały 893 osoby, natomiast w 2024 roku już tylko 630, co oznacza spadek o niemal 30% w ciągu pięciu lat. Największy spadek bezrobocia miał miejsce pomiędzy 2020 a 2021 rokiem, natomiast w dwóch ostatnich latach analizowanego okresu (2023–2024) liczba bezrobotnych utrzymywała się na podobnym poziomie, co może wskazywać na ustabilizowanie się lokalnego rynku pracy.

W zakresie struktury płciowej, dane wskazują na zmieniające się proporcje między kobietami a mężczyznami wśród osób bezrobotnych. W 2020 roku kobiety stanowiły większość – 54,6% wszystkich zarejestrowanych, a mężczyźni – 45,4%. W 2021 udział kobiet wśród bezrobotnych wzrósł aż do 58,3%, co może być efektem większego wpływu pandemii COVID-19 na branżę tradycyjnie zdominowaną przez kobiety (handel, usługi, opieka). Od 2022 roku udział mężczyzn wśród bezrobotnych systematycznie rósł, osiągając w 2024 roku poziom 49,7%, podczas gdy udział kobiet spadł do 50,3%. W rezultacie, w ostatnim roku analizowanego okresu rozbieżność między płciami praktycznie się zatarła, co może świadczyć o poprawie sytuacji zawodowej kobiet i bardziej wyrównanym dostępie do zatrudnienia.

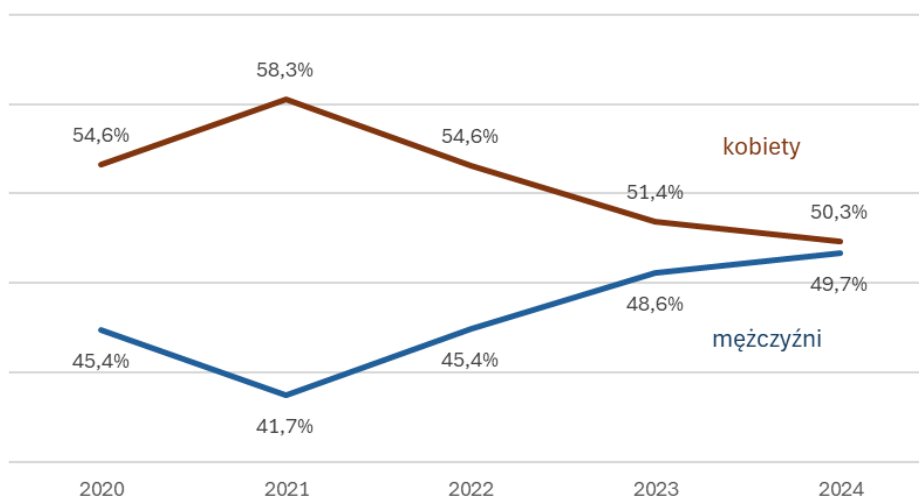
W ujęciu liczbowym:

- liczba bezrobotnych kobiet spadła z 488 w 2020 roku do 317 w 2024 roku (spadek o 171 osób, czyli o 35%),
- liczba bezrobotnych mężczyzn zmniejszyła się z 405 do 313 (spadek o 92 osoby, czyli o 23%).

Wyniki te pokazują, że sytuacja kobiet poprawiała się szybciej niż mężczyzn, co znalazło odzwierciedlenie w stopniowym wyrównywaniu ich udziału w ogólnej liczbie bezrobotnych.

Lata 2020–2024 przyniosły wyraźną poprawę sytuacji na rynku pracy w Czechowicach-Dziedzicach. Spadek liczby bezrobotnych, szczególnie widoczny wśród kobiet, doprowadził do niemal pełnego zrównania udziału kobiet i mężczyzn w populacji osób bez pracy. Może to świadczyć zarówno o zmniejszeniu barier dostępu kobiet do zatrudnienia, jak i o dojrzałości lokalnego rynku pracy, który – mimo spowolnienia spadku bezrobocia – zachowuje równowagę strukturalną.

Schemat nr 8 – Udział bezrobotnych zarejestrowanych wg płci w latach 2020-2024 w gminie Czechowice-Dziedzice

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W okresie od 2020 do 2024 roku w gminie Czechowice-Dziedzice obserwowany był systematyczny spadek ogólnej liczby osób bezrobotnych – z 893 osób w 2020 roku do 630 osób w roku 2024. Poprawa sytuacji na rynku pracy była widoczna w każdym kolejnym roku, choć tempo zmian uległo spowolnieniu w ostatnich dwóch latach. Spadek ten jednak nie rozkładał się równomiernie między wszystkie grupy wiekowe i kategorie bezrobotnych.

Jedną z wyróżniających się grup są osoby młode do 25. roku życia, których udział wśród ogółu bezrobotnych wahał się w analizowanym okresie od 9,6% do 11,5%. Choć ich liczba zmniejszyła się z 103 do 68 osób, udział procentowy pozostaje stosunkowo stabilny, co sugeruje utrzymujące się trudności w wejściu na rynek pracy dla tej grupy wiekowej.

Szersza grupa młodych osób, obejmująca osoby do 30. roku życia, również pozostaje istotnym segmentem lokalnego bezrobocia. W 2024 roku osoby te stanowiły 20,8%

wszystkich bezrobotnych, co oznacza spadek względem lat wcześniejszych, ale nadal wskazuje na istotne ryzyko bezrobocia wśród młodszych roczników.

Na przeciwnym biegunie demograficznym znajdują się osoby powyżej 50. roku życia, które w badanym okresie zwiększały swój udział w ogólnej liczbie bezrobotnych – z 25,3% w 2020 roku do 30,2% w 2024 roku. Jest to szczególnie istotny trend, który może świadczyć o narastających trudnościach tej grupy w ponownym znalezieniu zatrudnienia, a także o potrzebie ukierunkowanych działań wspierających ich aktywizację zawodową.

Najbardziej niepokojącą kategorią są jednak długotrwale bezrobotni. W 2021 roku stanowili oni ponad połowę wszystkich zarejestrowanych (50,4%), a w 2024 roku ich udział nadal był bardzo wysoki i wynosił 45,9%. Dane te pokazują, że mimo ogólnego spadku bezrobocia, znaczna część osób pozostaje poza rynkiem pracy przez długi czas, co może prowadzić do trwałego wykluczenia zawodowego.

Choć dane z Czechowic-Dziedzic wskazują na ogólną poprawę sytuacji na lokalnym rynku pracy, analiza struktury bezrobocia pokazuje, że istnieją poważne wyzwania. Należą do nich przede wszystkim:

- trudności osób młodych w rozpoczęciu aktywności zawodowej,
- coraz większe wykluczenie zawodowe osób starszych (50+),
- utrzymujący się wysoki odsetek długotrwale bezrobotnych.

Sytuacja ta wymaga zróżnicowanych i dostosowanych do grupy docelowej działań aktywizacyjnych, takich jak programy stażowe, szkolenia zawodowe, doradztwo, a także wsparcie dla pracodawców zatrudniających osoby długotrwale bezrobotne lub w wieku przedemerytalnym.

Tablica nr 4 - Bezrobotni zarejestrowani z terenu gminy Czechowice-Dziedzice wg grup wiekowych i charakteru bezrobocia w latach 2020-2024 (stan na koniec roku)

grupy bezrobotnych	gmina Czechowice-Dziedzice									
	2020		2021		2022		2023		2024	
	liczba osób	udział	liczba osób	udział	liczba osób	udział	liczba osób	udział	liczba osób	udział
ogółem	893	100,0%	738	100,0%	654	100,0%	638	100,0%	630	100,0%
do 25 roku życia	103	11,5%	74	10,0%	72	11,0%	61	9,6%	68	10,8%
do 30 roku życia	201	22,5%	153	20,7%	147	22,5%	136	21,3%	131	20,8%
powyżej 50 roku życia	226	25,3%	205	27,8%	172	26,3%	179	28,1%	190	30,2%
długotrwale bezrobotni	379	42,4%	372	50,4%	299	45,7%	273	42,8%	289	45,9%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W analizowanym okresie w powiecie bielskim zauważalny był zmienny, ale generalnie malejący udział osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych. W 2020 roku osoby te stanowiły 28,8% wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych. W 2021 roku wskaźnik ten znacząco wzrósł – do 39,8%, co prawdopodobnie było skutkiem opóźnionych następstw pandemii COVID-19. W kolejnych latach obserwowano spadki: do 30,8% w 2022 roku, 29,0% w 2023 roku, aż do 27,3% w 2024 roku, czyli poziomu niższego niż na początku analizowanego okresu. Oznacza to poprawę, choć niemal co czwarty bezrobotny pozostaje bez pracy ponad rok.

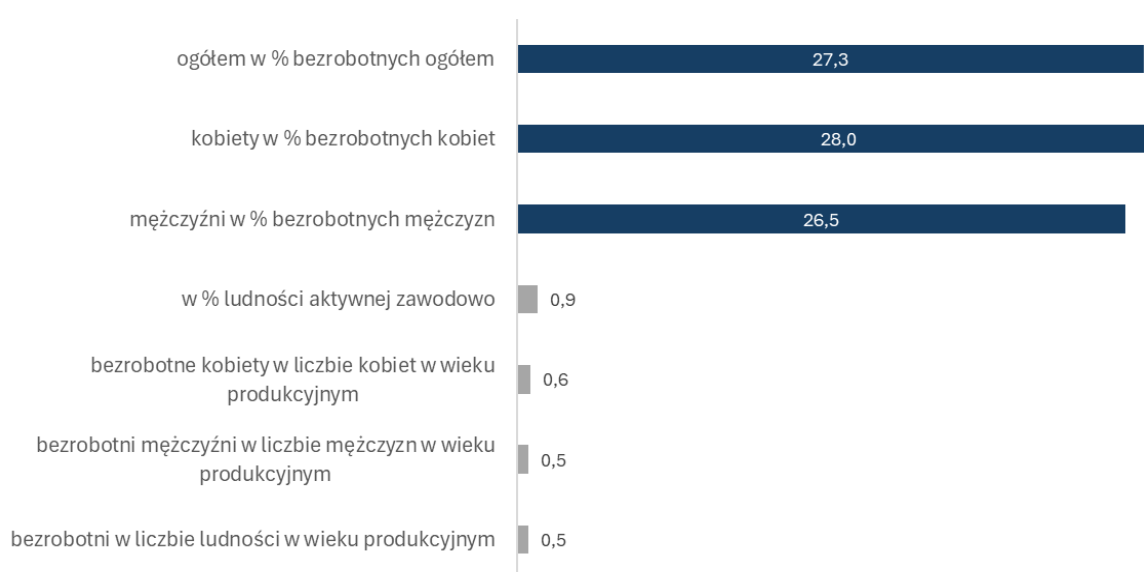
Jeśli chodzi o strukturę płci, wyraźnie widać, że kobiety są bardziej narażone na długotrwale bezrobocie. W każdej analizowanej kategorii kobiety miały wyższy udział wśród długotrwale bezrobotnych niż mężczyźni. W 2021 roku aż 42% bezrobotnych kobiet pozostawało bez zatrudnienia przez ponad 12 miesięcy, w porównaniu do 37% mężczyzn. Do 2024 roku sytuacja obu grup poprawiła się, jednak nadal odsetek kobiet w tej kategorii (28%) był wyższy niż mężczyzn (26,5%).

Długotrwale bezrobotni stanowili też pewien odsetek osób aktywnych zawodowo – od 1,3% w 2020 roku do 0,9% w 2024 roku, z najniższą wartością 0,3% w 2023 roku. Spadek ten sugeruje ogólną poprawę dostępności zatrudnienia i skuteczności programów rynku pracy.

W relacji do ludności w wieku produkcyjnym, długotrwale bezrobotni stanowili niewielki, ale zauważalny odsetek – od 0,8% w 2020 roku do 0,5% w 2024 roku. Dla kobiet wskaźnik ten spadł z 1,0% do 0,6%, a dla mężczyzn oscylował między 0,4% a 0,7%. Utrzymująca się wyższa wartość wśród kobiet sugeruje, że powrót na rynek pracy po dłuższym okresie pozostawania bez zatrudnienia jest dla nich trudniejszy.

Podsumowując, dane te wskazują, że mimo postępującej poprawy sytuacji na lokalnym rynku pracy, długotrwale bezrobocie nadal pozostaje wyraźnym wyzwaniem społecznym – szczególnie w przypadku kobiet. Niezbędne wydaje się dalsze wzmacnianie działań aktywizacyjnych, ukierunkowanych na osoby pozostające bez pracy przez dłuższy czas, przy jednoczesnym uwzględnieniu barier strukturalnych i społecznych, które szczególnie dotyczą kobiety.

Schemat nr 9 - Udział bezrobotnych, pozostających bez pracy dłużej niż rok, w poszczególnych grupach bezrobotnych na terenie powiatu bielskiego w 2024 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W latach 2021–2024 w powiecie bielskim zauważalne były zmiany w strukturze osób bezrobotnych zarejestrowanych według stażu pracy. Liczba bezrobotnych ogółem systematycznie malała od 2021 roku (2151 osób) do 2023 roku (1758 osób), jednak w 2024 roku nastąpił lekki wzrost – do poziomu 1827 osób. Może to wskazywać na chwilowe pogorszenie lokalnej sytuacji na rynku pracy lub niedostosowanie kompetencji części kandydatów do potrzeb pracodawców.

Najliczniejszą grupę bezrobotnych w analizowanym okresie stanowiły osoby z krótkim lub średnim stażem pracy. Największy udział w każdym z analizowanych lat miały osoby z doświadczeniem zawodowym od 1 do 5 lat – ich udział utrzymywał się w przedziale od 20,7% do 22,1%. Kolejne znaczące grupy to osoby z 5–10 latami (ok. 17,5–18,8%) oraz 10–20 latami stażu pracy (17,7–18,6%). Dane te wskazują, że niestabilność zatrudnienia nie dotyczy wyłącznie osób młodych, lecz również tych, które posiadają kilku lub kilkunastoletnie doświadczenie zawodowe.

Odsetek osób bez żadnego doświadczenia zawodowego pozostawał stosunkowo niski, w granicach 5,8–6,6%, a osoby z doświadczeniem poniżej 1 roku stanowiły około 16–18% bezrobotnych. To oznacza, że choć część młodych osób ma trudności z wejściem na rynek pracy, to problem bezrobocia dotyczy także tych, którzy już zdążyli zdobyć pierwsze doświadczenia zawodowe.

Z kolei udział osób z bardzo długim stażem pracy – przekraczającym 30 lat – choć najniższy wśród analizowanych grup, wzrósł z 6,5% w 2021 roku do blisko 8% w 2024 roku. Może to wskazywać na narastające trudności osób starszych z utrzymaniem zatrudnienia lub znalezieniem nowego miejsca pracy po utracie poprzedniego.

Podsumowując, struktura bezrobotnych w powiecie bielskim pokazuje, że największym wyzwaniem pozostaje utrzymanie stabilnego zatrudnienia wśród osób z kilkuletnim doświadczeniem. Jednocześnie wzrastający udział osób z ponad 30-letnim stażem może świadczyć o potrzebie wdrażania specjalistycznych instrumentów aktywizujących skierowanych do osób w wieku przedemerytalnym, w tym szkoleń z zakresu kompetencji cyfrowych i elastycznych form zatrudnienia. Szczegółowe dane zostały zawarte w poniższej tablicy.

Tablica nr 5 - Bezrobotni zarejestrowani z terenu powiatu bielskiego wg stażu pracy w latach 2021-2024

staż pracy	powiat bielski							
	2021		2022		2023		2024	
	Liczba osób	Udział	Liczba osób	Udział	Liczba osób	Udział	Liczba osób	Udział
ogółem	2151	100,0%	1782	100,0%	1758	100,0%	1827	100,0%
bez stażu pracy	125	5,8%	118	6,6%	104	5,9%	115	6,3%
do 1 roku	354	16,5%	321	18,0%	303	17,2%	316	17,3%
1-5	475	22,1%	383	21,5%	385	21,9%	378	20,7%
5-10	376	17,5%	312	17,5%	331	18,8%	325	17,8%
10-20	400	18,6%	319	17,9%	312	17,7%	323	17,7%
20-30	282	13,1%	218	12,2%	202	11,5%	224	12,3%
powyżej 30 lat	139	6,5%	111	6,2%	121	6,9%	146	8,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W analizowanym okresie w powiecie bielskim liczba zarejestrowanych bezrobotnych stopniowo malała. Najliczniejszą grupę bezrobotnych przez cały okres stanowili mieszkańcy z wykształceniem zasadniczym zawodowym/branżowym. W 2020 roku było ich 758 osób (28,1%), a w 2024 roku już 535 osób (29,3%). Ich wysoki i rosnący udział może wskazywać na trudności ze znalezieniem stabilnego zatrudnienia w wyuczonych zawodach. Jednocześnie część z nich może podejmować pracę w szarej strefie – w budownictwie, usługach lub handlu – przy równoczesnej rejestracji w urzędzie pracy w celu uzyskania świadczeń, zwłaszcza dostępu do bezpłatnego leczenia.

Drugą najliczniejszą kategorią są osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym. W 2020 roku było to 632 osoby (23,5%), a w 2024 roku – 450 osób (24,6%). Ich udział był stabilny, z lekką tendencją wzrostową w środkowych latach analizowanego okresu. Są to osoby, które najczęściej posiadają formalne kwalifikacje, lecz mogą mieć trudności w znalezieniu pracy zgodnej z zawodem lub poziomem oczekiwań finansowych.

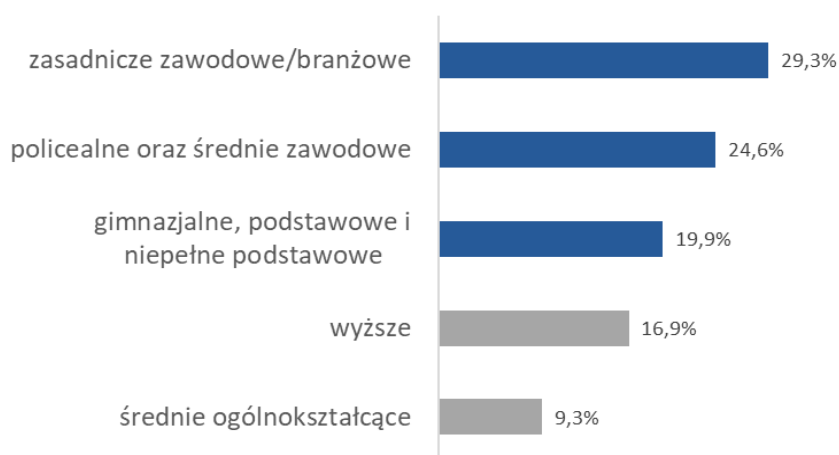
W grupie osób z najniższym poziomem wykształcenia (gimnazjalnym, podstawowym lub niepełnym) udział utrzymywał się w okolicach 20–22%, przy czym w 2024 roku spadł do 364 osób (19,9%). To osoby o najniższych kompetencjach zawodowych, najczęściej wykonujące prace proste i niskopłatne, w tym często bez umowy. Również w tej grupie rejestracja w PUP może mieć charakter wyłącznie formalny – dla zapewnienia ubezpieczenia zdrowotnego lub dostępu do pomocy społecznej.

Osoby z wykształceniem wyższym stanowiły od 14,8% do 17,2% całkowitej liczby bezrobotnych. Ich liczba spadła z 453 osób w 2020 roku do 260 w 2023 roku, jednak w 2024 roku wzrosła do 309 osób (16,9%). Może to wynikać z niedopasowania kierunku studiów do lokalnych potrzeb rynku pracy lub braku ofert pracy odpowiadających ich kwalifikacjom. W tej grupie rejestracja częściej związana jest z realnym poszukiwaniem pracy, a rzadziej z potrzebą zabezpieczenia ubezpieczenia zdrowotnego.

Najmniej liczną grupą są osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym – w 2024 roku było ich 169 osób (9,3%). Ich udział pozostaje stabilny. Brak zawodowych kwalifikacji utrudnia szybkie znalezienie zatrudnienia, a wielu absolwentów szkół ogólnokształcących rejestruje się w PUP w oczekiwaniu na rozpoczęcie dalszego kształcenia lub przekwalifikowania.

Podsumowując, największym wyzwaniem w strukturze bezrobocia w powiecie bielskim pozostają: duży udział osób z wykształceniem zawodowym oraz istnienie pracy nierejestrowanej w tej grupie, czyli instrumentalne traktowanie rejestracji w urzędzie pracy (głównie dla uzyskania ubezpieczenia zdrowotnego). Istotną jest również potrzeba dopasowania lokalnych działań aktywizacyjnych do specyfiki poszczególnych grup wykształcenia.

Schemat nr 10 - Odsetek bezrobotnych zarejestrowanych wg poziomu wykształcenia na terenie powiatu bielskiego w 2024 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W latach 2020–2024 liczba zarejestrowanych bezrobotnych osób z niepełnosprawnościami w powiecie bielskim utrzymywała się na względnie stabilnym poziomie – od 173 do 198 osób. Najwyższy poziom zanotowano w 2023 roku (198 osób), natomiast najniższy w 2021 roku (173 osoby). W 2024 roku liczba ta wyniosła 179, co oznacza powrót do wartości zbliżonych do tych z początku analizowanego okresu.

Większość bezrobotnych osób z niepełnosprawnościami nie posiadała prawa do zasiłku. W 2020 roku uprawnionych do jego pobierania było 48 osób (25% ogółu), w kolejnych latach liczba ta spadła, osiągając najniższy poziom w 2022 roku (24 osoby,

ok. 13%). W 2024 roku odnotowano niewielki wzrost – zasiłek przysługiwał 35 osobom (19,6%). Zjawisko to może sugerować trudności w utrzymywaniu ciągłości zatrudnienia lub wykonywanie pracy w formach nieuprawniających do zasiłku (np. umowy cywilnoprawne, nierejestrowane zatrudnienie).

Pod względem płci przez większość lat analizowanego okresu przeważali mężczyźni – ich liczba wzrosła z 91 w 2020 roku do 103 w 2024 roku. W przypadku kobiet obserwujemy spadek – z 101 w 2020 roku do 76 w 2024 roku (spadek o ok. 25%). Co istotne, kobiety z niepełnosprawnościami częściej niż mężczyźni miały prawo do zasiłku. Przykładowo, w 2020 roku było to 32 z 101 kobiet (31,7%), natomiast w 2024 roku – 17 z 76 (22,4%). Wśród mężczyzn w 2024 roku zasiłek przysługiwał 18 na 103 osoby (17,5%).

Dane te wskazują, że sytuacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami zarejestrowanych jako bezrobotne w powiecie bielskim jest trudna i nie ulega istotnej poprawie. Stosunkowo niski odsetek osób z prawem do zasiłku może świadczyć o niestabilności zatrudnienia, pracy w szarej strefie lub długotrwałym pozostawaniu poza rynkiem pracy. Kobiety zdają się nieco lepiej radzić sobie w tym zakresie, co może wiązać się z większą regularnością zatrudnienia lub częstszym wykonywaniem prac, w których wynagrodzenie jest objęte systemem ubezpieczeń społecznych. Szczegółowe dane zawiera poniższa tablica.

Tablica nr 6 - Osoby z niepełnosprawnościami, z terenu powiatu bielskiego, zarejestrowane jako bezrobotne wg płci w latach 2020-2024

wyszczególnienie	powiat bielski				
	2020	2021	2022	2023	2024
ogółem					
ogółem	192	173	179	198	179
z prawem do zasiłku	48	28	24	28	35
mężczyźni					
ogółem	91	90	98	107	103
z prawem do zasiłku	16	11	13	12	18
kobiety					
ogółem	101	83	81	91	76
z prawem do zasiłku	32	17	11	16	17

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

3.3 Profil społeczny osób korzystających z pomocy społecznej

Diagnoza sytuacji osób korzystających z pomocy społecznej w gminie Czechowice-Dziedzice została przeprowadzona w kontekście powodów przyznania wsparcia. W analizowanym okresie obserwowano wyraźne różnicowanie zarówno pod względem skali, jak i charakteru powodów, dla których mieszkańcy gminy korzystali z pomocy Ośrodka Pomocy Społecznej w Czechowicach-Dziedzicach. Największą część wsparcia stanowiły przypadki związane z problemami o charakterze trwałym – takimi jak przewlekłe choroby,

niepełnosprawność oraz trudna sytuacja materialna. Były to powody występujące systematycznie w każdym roku i charakteryzujące się dużą liczbą beneficjentów.

Drugą znaczącą grupę powodów stanowiły czynniki społeczne i rodzinne, w tym szczególnie bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, a także trudności wynikające z braku zatrudnienia. W tym obszarze widoczna była tendencja stopniowego zmniejszania się liczby beneficjentów, co mogło wskazywać na częściową poprawę sytuacji społeczno-ekonomicznej.

Istotną, choć mniej liczebną grupę, tworzyły powody związane z nagłymi zdarzeniami lub kryzysami. Do tej kategorii należały sytuacje kryzysowe, zdarzenia losowe czy klęski żywiołowe. Zjawiska te miały charakter incydentalny i ich natężenie zmieniało się w zależności od zaistniałych okoliczności, jednak w pojedynczych latach mogły znacząco wpływać na skalę udzielonej pomocy.

Niewielki, ale stały udział w strukturze powodów pomocy stanowiły problemy o charakterze uzależnień i dysfunkcji społecznych, takich jak alkoholizm, narkomania czy przemoc domowa. Chociaż ich skala była mniejsza niż w przypadku chorób czy ubóstwa, były to zjawiska utrwalone, wymagające długofalowych działań i wsparcia systemowego. W dalszej części niniejszej diagnozy zostaną omówione wybrane problemy z uwzględnieniem skali ich występowania.

Tablica nr 7 - Powody przyznania pomocy w latach 2020-2024 na terenie gminy Czechowice-Dziedzice

POWÓD TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ	Liczba rodzin ogółem					Liczba osób w rodzinach				
	Rok									
	2020	2021	2022	2023	2024	2020	2021	2022	2023	2024
DŁUGOTRWAŁA LUB CIĘŻKA CHOROBA	293	228	206	216	213	502	370	309	319	294
UBÓSTWO	287	217	173	169	143	519	396	297	237	183
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	205	169	153	169	169	359	263	238	250	212
BEZROBOCIE	169	134	87	73	59	322	292	184	137	106
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEK.-WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO - OGÓŁEM	104	83	72	67	72	294	271	222	183	145
w tym: RODZINY NIEPEŁNE	49	44	34	24	19	138	139	107	82	68
RODZINY WIELODZIETNE	23	27	22	16	8	128	147	119	87	41
KLĘSKA ŻYWIOŁOWA LUB EKOLOGICZNA	0	0	0	0	330	0	0	0	0	530
SYTUACJA KRYZYSOWA	152	66	5	2	72	314	158	15	2	161
ALKOHOLIZM	60	39	30	38	33	72	61	46	47	41
BEZDOMNOŚĆ	31	29	25	37	29	31	29	27	46	31
POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA	48	26	20	13	13	213	128	95	57	47
w tym: POTRZEBA OCHRONY WIELODZIETNOŚCI	24	13	9	4	3	132	75	47	20	17

POWÓD TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ	Liczba rodzin ogółem					Rok	Liczba osób w rodzinach				
	2020	2021	2022	2023	2024		2020	2021	2022	2023	2024
TRUDNOŚCI W PRZYSTOSOWANIU DO ŻYCIA PO ZWOLNIENIU Z ZAKŁADU KARNEGO	16	10	3	8	5		20	15	6	9	5
NARKOMANIA	8	7	5	6	10		8	7	5	6	11
ZDARZENIE LOSOWE	3	5	2	1	8		8	18	3	2	18
PRZEMOC DOMOWA	4	2	1	3	3		9	4	4	11	9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

3.3.1 Długotrwała lub ciężka choroba

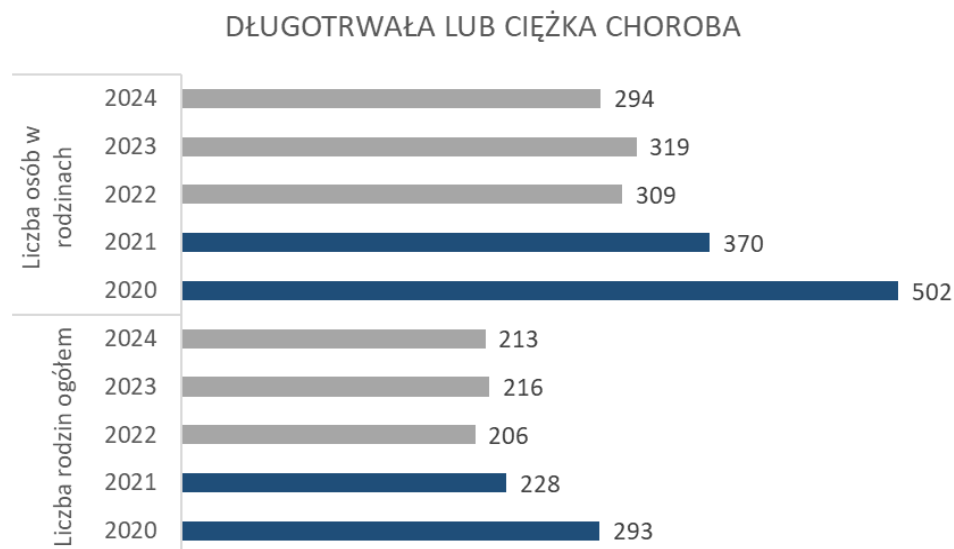
W badanym okresie „długotrwała lub ciężka choroba” należała do najczęściej występujących powodów przyznawania pomocy przez OPS w Czechowicach-Dziedzicach. Był to problem stały, obecny w każdym roku, obejmujący znaczną liczbę rodzin oraz osób. Skala wsparcia utrzymywała się na wysokim poziomie, co potwierdza konieczność systemowego podejścia do tego rodzaju trudności.

W pierwszych latach analizowanego okresu widoczny był stopniowy spadek liczby rodzin objętych pomocą, który utrzymywał się do 2022 roku. W kolejnych latach nastąpiła stabilizacja, co może sugerować, że problem osiągnął względnie stały poziom. Tendencja ta może wynikać z ograniczonej możliwości dalszej redukcji zjawiska, z uwagi na jego długofalowy i w dużej mierze nieunikniony charakter.

Podobne zjawisko obserwowano w liczbie osób w rodzinach korzystających z pomocy. Początkowy spadek do 2022 roku został zastąpiony ustabilizowaniem się liczby beneficjentów w latach 2023–2024. Może to wskazywać na zmiany w strukturze gospodarstw domowych, w których występuje problem przewlekłej choroby, bądź na zmianę charakteru udzielanej pomocy, kierowanej w większym stopniu do mniejszych rodzin.

Całość zebranych danych potwierdza, że „długotrwała lub ciężka choroba” stanowiła jeden z głównych i stałych obszarów działań OPS. Charakter problemu wymagał utrzymywania ciągłego wsparcia finansowego i usługowego, a także działań towarzyszących w obszarze ochrony zdrowia, rehabilitacji oraz pomocy środowiskowej.

Schemat nr 11 - Liczba rodzin i osób w rodzinach otrzymujących pomoc z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na terenie gminy Czechowice-Dziedzice w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

3.3.2 Ubóstwo

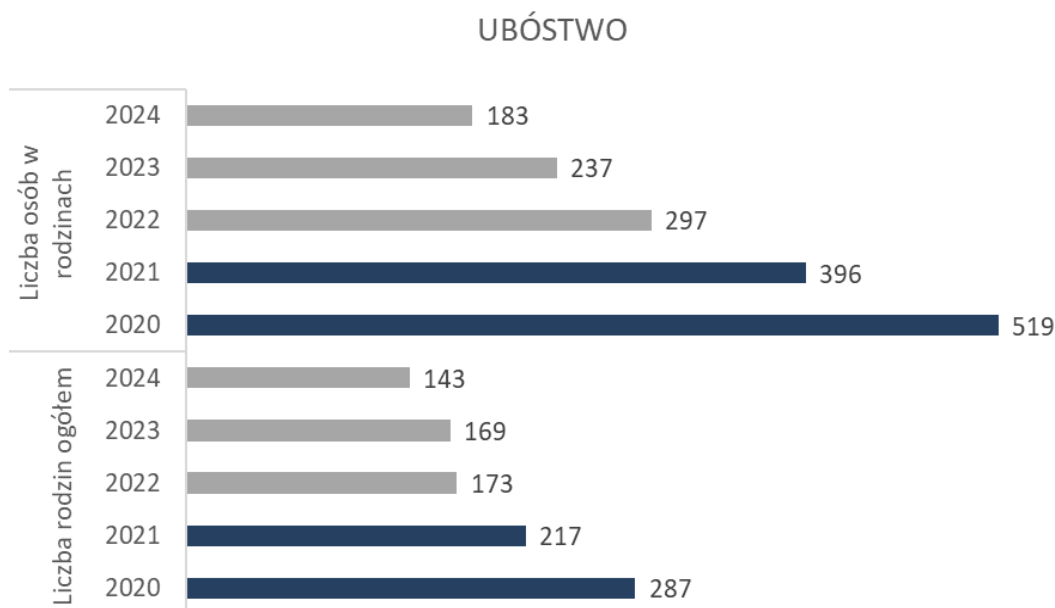
W analizowanym okresie ubóstwo stanowiło drugi co do znaczenia powód przyznawania pomocy przez OPS w Czechowicach-Dziedzicach, zaraz po długotrwałej lub ciężkiej chorobie. Zjawisko to obejmowało dużą liczbę rodzin i osób, jednak w przeciwieństwie do problemów zdrowotnych wykazywało wyraźną tendencję spadkową w czasie poddanym analizie.

Na początku badanego okresu liczba rodzin korzystających z pomocy z powodu ubóstwa była wysoka, a w kolejnych latach systematycznie spadała. Zmniejszała się także liczba osób w rodzinach objętych wsparciem. Spadek ten może być wynikiem poprawy sytuacji na rynku pracy, wzrostu poziomu dochodów gospodarstw domowych lub skuteczności programów socjalnych wspierających najuboższe rodziny.

Pomimo spadkowego trendu, ubóstwo w całym okresie pozostawało jednym z głównych wyzwań społecznych w gminie. Wysoka pozycja tego zjawiska w strukturze powodów pomocy wskazuje na jego utrwalony charakter, choć w mniejszej skali niż w początkowych latach.

Analiza danych potwierdza, że działania OPS w zakresie ubóstwa powinny być kontynuowane, ale równolegle warto rozwijać instrumenty aktywizacji społeczno-zawodowej oraz wsparcia samodzielności ekonomicznej rodzin, tak aby utrzymać obserwowaną tendencję spadkową.

Schemat nr 12 - Liczba rodzin i osób w rodzinach otrzymujących pomoc z powodu ubóstwa na terenie gminy Czechowice-Dziedzice w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

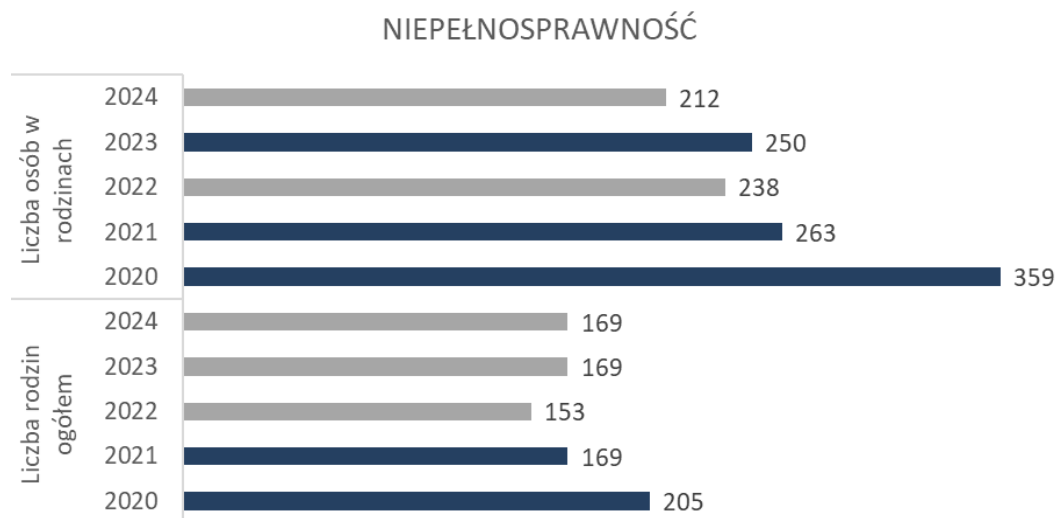
3.3.3 Niepełnosprawność

W analizowanym okresie niepełnosprawność była trzecim najczęściej występującym powodem przyznawania pomocy przez OPS w Czechowicach-Dziedzicach. Zjawisko to charakteryzowało się stabilną, stosunkowo wysoką skalą występowania przez cały badany okres. Liczba rodzin korzystających z pomocy z tego powodu nie podlegała dużym wahaniom. Po niewielkim spadku na początku okresu nastąpiło utrwalenie wartości na stałym poziomie w kolejnych latach. Podobny trend widoczny był w liczbie osób w rodzinach, gdzie po spadku w początkowych latach obserwowano stabilizację.

Niepełnosprawność, podobnie jak przewlekłe choroby, jest zjawiskiem o charakterze długofalowym. Stabilny poziom wsparcia wskazuje, że potrzeby tej grupy pozostają niezmiennie, a pomoc OPS (obecnie CUS) ma znaczenie przede wszystkim w zapewnieniu bieżącego funkcjonowania rodzin dotkniętych tym problemem.

Analiza danych potwierdza, że zjawisko wymaga utrzymania stałych form pomocy, w tym świadczeń materialnych i usług opiekuńczych, oraz działań towarzyszących, które mogą poprawiać samodzielność i jakość życia osób z niepełnosprawnością i ich rodzin.

Schemat nr 13 - Liczba rodzin i osób w rodzinach otrzymujących pomoc z powodu niepełnosprawności na terenie gminy Czechowice-Dziedzice w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

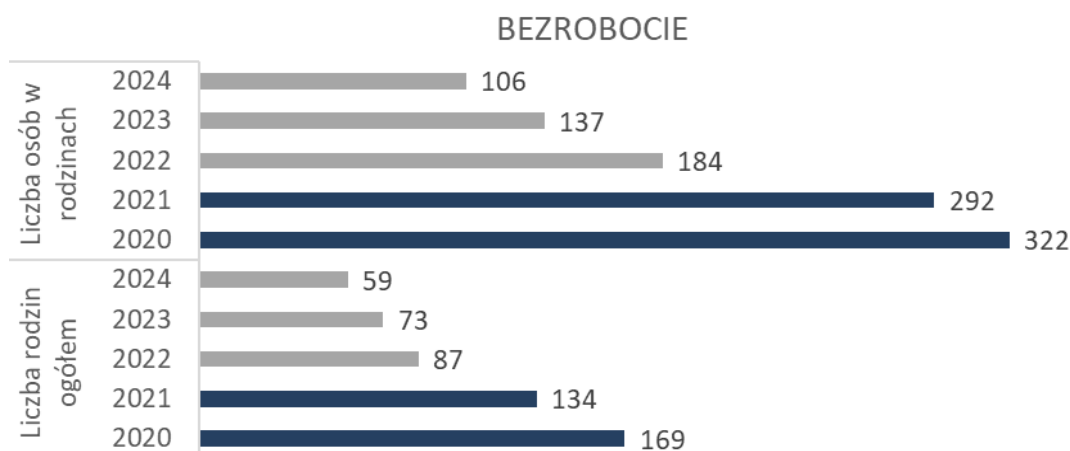
3.3.4 Bezrobocie

W badanym okresie bezrobocie zajmowało czwarte miejsce wśród powodów przyznawania pomocy przez OPS w Czechowicach-Dziedzicach. Zjawisko to charakteryzowało się wyraźnym spadkiem skali – zarówno pod względem liczby rodzin, jak i liczby osób objętych wsparciem. W 2020 roku bezrobocie dotyczyło stosunkowo dużej liczby rodzin, jednak w kolejnych latach liczba ta systematycznie malała. Tendencja ta była szczególnie widoczna w przypadku liczby osób w rodzinach, gdzie spadek był jeszcze bardziej wyraźny.

Zmniejszenie skali tego zjawiska może być efektem poprawy sytuacji na lokalnym rynku pracy, większej dostępności ofert zatrudnienia oraz realizacji programów aktywizacji zawodowej. Może to również wskazywać na większą skuteczność narzędzi wsparcia osób pozostających bez pracy w pierwszych latach badanego okresu.

Pomimo znacznego spadku, bezrobocie wciąż pozostawało w strukturze powodów pomocy istotnym elementem, choć jego znaczenie było coraz mniejsze. Wskazuje to na konieczność kontynuacji działań wspierających aktywizację zawodową, ale przy jednoczesnym stopniowym zmniejszaniu udziału pomocy stricte materialnej na rzecz form umożliwiających trwałe wejście na rynek pracy.

Schemat nr 14 - Liczba rodzin i osób w rodzinach otrzymujących pomoc z powodu bezrobocia na terenie gminy Czechowice-Dziedzice w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

3.3.5 Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego

W analizowanym okresie bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego zajmowała piąte miejsce w strukturze powodów przyznawania pomocy OPS w Czechowicach-Dziedzicach. Był to powód o stabilnej skali występowania, widoczny w każdym roku, z niewielkimi wahaniami liczby rodzin i osób objętych wsparciem. Problem ten miał charakter powtarzalny i utrzymywał się w grupach rodzin, które doświadczały trudności w organizacji życia codziennego i opieki nad dziećmi.

W strukturze rodzin korzystających z pomocy z tego powodu istotną część stanowiły rodziny niepełne. W całym analizowanym okresie ich udział był znaczący, co potwierdza, że brak jednego z rodziców zwiększa ryzyko trudności wychowawczych i organizacyjnych. Rodziny te często potrzebowały wsparcia nie tylko materialnego, ale także w postaci pomocy środowiskowej i doradztwa.

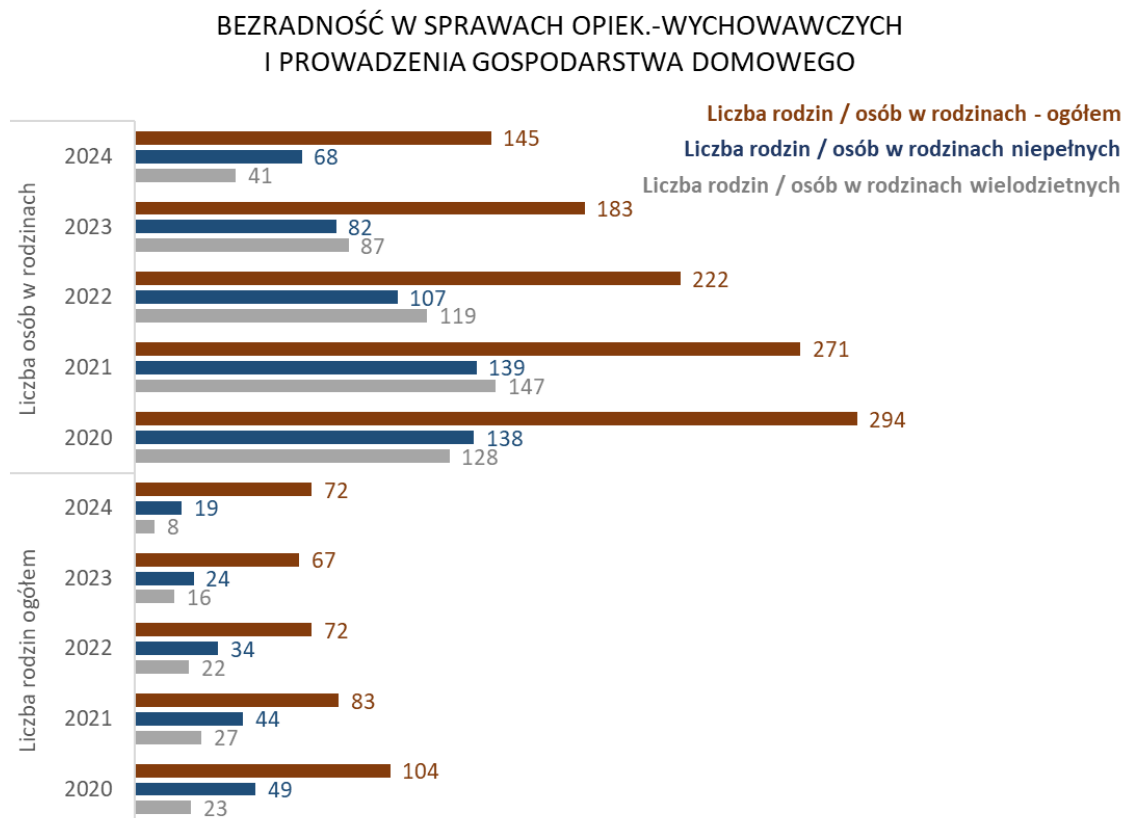
Ważną grupę stanowiły również rodziny wielodzietne, które również odnotowywały trudności w prawidłowym prowadzeniu gospodarstwa domowego i wychowywaniu dzieci. Liczne obowiązki, ograniczone zasoby finansowe i większe potrzeby opiekuńcze powodowały, że rodziny te były stałymi beneficjentami pomocy OPS w tym obszarze.

Obecność zarówno rodzin niepełnych, jak i wielodzietnych w tej kategorii wskazuje, że bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych miała charakter złożony i była powiązana z różnymi typami struktur rodzinnych. Pomoc OPS miała tu charakter kompleksowy – obejmowała wsparcie finansowe, poradnictwo i działania środowiskowe.

Stabilny poziom występowania tego zjawiska w całym okresie sugeruje konieczność utrzymania działań o charakterze profilaktycznym, edukacyjnym i wspierającym,

ze szczególnym uwzględnieniem rodzin niepełnych i wielodzietnych, które są bardziej narażone na trudności w codziennym funkcjonowaniu.

Schemat nr 15 - Liczba rodzin i osób w rodzinach otrzymujących pomoc z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na terenie gminy Czechowice-Dziedzice w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

3.3.6 Potrzeba ochrony macierzyństwa

W analizowanym okresie potrzeba ochrony macierzyństwa, pod względem liczby rodzin, zajmowała 10 miejsce w strukturze powodów przyznawania pomocy OPS w Czechowicach-Dziedzicach. Zjawisko to, choć mniej liczne w porównaniu z głównymi kategoriami, występowało w każdym roku i obejmowało rodziny wymagające szczególnego wsparcia w związku z obowiązkami opiekuńczymi.

Liczba rodzin objętych pomocą z tego powodu wykazywała wyraźną tendencję spadkową – od najwyższych wartości na początku badanego okresu do zdecydowanie

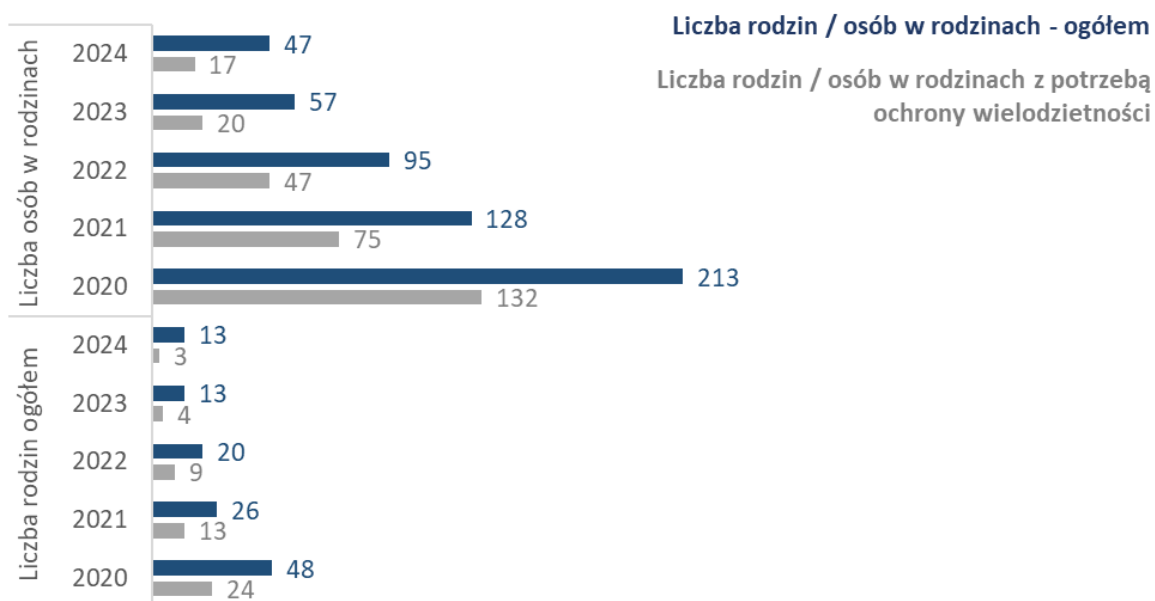
niższych w ostatnich latach. Podobny trend dotyczył liczby osób w rodzinach, co wskazuje na stopniowe zmniejszanie skali zapotrzebowania na ten rodzaj wsparcia.

W ramach tej kategorii istotne znaczenie miała potrzeba ochrony wielodzietności, stanowiąca wyraźny udział w strukturze przypadków przyznawania pomocy z uwagi na ochronę macierzyństwa. Rodziny wielodzietne, z uwagi na liczbę członków i większe potrzeby opiekuńcze, częściej korzystały z pomocy OPS. Mimo obserwowanego spadku liczby beneficjentów, ich udział w kategorii pozostawał znaczący.

Stała obecność podkategorii ochrony wielodzietności w strukturze powodów przyznawania pomocy z uwagi na ochronę macierzyństwa potwierdza, że zjawisko to wymaga utrzymania ukierunkowanego wsparcia, obejmującego zarówno pomoc materialną, jak i rozwiązania systemowe ułatwiające łączenie obowiązków rodzinnych z aktywnością zawodową oraz wspierające stabilne funkcjonowanie rodzin wielodzietnych.

Schemat nr 16 - Liczba rodzin i osób w rodzinach otrzymujących pomoc z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa w latach 2020-2024

POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

3.3.7 Problem uzależnienia od alkoholu

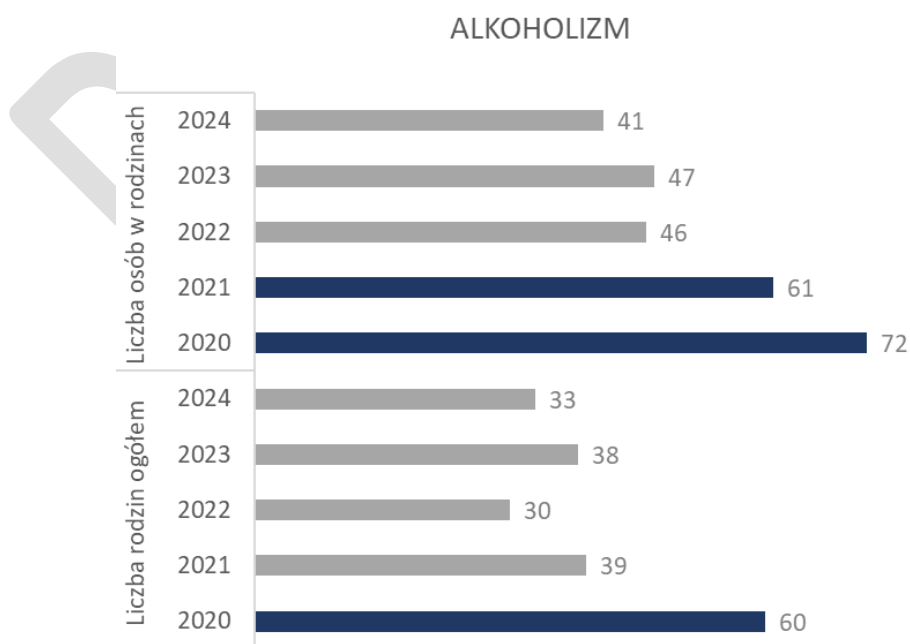
W analizowanym okresie problem uzależnienia od alkoholu, pod względem liczby rodzin, zajmował 8 miejsce w strukturze powodów przyznawania pomocy OPS w Czechowicach-Dziedzicach. Choć jego skala była znacząco mniejsza w porównaniu do dominujących kategorii, zjawisko to utrzymywało się w sposób stały w każdym z badanych lat.

Liczba rodzin objętych pomocą z tego powodu wykazywała tendencję ogólnie spadkową, szczególnie w pierwszych latach badanego okresu, choć w 2023 roku nastąpił niewielki wzrost. Podobny trend widoczny był w liczbie osób w rodzinach, co może odzwierciedlać zarówno zmiany w zgłaszalności problemu, jak i działania profilaktyczne oraz interwencyjne podejmowane w środowisku lokalnym.

Problem uzależnienia od alkoholu miał istotny wpływ na funkcjonowanie rodzin, generując konieczność wsparcia w różnych formach – od pomocy materialnej, po interwencje środowiskowe i współpracę z innymi instytucjami (np. służbą zdrowia, policją, organizacjami terapeutycznymi).

Stała obecność tej kategorii w strukturze powodów pomocy świadczy o tym, że mimo pewnego zmniejszenia liczby przypadków, problem pozostawał wyzwaniem o trwałym charakterze, wymagającym kontynuacji działań profilaktycznych, terapeutycznych i wsparcia rodzin dotkniętych skutkami uzależnień.

Schemat nr 17 - Liczba rodzin i osób w rodzinach otrzymujących pomoc z powodu uzależnienia od alkoholu na terenie gminy Czechowice-Dziedzice w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

Na podstawie danych dotyczących leczenia odwykowego w gminie Czechowice-Dziedzice za lata 2020–2024 można zauważyć istotne zmiany w skali i charakterze podejmowanych działań interwencyjnych wobec osób z problemem uzależnienia od alkoholu.

W pierwszych trzech latach analizowanego okresu liczba wniosków składanych do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (GKRPA) systematycznie malała – z 44 w 2020 roku do 26 w roku 2023. Choć w 2024 roku odnotowano niewielki wzrost do 29 wniosków, nadal nie osiągnięto poziomu sprzed kilku lat. Może to świadczyć o zmniejszonej liczbie zgłoszeń lub o ograniczonym rozpoznawaniu przypadków wymagających interwencji na poziomie lokalnym.

Dynamika spraw kierowanych przez komisję do sądu o zobowiązanie do leczenia była jeszcze bardziej wyraźna. Po wzroście liczby takich wniosków w latach 2020–2022 (z 14 do 25), nastąpił znaczący spadek w 2023 i 2024 roku – do zaledwie 12 spraw rocznie. Może to oznaczać, że coraz rzadziej korzystano z tej formy przymusu, co może być efektem trudności proceduralnych, większego nacisku na wcześniejsze formy interwencji lub mniejszej liczby spraw uznanych za wymagające działań sądowych.

Tablica nr 8 - Liczba wniosków o leczenie odwykowe z terenu gminy Czechowice-Dziedzice, kierowanych do GKRPA w latach 2020-2024

Wyszczególnienie	Rok				
	2020	2021	2022	2023	2024
Wnioski do GKRPA o skierowanie na leczenie odwykowe	44	35	29	26	29
Wnioski GKRPA przesłane do sądu o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego	14	20	25	12	12

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GKRPA

Ponadto opierając się na diagnozie problemów uzależnień oraz innych problemów społecznych na terenie gminy Czechowice-Dziedzice za lata 2022-2024, która została przygotowana przez Biuro ds. Profilaktyki i Przeciwdziałania Uzależnieniom UM w Czechowicach-Dziedzicach, dostrzec można następujące obserwacje i tendencje.

W latach 2022–2024 na terenie gminy Czechowice-Dziedzice odnotowano stopniowy wzrost liczby osób uzależnionych od alkoholu, co wskazuje na utrwalanie się problemu alkoholowego jako najpoważniejszego zjawiska uzależnień w gminie. Liczba mężczyzn objętych terapią wzrosła z 77 do 105, natomiast kobiet z 19 do 22. Jednocześnie obserwuje się utrzymującą wysoką liczbę osób współuzależnionych, przede wszystkim kobiet, których udział sięgał od 61 do 81 rocznie.

Badania ankietowe przeprowadzone wśród dorosłych mieszkańców potwierdzają powszechność spożywania alkoholu – całkowitą abstynencję zadeklarowało 20,7% respondentów, natomiast znacząca część badanych przyznaje się do picia kilka razy w roku

(32,3%) lub kilka razy w miesiącu (16,8%). Regularne picie (kilka razy w tygodniu – 8,8% lub codziennie – 2,8%) dotyczy dorosłych mieszkańców gminy Czechowice-Dziedzice, a niemal co piąta osoba (19,1%) doświadczyła w ostatnim roku utraty kontroli nad ilością spożywanego alkoholu.

Wśród młodzieży sytuacja kształtuje się korzystniej. Z badania ankietowego wynika, że 21,2% uczniów spożywało kiedykolwiek alkohol, z czego 0,8% deklarowało jego spożycie przynajmniej jeden raz w tygodniu. W ciągu 30 dni poprzedzających badanie po alkohol sięgało 26,8% uczniów. W porównaniu z badaniami ogólnopolskimi (ESPAD 2024) wyniki lokalne wypadają znacznie lepiej – alkohol kiedykolwiek piło 31,3% uczniów w Czechowicach-Dziedzicach wobec 72,9% w Polsce, a w ostatnim miesiącu (poprzedzającym badanie) odpowiednio 10,7% wobec 39,1%. W stosunku do badań z 2018 roku zauważalny jest wyraźny spadek odsetka młodzieży po inicjacji alkoholowej, co może świadczyć o skuteczności działań profilaktycznych prowadzonych w środowisku szkolnym.

Podsumowując, problem alkoholowy w gminie Czechowice-Dziedzice pozostaje głównym wyzwaniem społecznym, mimo korzystnych trendów wśród młodzieży. Dane wskazują na potrzebę kontynuowania i rozwijania działań profilaktycznych wśród dorosłych, zwłaszcza mężczyzn, wzmacniania wsparcia terapeutycznego dla osób uzależnionych i współuzależnionych oraz utrzymania skutecznych programów edukacyjnych skierowanych do dzieci i młodzieży. Szczególnego znaczenia nabiera także dalsze rozwijanie systemu wczesnej interwencji i współpracy instytucji lokalnych w zakresie przeciwdziałania problemom uzależnienia od alkoholu.

3.4 Wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej

Gminny Program Wspierania Rodziny w Czechowicach-Dziedzicach (PWR) został opracowany w celu zapewnienia kompleksowej pomocy rodzinom mieszkającym na terenie gminy, w tym obywatelom Ukrainy, którzy znaleźli się na jej terenie w wyniku konfliktu zbrojnego w ich kraju. Szczególną uwagę Program poświęca rodzinom, które mają trudności w prawidłowym wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Działania podejmowane w ramach Programu mają prowadzić do osiągnięcia przez te rodziny optymalnego poziomu stabilizacji życiowej, który pozwoli na prawidłowy rozwój i wychowanie dzieci.

Aktualny Program obowiązuje w okresie 2023–2025 i został przyjęty Uchwałą Rady Miejskiej w Czechowicach-Dziedzicach nr LVI/669/22 z dnia 29 listopada 2022 roku. Stanowi on kontynuację wcześniejszych działań i jest dostosowany do aktualnych potrzeb społecznych gminy.

Program zapewnia wsparcie, które realizowane jest poprzez działania profilaktyczne i środowiskowe. Obejmuje ono diagnozowanie problemów rodzin, pomoc terapeutyczną, socjalną i wychowawczą, a także współpracę wielu instytucji w ramach spójnego systemu pracy środowiskowej. Istotnym elementem Programu jest aktywne zaangażowanie samych rodzin, które przy wsparciu specjalistów pracują nad poprawą swojej sytuacji. Podejmowane działania mają przede wszystkim zapobiegać umieszczaniu dziecka w pieczy zastępczej. Natomiast w przypadku konieczności tymczasowego umieszczenia dziecka w pieczy, zakłada intensywne działania z rodzicem biologicznym, umożliwiające powrót pod jego opiekę.

PWR precyzuje również cele szczegółowe, do których należy zabezpieczenie potrzeb socjalno-bytowych rodzin, zwłaszcza tych o niskim statusie materialnym, rozwijanie zadań z zakresu profilaktyki, edukacji i wspierania rodzin zagrożonych umieszczeniem dzieci poza rodziną oraz budowa zintegrowanego systemu lokalnej pomocy rodzinom, które mają trudności w realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Realizacja Programu ma przynieść wymierne efekty w postaci poprawy funkcjonowania dzieci i ich opiekunów zarówno w środowisku rodzinnym, jak i społecznym. Zakłada się, że wzmocnienie poczucia bezpieczeństwa socjalnego oraz stworzenie skutecznego systemu wsparcia dla rodzin i dzieci wpłynie pozytywnie na stabilność i prawidłowe funkcjonowanie tych rodzin.

Odbiorcami Programu są przede wszystkim rodziny z terenu gminy Czechowice-Dziedzice, doświadczające trudności w realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczych lub których dzieci przebywają w pieczy zastępczej. Wsparcie kierowane jest także do dzieci i młodzieży pozbawionych właściwej opieki w środowisku rodzinnym, jak również do przedstawicieli instytucji i służb pracujących na rzecz dzieci i ich rodzin.

3.4.1 Struktura systemu wspierania rodziny

Do zadań własnych gminy należy m.in. zapewnienie rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych wsparcia i pomocy asystenta rodziny, prowadzenie placówek wsparcia dziennego i zapewnienie w nich miejsc dla dzieci. Jedną z dodatkowych form pomocy przewidzianych ustawowo jest instytucja rodziny wspierającej. W okresie od 2020 do końca drugiego półrocza 2024 roku była ona wykorzystywana w gminie Czechowice-Dziedzice w ograniczonym zakresie. W 2020 roku nie odnotowano żadnych przypadków ustanowienia lub funkcjonowania rodzin wspierających. Dopiero w pierwszym półroczu 2021 roku powołano pierwszą rodzinę wspierającą, która aktywnie udzielała pomocy do końca 2022 roku w trzech kluczowych obszarach: opiece i wychowaniu dziecka, prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych. W latach 2023 i 2024 nie zarejestrowano już żadnej aktywności w tym zakresie.

Z analizy wynika, że choć instytucja rodziny wspierającej została uruchomiona i sprawdzona w praktyce, to jej wykorzystanie miało charakter incydentalny i nie było kontynuowane w kolejnych latach. Może to wskazywać na ograniczoną liczbę kandydatów na rodziny wspierające. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

Tablica nr 9 – Rodziny wspierające na terenie gminy Czechowice-Dziedzice
w latach 2020-2024

Wyszczególnienie	Rodziny wspierające									
	2020		2021		2022		2023		2024	
	I półrocze	II półrocze	I półrocze	II półrocze	I półrocze	II półrocze	I półrocze	II półrocze	I półrocze	II półrocze
Rodziny wspierające, w tym:	0	0	1	1	1	1	0	0	0	0
ustanowione w okresie sprawozdawczym	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
rozwiązane w okresie sprawozdawczym	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
pomagające w opiece i wychowaniu dziecka	0	0	1	1	1	1	0	0	0	0
pomagające w prowadzeniu gospodarstwa domowego	0	0	1	1	1	1	0	0	0	0
pomagające w kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych	0	0	1	1	1	1	0	0	0	0
Rodziny wspierające, z tego pomagające w okresie:	0	0	1	1	1	1	0	0	0	0
do 3 miesięcy	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
powyżej 3 do 12 miesięcy	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0
powyżej 1 roku	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0
Rodziny, które korzystały z pomocy rodzin wspierających	0	0	1	1	1	1	0	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

W latach 2020–2024 system wsparcia rodzin przez asystentów rodziny w gminie Czechowice-Dziedzice charakteryzował się stabilnością oraz stopniowym wzrostem intensywności podejmowanych działań. Przez cały analizowany okres zatrudnionych było trzech asystentów rodziny — wszyscy w ramach umowy o pracę w systemie zadaniowego czasu pracy. Zatrudnienie miało charakter stały, a asystenci byli zatrudnieni przez Ośrodek Pomocy Społecznej, będący jednostką organizacyjną samorządu terytorialnego. Nie korzystano z usług zewnętrznych podmiotów ani innych form zatrudnienia.

W tym czasie sukcesywnie rosła liczba rodzin objętych wsparciem. Liczba rodzin zobowiązanych przez sąd do współpracy z asystentem wzrosła z 22 w pierwszym półroczu 2020 r. do 33 w drugim półroczu 2024 r., osiągając maksimum (38 rodzin) w pierwszym półroczu 2022 r. Równolegle zwiększała się liczba rodzin realnie korzystających z usług asystentów — z 39 do 47 w analogicznym okresie.

Należy w tym miejscu zwrócić uwagę, że zgodnie z przepisami liczba rodzin, z którymi jeden asystent może prowadzić pracę w tym samym czasie, nie powinna przekraczać 15, niezależnie od stopnia trudności spraw. Biorąc pod uwagę, że w każdym półroczu

zatrudnionych było trzech asystentów, oznacza to teoretyczne maksimum na poziomie 45 rodzin. Przekroczenie tego poziomu — widoczne m.in. w II półroczu 2023 roku (46 rodzin) oraz II półroczu 2024 roku (47 rodzin) — spowodowało konieczność zwiększenia zatrudnienia. Od stycznia 2025 r. zatrudnionych pozostaje 4 asystentów rodziny. Należy jednak podkreślić, że powyżej opisane przekroczenie limitu miało jedynie charakter statystyczny, gdyż dane te są prezentowane narastająco i nie oznacza to, że jeden asystent pracował w badanym okresie z więcej niż 15 rodzinami.

Czas trwania pracy z rodzinami świadczy o jej długofalowym charakterze — przeważały przypadki współpracy trwającej ponad rok, co potwierdza konieczność długoterminowego wsparcia. W 2024 roku istotnie wzrósł przeciętny czas pracy asystenta z rodziną: z 6 godzin w 2023 r. do 18 i 17 godzin w kolejnych okresach. Może to wskazywać na większą złożoność problemów rodzin, bardziej intensywną formę współpracy lub zmiany w metodyce pracy środowiskowej.

Liczba zakończonych współprac z rodziną wahała się między 5 a 9 przypadkami w półroczu. Najczęściej wskazywaną przyczyną było osiągnięcie celów pracy, ale odnotowywano także rezygnację rodzin, brak efektów oraz zmiany metod działania. W każdym okresie liczba rodzin mających kontakt z asystentem (łącznie z aktywnymi i zakończonymi przypadkami) utrzymywała się na poziomie od 40 do 53.

Podsumowując, działania asystentów rodziny w gminie Czechowice-Dziedzice były realizowane w sposób ciągły, profesjonalny i dostosowany do potrzeb lokalnej społeczności. W celu utrzymania jakości i skuteczności świadczonego wsparcia na bieżąco prowadzony jest monitoring.

Tablica nr 10 – Struktura i zakres pracy asystentów rodziny na terenie gminy Czechowice-Dziedzice w latach 2020-2024

Wyszczególnienie	Asystenci rodziny									
	2020		2021		2022		2023		2024	
	I półrocze	II półrocze	I półrocze	II półrocze	I półrocze	II półrocze	I półrocze	II półrocze	I półrocze	II półrocze
Liczba asystentów rodziny w gminie, z tego:	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
zatrudnionych na podstawie umowy o pracę w systemie zadaniowego czasu pracy	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
zatrudnionych na podstawie umów o świadczenie usług	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Liczba asystentów rodziny zatrudnionych przez:	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
jednostkę organizacyjną samorządu terytorialnego, w tym:	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3

Wyszczególnienie	Asystenci rodziny									
	2020		2021		2022		2023		2024	
	I półrocze	II półrocze	I półrocze	II półrocze	I półrocze	II półrocze	I półrocze	II półrocze	I półrocze	II półrocze
ośrodek pomocy społecznej	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
inny podmiot na zlecenie gminy	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Liczba rodzin zobowiązanych przez sąd do pracy z asystentem rodziny	22	24	24	32	38	37	33	29	30	33
Liczba rodzin korzystających z usług asystentów rodziny, z tego:	39	33	34	41	42	37	36	46	43	47
do 3 miesięcy	5	1	3	3	4	4	5	4	2	5
powyżej 3 do 12 miesięcy	12	7	6	13	10	10	10	12	14	9
powyżej 1 roku	22	25	25	25	28	23	21	30	27	33
Przeciętny czas pracy asystenta z rodziną (w miesiącach)	5	6	5	6	6	5	6	6	18	17
Liczba rodzin, z którymi asystent rodziny zakończył pracę, w tym:	5	7	7	7	7	9	8	9	6	6
ze względu na osiągnięcie celów	3	2	5	3	3	2	3	4	4	4
ze względu na zaprzestanie współpracy przez rodzinę	2	4	2	2	2	3	0	3	1	0
ze względu na brak efektów	0	1	0	1	2	4	2	1	0	1
ze względu na zmianę metody pracy	0	0	0	1	0	0	3	1	1	1
Liczba rodzin, które korzystały z usług asystentów rodziny	44	40	41	41	45	51	44	53	43	52

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

W latach 2020–2024 na terenie gminy Czechowice-Dziedzice funkcjonowała jedna placówka wsparcia dziennego. Placówka ta przez cały badany okres działała w formie specjalistycznej, co oznacza, że udzielała wsparcia dzieciom i rodzinom znajdującym się w szczególnie trudnej sytuacji opiekuńczo-wychowawczej lub życiowej. Nie prowadzono w tym czasie placówek wsparcia dziennego w formie opiekuńczej ani pracy podwórkowej realizowanej przez wychowawcę. Liczba dostępnych miejsc w placówce była stała i wynosiła 30, natomiast liczba dzieci faktycznie korzystających w latach 2020–2024 mieściła się w przedziale od 39 do 45. W analizowanym okresie systematycznie wzrastały również wydatki ponoszone na funkcjonowanie placówki. W 2020 roku wynosiły one ponad 260 tys. zł, natomiast w 2024 roku osiągnęły poziom ponad 465 tys. zł. Stopniowy wzrost nakładów może wynikać zarówno ze zwiększonych potrzeb w zakresie świadczenia usług, jak i z ogólnych tendencji kosztowych, w tym inflacji oraz wzrostu kosztów pracy.

Tablica nr 11 – Placówki wsparcia dziennego na terenie gminy Czechowice-Dziedzice w latach 2020-2024

Wyszczególnienie	Placówki wsparcia dziennego				
	2020	2021	2022	2023	2024
Liczba placówek wsparcia dziennego, w tym prowadzone w formie:	1	1	1	1	1
opiekuńczej	0	0	0	0	0
specjalistycznej	1	1	1	1	1
pracy podwórkowej realizowanej przez wychowawcę	0	0	0	0	0
Liczba miejsc	30	30	30	30	30
Liczba dzieci	39	45	44	45	40
Wydatki (w zł)	263 633	297 368	322 392	423 497	465 100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

3.4.2 Świadczenia przyznawane w ramach pieczy zastępczej

Analizując świadczenia przyznawane w ramach działania systemu pieczy zastępczej, można dostrzec, że w latach 2022–2024 w gminie Czechowice-Dziedzice obserwowany był wyraźny wzrost ich liczby. W 2022 roku udzielono 595 świadczeń, w 2023 roku było ich już 739, a w 2024 roku – 844. Oznacza to, że w ciągu analizowanego okresu liczba świadczeń zwiększyła się łącznie o ponad 40%. Wzrost ten świadczy o rosnących potrzebach w zakresie wsparcia dla dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej.

Największą i zarazem stale rosnącą kategorię stanowią świadczenia kierowane do rodzin zastępczych spokrewnionych. W 2022 roku było ich 273, a w 2024 roku już 462, co oznacza wzrost o blisko 70%. W konsekwencji ich udział w świadczeniach ogółem wzrósł z niespełna 46% do ponad 54%, co potwierdza rosnące znaczenie tej formy pieczy.

Rodziny zastępcze niezawodowe również odnotowały wzrost liczby świadczeń – ze 147 w 2022 roku do 196 w 2024 roku. Dynamika wzrostu była jednak niższa niż w przypadku rodzin spokrewnionych, a ich udział w świadczeniach ogółem pozostał stosunkowo stabilny, oscylując wokół 23%.

Odmienny trend wystąpił w przypadku rodzin zastępczych zawodowych. W 2023 roku liczba świadczeń kierowanych do tej formy pieczy wzrosła do 136, co stanowiło niemal 50% więcej niż w 2022 roku. Jednak już w 2024 roku nastąpił spadek do 88 świadczeń, co oznacza redukcję o ponad jedną trzecią w stosunku do roku poprzedniego. W efekcie udział rodzin zawodowych w świadczeniach ogółem obniżył się do 10%.

Rodzinne domy dziecka pozostają najmniej liczną kategorią wśród form pieczy zastępczej, choć także tu odnotowano wzrost – ze stałego poziomu 84 świadczeń w latach 2022–2023 do 98 w 2024 roku. Ich udział w świadczeniach ogółem wyniósł niespełna 12%.

Podsumowując, należy stwierdzić, że w analizowanym okresie nastąpił ogólny wzrost liczby świadczeń w obszarze pieczy zastępczej, przy czym najbardziej dynamiczny rozwój

dotyczył rodzin zastępczych spokrewnionych, które zyskały dominującą rolę. Rodziny niezawodowe utrzymały stabilne znaczenie, natomiast w przypadku rodzin zawodowych odnotowano spadek w 2024 roku. Rodzinne domy dziecka pozostają stosunkowo mniej licznym, ale stabilnym elementem systemu wsparcia.

Tablica nr 12 - Liczba świadczeń ogółem w obszarze pieczy zastępczej gminy Czechowice-Dziedzice w latach 2022-2024

Wyszczególnienie	2022	2023	2024
	liczba świadczeń ogółem		
Wydatki na opiekę i wychowanie dziecka pokryte przez gminę właściwą ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej, z tego:			
Rodziny zastępcze spokrewnione	273	350	462
Rodziny zastępcze niezawodowe	147	169	196
Rodziny zastępcze zawodowe	91	136	88
Rodzinny dom dziecka	84	84	98
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR			

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR

W latach 2022–2024 gmina Czechowice-Dziedzice systematycznie zwiększała wydatki na opiekę i wychowanie dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej. Wydatki ogółem wzrosły z 292,9 tys. zł w 2022 roku do 426,7 tys. zł w 2023 roku, a następnie do 623,7 tys. zł w 2024 roku. Oznacza to ponad dwukrotny wzrost nakładów w ciągu trzech lat – o 112,9% w stosunku do roku 2022.

W poszczególnych formach pieczy zastępczej obserwuje się różne tempo zmian. Największy wzrost odnotowano w rodzinach zastępczych spokrewnionych, gdzie wydatki zwiększyły się z 95,8 tys. zł w 2022 roku do 207,7 tys. zł w 2024 roku, czyli o 116,9%. Podobnie dynamiczny przyrost nastąpił w rodzinach zastępczych niezawodowych – z 61,1 tys. zł do 142,3 tys. zł, co stanowi wzrost o 132,9%. W przypadku rodzin zastępczych zawodowych wydatki wzrosły z 73,5 tys. zł w 2022 roku do 139,6 tys. zł w 2023 roku, a następnie ustabilizowały się na zbliżonym poziomie 148,4 tys. zł w 2024 roku. Rodzinny dom dziecka charakteryzował się natomiast systematycznym wzrostem wydatków: od 62,5 tys. zł w 2022 roku do 125,3 tys. zł w 2024 roku, czyli o 100,2%.

W strukturze wydatków w 2024 roku nie występuje dominacja jednej formy pieczy. Największy udział mają rodziny zastępcze spokrewnione (33,3%), ale pozostałe formy – rodziny niezawodowe (22,8%), zawodowe (23,8%) oraz rodzinny dom dziecka (20,1%) – kształtują się na zbliżonym poziomie.

Podsumowując, w analizowanym okresie obserwujemy wyraźny trend wzrostowy nakładów finansowych na wszystkie formy pieczy zastępczej. Najbardziej dynamicznie rosły wydatki związane z rodzinami zastępczymi spokrewnionymi i niezawodowymi, co może wskazywać na rosnącą liczbę dzieci obejmowanych tymi formami opieki oraz wzrost kosztów

utrzymania. Jednocześnie wydatki są obecnie równomiernie rozłożone pomiędzy wszystkie kategorie pieczy zastępczej, co sugeruje zrównoważony rozwój różnych form wsparcia w gminie.

Tablica nr 13 - Wysokość wydatków w obszarze pieczy zastępczej gminy Czechowice-Dziedzice w latach 2022-2024

Wyszczególnienie	2022	2023	2024
	wydatki w [zł]		
Wysokość wydatków na opiekę i wychowanie dziecka pokrytych przez gminę właściwą ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej, z tego poniesione w wysokości:			
Rodziny zastępcze spokrewnione	95 793	134 870	207 699
Rodziny zastępcze niezawodowe	61 118	69 224	142 326
Rodziny zastępcze zawodowe	73 484	139 583	148 426
Rodzinny dom dziecka	62 548	82 988	125 260

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PCPR

3.5 System pomocy społecznej gminy Czechowice-Dziedzice w ujęciu instytucjonalnym

W latach 2021–2024 na terenie Gminy Czechowice-Dziedzice funkcjonował zróżnicowany system instytucjonalnej pomocy społecznej, obejmujący cztery typy jednostek: Dom Pomocy Społecznej, Dzienny Dom Pomocy, Mieszkania Treningowe oraz Noclegownię. Każda z tych placówek realizowała swoją działalność w ramach stałej liczby miejsc, jednak w większości przypadków zauważalna była różna skala wykorzystania dostępnego potencjału, zależnie od roku i rodzaju wsparcia.

Dom Pomocy Społecznej utrzymywał przez cały analizowany okres stałą liczbę miejsc – 30 rocznie. Liczba osób korzystających z tej formy pomocy, w ujęciu narastającym, rocznie wahała się w przedziale od 27 do 33 osób w latach 2021 - 2024.

W przypadku Dziennego Domu Pomocy, dysponującego 30 miejscami, obserwowane były również wahania liczby osób korzystających z tej formy wsparcia. W 2021 roku korzystały z niego 32 osoby, natomiast w latach 2023 i 2024 – już po 38, liczone narastająco. Od kilku lat placówka pracuje z pełnym obłożeniem.

Mieszkanie Treningowe pojawiło się w strukturze gminnej pomocy społecznej dopiero w 2023 roku, oferując cztery miejsca. W pierwszym roku działalności skorzystało z nich sześć osób, co może wynikać z krótkookresowego charakteru pobytów lub ich rotacyjności. W 2024 roku liczba korzystających zmniejszyła się do dwóch osób, co może sugerować ograniczony nabór, wydłużony czas pobytu lub szczegółowe kryteria kwalifikacji. Relatywnie

niskie obciążenie nie musi oznaczać braku zapotrzebowania – tego typu wsparcie ma często specjalistyczny i indywidualny charakter.

Noclegownia, dysponująca 25 miejscami, odpowiadała na potrzeby osób w kryzysie bezdomności. Liczba korzystających wahała się: od 21 osób w 2021 roku, przez 34 osoby w 2022 roku, do 33 w 2024 roku. Tak samo jak w przypadku wyżej opisywanych jednostek liczba osób korzystających w poszczególnych latach ukazywana jest jako narastająca i nie oznacza przekraczania liczby dostępnych miejsc.

Struktura instytucjonalnej pomocy społecznej w Gminie Czechowice-Dziedzice w badanym okresie była stabilna i kompletna. Dane wskazują na wysokie, a w niektórych przypadkach – nadmierne wykorzystanie dostępnych miejsc, szczególnie w Domu Pomocy Społecznej, Dziennym Domu Pomocy oraz Noclegowni. Wskazane jest rozważenie zwiększenia dostępności tych form wsparcia lub wprowadzenie działań uzupełniających w środowisku lokalnym. Rozbudowa infrastruktury lub wzmocnienie usług wspierających mogłyby odpowiedzieć na rosnące potrzeby mieszkańców i przyczynić się do poprawy ich jakości życia.

Tablica nr 14 – Jednostki organizacyjne w strukturze pomocy społecznej na terenie gminy Czechowice-Dziedzice w latach 2021-2024

Wyszczególnienie	Rok			
	2021	2022	2023	2024
DOMY POMOCY SPOŁECZNEJ				
liczba jednostek	1	1	1	1
liczba miejsc	30	30	30	30
liczba osób korzystających	27	29	28	33
DZIENNE DOMY POMOCY				
liczba jednostek	1	1	1	1
liczba miejsc	30	30	30	30
liczba osób korzystających	32	35	38	38
MIESZKANIA TRENINGOWE				
liczba jednostek			1	1
liczba miejsc			4	4
liczba osób korzystających			6	2
NOCLEGOWNIE				
liczba jednostek	1	1	1	1
liczba miejsc	25	25	25	25
liczba osób korzystających	21	34	27	33

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

W ramach pogłębionej diagnozy potrzeb społecznych gminy Czechowice-Dziedzice przeanalizowano dane, dotyczące dostępności oraz zapotrzebowania na instytucjonalne formy wsparcia dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Informacje te zostały zebrane w formie odpowiedzi na ankietę uzupełniającą i obejmują zarówno dane liczbowe, jak i jakościowe odnoszące się do lat 2021-2024 oraz prognozowanych potrzeb lokalnych.

W trakcie badań CUS w Czechowicach-Dziedzicach wskazał potrzebę uruchomienia czterech form instytucjonalnego wsparcia stanowiących zadanie własne powiatu lub zlecone z zakresu administracji rządowej w rozumieniu ustawy o pomocy społecznej na terenie gminy lub w gminach sąsiednich. Dotyczy to środowiskowego domu samopomocy (ŚDS) typu A dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz ŚDS typu B dla osób z niepełnosprawnością intelektualną. Wskazano także potrzebę utworzenia warsztatów terapii zajęciowej (WTZ) oraz zakładu opiekuńczo-leczniczego (ZOL).

W części dotyczącej innych instytucjonalnych form wsparcia wskazano rozwiązania, które zdaniem CUS w Czechowicach-Dziedzicach powinny zostać uruchomione. Są nimi: tymczasowa placówka wsparcia całodobowego dla osób oczekujących na miejsce w ZOL lub DPS oraz Ośrodek Interwencji Kryzysowej dla osób w sytuacji kryzysowej, m.in. w wyniku przemocy, zdarzenia losowego lub trudności życiowych.

Analiza potwierdza, że pomimo braku korzystania z niektórych form wsparcia w przeszłości, CUS jasno identyfikuje zapotrzebowanie na ich rozwój w przyszłości.

W ramach diagnozy instytucji działających w obszarze systemu pomocy społecznej i ochrony zdrowia, poddano również analizie potrzeby w zakresie wsparcia dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży. Zebrane dane wskazują, że w latach 2021–2024 żadna osoba z terenu gminy nie korzystała z domu dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży.

3.6 Wnioski z ewaluacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych gminy Czechowice-Dziedzice za lata 2020-2024

Na podstawie przeprowadzonej ewaluacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czechowice-Dziedzice (SRPS) za lata 2020–2024 sformułowano kluczowe rekomendacje, które powinny zostać uwzględnione w nowej Strategii. Ocena wykazała, że choć niektóre działania przyniosły pozytywne i trwałe efekty, w wielu obszarach konieczne jest zwiększenie skuteczności oraz dostosowanie metod działania do realnych potrzeb mieszkańców.

W pierwszej kolejności rekomenduje się podjęcie działań aktywizujących osoby bezrobotne, zwłaszcza te po 50. roku życia, które od dłuższego czasu pozostają bez pracy. W poprzedniej Strategii działania tego typu były rozproszone i prowadzone nieregularnie. Nowa SRPS powinna opierać się na stałych, dobrze zaplanowanych programach aktywizacyjnych, dostosowanych do lokalnych potrzeb i barier na rynku pracy.

Drugim istotnym obszarem wymagającym poprawy jest komunikacja społeczna oraz promocja działań pomocowych i obywatelskich. Ewaluacja wykazała niedobory w zakresie kampanii informacyjnych, promocji wolontariatu i upowszechniania dostępnych form wsparcia. W związku z tym wskazane jest wdrożenie zintegrowanej strategii komunikacji, której celem będzie zwiększenie świadomości społecznej, zaangażowania mieszkańców i lepsza widoczność działań prowadzonych przez instytucje pomocy społecznej.

Rekomenduje się również rozszerzenie działań w obszarze integracji społecznej osób z niepełnosprawnościami. Chociaż w poprzedniej SRPS zapewniono wsparcie poprzez

zatrudnienie asystentów, nie towarzyszyły mu wystarczające działania środowiskowe i aktywizujące. Nowa Strategia powinna zawierać narzędzia sprzyjające aktywności społecznej i zawodowej tej grupy – w tym działania integracyjne, edukacyjne oraz współpracę z lokalnymi pracodawcami.

Równocześnie istotne jest utrzymanie i rozwój działań usługowych oraz infrastrukturalnych, które w poprzedniej SRPS były realizowane najskuteczniej. Dotyczy to zwłaszcza mieszkań chronionych, usług opiekuńczych, wsparcia dla rodzin z dziećmi i placówek opieki nad najmłodszymi. Skuteczność tych działań powinna stanowić fundament nowej Strategii, jednak należy zadbać o ich elastyczność i dostępność, aby mogły skutecznie odpowiadać na zmieniające się potrzeby mieszkańców.

Wszystkie powyższe rekomendacje mają na celu nie tylko zwiększenie efektywności polityki społecznej na poziomie lokalnym, ale także lepsze dostosowanie działań do aktualnych wyzwań i oczekiwań społecznych. Nowa SRPS powinna łączyć sprawdzone rozwiązania z innowacyjnym podejściem do problemów społecznych, zapewniając mieszkańcom kompleksowe i skuteczne wsparcie.

4. Prognoza zmian najistotniejszych czynników społeczno-ekonomicznych na lata 2026-2031

Przeprowadzona diagnoza społeczno-ekonomiczna dla gminy Czechowice-Dziedzice wskazała obszary społeczne, w których należy w ciągu najbliższych lat spodziewać się wzrostów skali ich występowania i problemów im towarzyszących. Prognoza obejmuje również obszary, gdzie nie odnotowywany będzie ich wzrost, jednak pozostawać one będą na istotnie wysokim poziomie. Z dużą dozą prawdopodobieństwa sytuacja taka może wystąpić w następujących obszarach:

- wzrost liczby mieszkańców w wieku powyżej 65 roku życia,
- utrzymywanie się na stosunkowo wysokim poziomie problemu długotrwałej lub ciężkiej choroby,
- utrzymywanie się na stosunkowo wysokim poziomie ubóstwa wśród mieszkańców gminy,
- utrzymywanie się na stosunkowo wysokim poziomie problemu niepełnosprawności.
- utrzymywanie się na stosunkowo wysokim poziomie problemu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych wśród mieszkańców gminy.

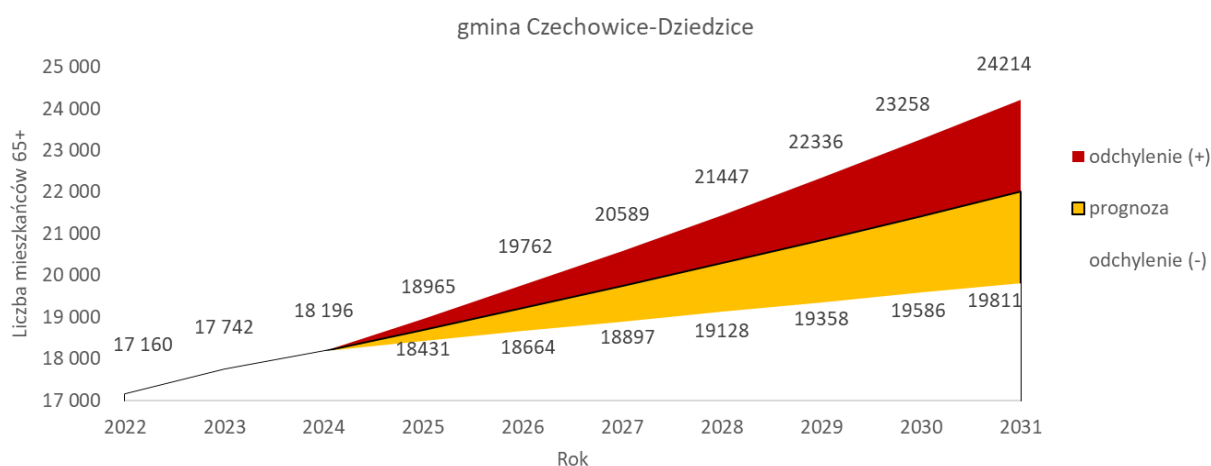
Dla wskazanych powyżej problemów społecznych wykonana została prognoza ich dalszych zmian z uwzględnieniem tempa i skali występowania. Prognozę wykonano na okres obowiązywania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Czechowice-Dziedzice do 2031 roku. Przy prognozowaniu zastosowano metodę skumulowanej rocznej

stopy wzrostu (CAGR)⁷, która pozwala na uśrednienie tempa zmian w badanym okresie i określenie ich przewidywanej kontynuacji w kolejnych latach bez uwzględniania zmienności i wahań. W poniżej prezentowanych prognozach wprowadzono dodatkowo postępujący wachlarz odchyleń od CAGR sięgający +/- 10% na koniec prognozowanego okresu.

4.1 Prognozowana zmiana liczby mieszkańców w wieku powyżej 65 roku życia

W latach 2022–2024 liczba mieszkańców gminy Czechowice-Dziedzice w wieku 65+ wzrosła z 17 160 do 18 196 osób, co potwierdza wyraźny trend starzenia się społeczeństwa. Prognozy na okres do 2031 roku wskazują dalszy wzrost tej populacji – w wariantie bazowym, wyliczonym w oparciu o CAGR, liczba seniorów osiągnie około 22 tys., co oznacza przyrost o ponad 20% względem 2024 roku. Wariant zakładający szybsze tempo wzrostu prognozuje wzrost do ponad 24 tys. osób (przyrost o 33%), co wiąże się z przyspieszonym procesem starzenia się społeczeństwa w warunkach ujemnego przyrostu naturalnego. Z kolei wariant zakładający wolniejsze tempo wzrostu przewiduje umiarkowany przyrost do blisko 20 tys. osób (przyrost o 9%). Niezależnie od przyjętego scenariusza prognozy jednoznacznie wskazują na systematyczne zwiększanie się grupy osób starszych, co będzie generować rosnące potrzeby w zakresie opieki zdrowotnej, usług społecznych, rozwoju infrastruktury senioralnej oraz działań sprzyjających aktywności i integracji seniorów. Prezentacja graficzna prognozowanych zmian liczby mieszkańców w wieku 65+ dla gminy Czechowice-Dziedzice na przestrzeni lat 2026-2031 została pokazana na poniższym schemacie.

Schemat nr 18 – Prognozowana zmiana liczby mieszkańców w wieku 65 lat i więcej dla gminy Czechowice-Dziedzice na okres 2026 - 2031

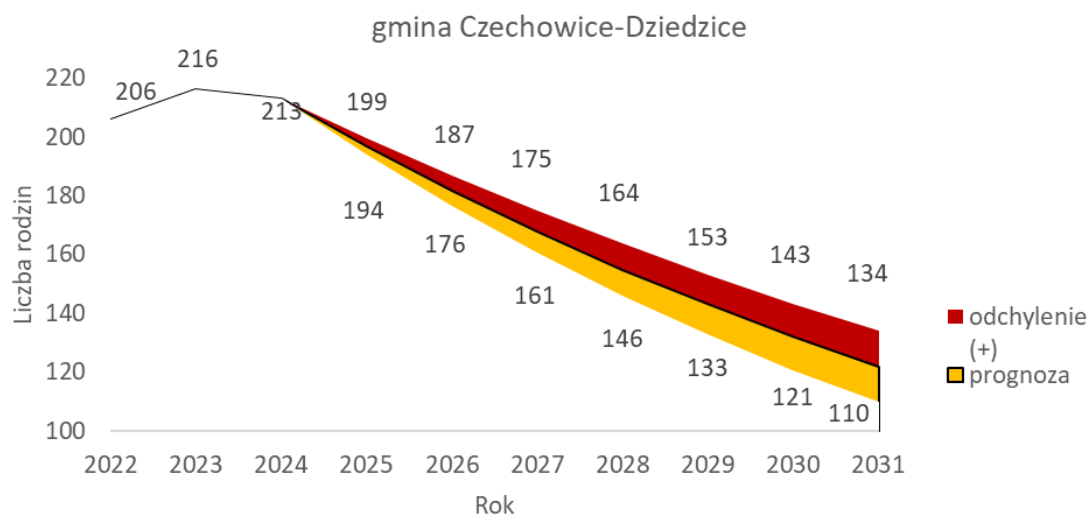
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

⁷ CAGR – ang. compound annual growth rate

4.2 Prognozowana zmiana liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby

W latach 2022–2024 liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby utrzymywała się na zbliżonym poziomie, wynosząc od 206 do 216. Od 2025 roku prognozy wskazują na systematyczny spadek tej liczby. W wariantie bazowym przewiduje się zmniejszenie z 213 rodzin w 2024 roku do około 122 w 2031 roku, co oznacza redukcję o blisko 43%. Wariant wolniejszego spadku zakłada, że w 2031 roku liczba rodzin wyniesie około 134, czyli o 37% mniej niż w 2024 roku, natomiast wariant szybszego spadku prognozuje zmniejszenie do około 110 rodzin, co stanowi spadek o 48%. Niezależnie od przyjętego scenariusza prognozy wskazują na wyraźny trend malejący, który może być związany z poprawą dostępności i jakości opieki zdrowotnej, skuteczniejszym leczeniem chorób przewlekłych oraz ogólnymi zmianami demograficznymi w gminie.

Schemat nr 19 – Prognozowana zmiana liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na terenie gminy Czechowice-Dziedzice w latach 2026-2031

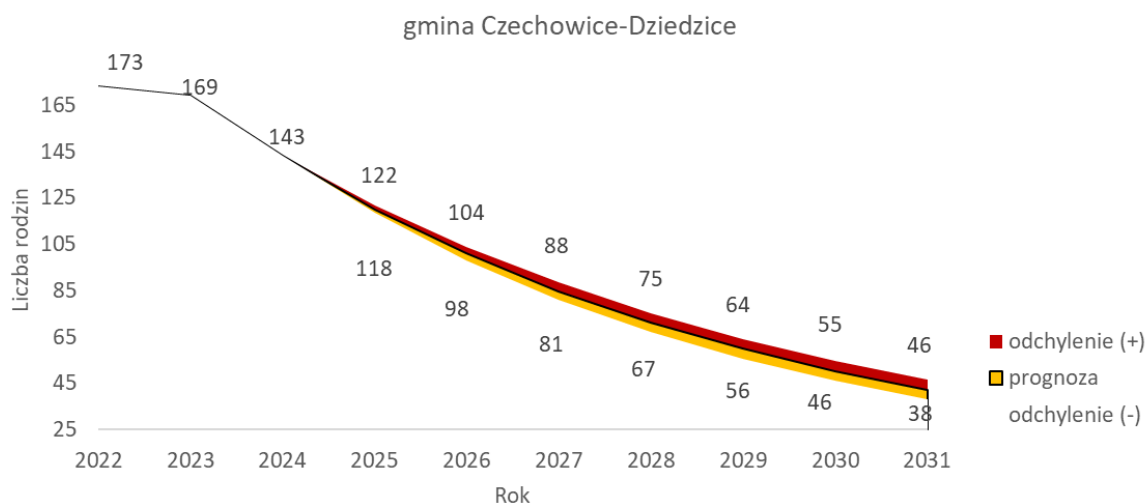

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

4.3 Prognozowana zmiana liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa

W latach 2022–2024 liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w gminie Czechowice-Dziedzice zmniejszyła się z 173 do 143. Prognozy na lata 2026–2031 wskazują na dalszy systematyczny spadek tej kategorii beneficjentów. W wariantcie bazowym liczba rodzin zmniejszy się z 143 w 2024 roku do około 42 w 2031 roku, co oznacza spadek o ponad 70%. Wariant wolniejszego spadku (odchylenie +) zakłada, że w 2031 roku pozostanie około 46 rodzin, natomiast wariant szybszego spadku (odchylenie –) przewiduje redukcję do zaledwie 38 rodzin. Niezależnie od przyjętego scenariusza prognozy jednoznacznie wskazują na silny trend malejący, co może być związane zarówno z poprawą sytuacji dochodowej mieszkańców, jak i z działaniami osłonowymi oraz aktywizacyjnymi, podejmowanymi w gminie. Trend ten oznacza, że problem ubóstwa będzie stopniowo tracił na znaczeniu jako główna przyczyna korzystania z pomocy społecznej, choć nadal pozostanie obszarem wymagającym monitorowania i wsparcia. Ujęcie graficzne prognozy liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa na terenie gminy Czechowice-Dziedzice zostało pokazane na poniższym schemacie.

Schemat nr 20 – Prognozowana zmiana liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa na terenie gminy Czechowice-Dziedzice w latach 2026-2031

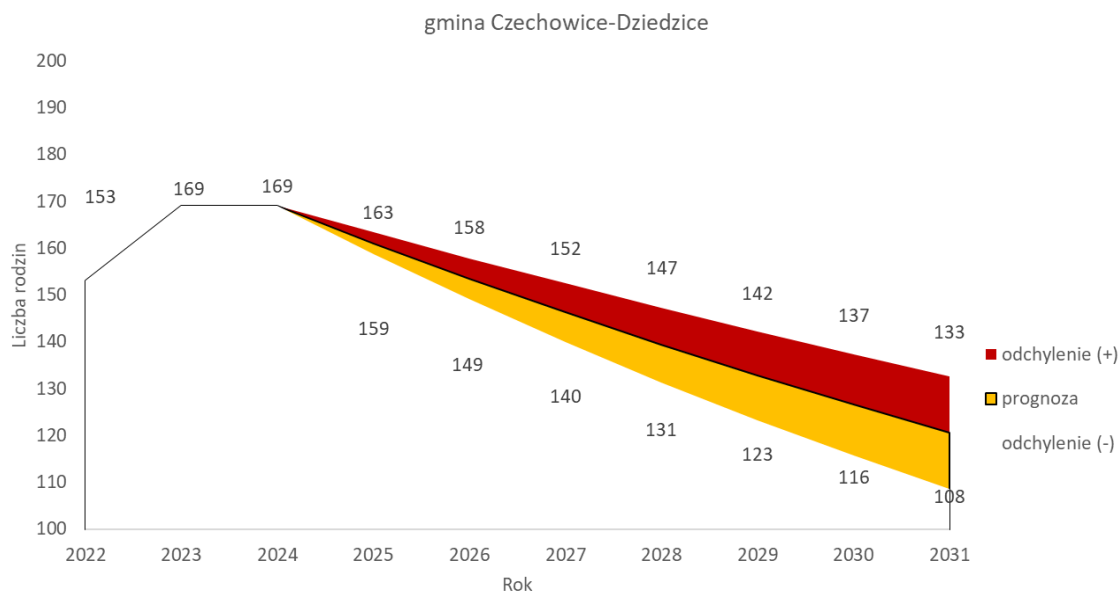

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

4.4 Prognoza zmian zachodzących w zakresie liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności

W latach 2022–2024 liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w gminie Czechowice-Dziedzice kształtowała się na poziomie od 153 do 169 i pozostawała względnie stabilna. Prognozy na kolejne lata wskazują jednak na systematyczny spadek tej liczby. W wariantie bazowym liczba rodzin ma zmniejszyć się ze 169 w 2024 roku do około 121 w 2031 roku, co oznacza redukcję o 28%. Wariant wolniejszego spadku (odchylenie +) zakłada, że w 2031 roku liczba ta wyniesie około 133, natomiast wariant szybszego spadku (odchylenie –) przewiduje zmniejszenie do 108 rodzin. Niezależnie od przyjętego scenariusza prognozy wskazują więc na wyraźny trend malejący, który może wynikać zarówno z poprawy sytuacji zdrowotnej i dostępności rehabilitacji, jak i ze zmian demograficznych ograniczających ogólną liczbę rodzin wymagających tego typu wsparcia. Trend ten oznacza konieczność dostosowania działań gminy – z jednej strony do stopniowego zmniejszania się liczby beneficjentów, z drugiej zaś do zapewnienia odpowiedniej jakości i specjalistycznego charakteru usług dla osób z niepełnosprawnościami.

Schemat nr 21 – Prognozowana zmiana liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności na terenie gminy Czechowice-Dziedzice w latach 2026-2031

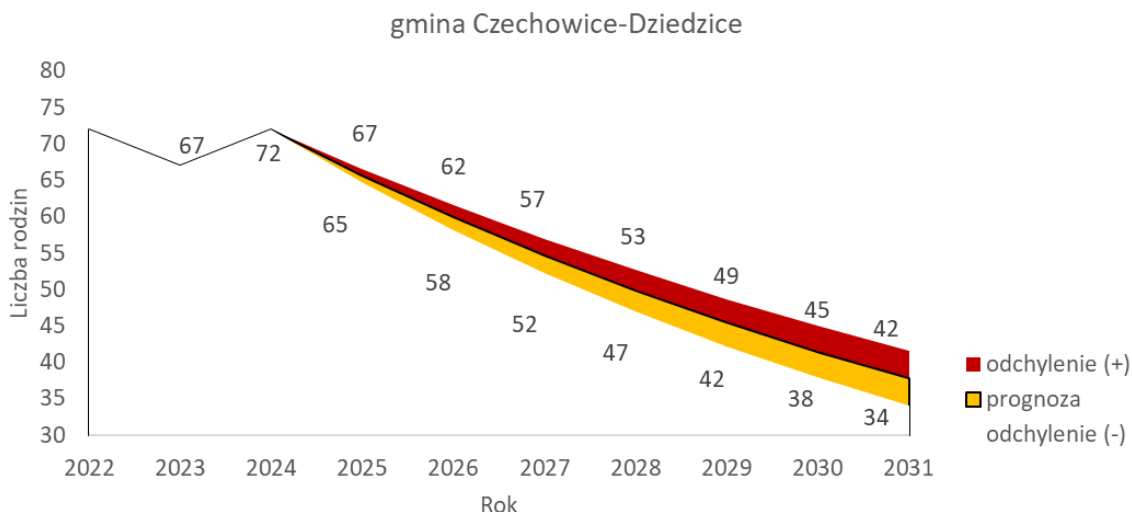

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

4.5 Prognozowana zmiana liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych

W latach 2022–2024 liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w gminie Czechowice-Dziedzice utrzymywała się na poziomie od 67 do 72, wykazując niewielkie wahania. Prognozy od 2026 roku wskazują na trend spadkowy w aspekcie rodzin korzystających z pomocy finansowej, co może być związane zarówno z poprawą sytuacji materialnej i społecznej rodzin, jak i ze skutecznością działań profilaktycznych, edukacyjnych i wspierających, podejmowanych przez instytucje pomocy społecznej. Natomiast patrząc w kontekście pracy socjalnej i działań wykonywanych przez asystentów rodziny należy spodziewać się co najmniej utrzymania na podobnym poziomie skali występowania problemu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

Schemat nr 22 – Prognozowana zmiana liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych na terenie gminy Czechowice-Dziedzice w latach 2026-2031

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

4.6 Analiza SWOT

Uwzględniając przeprowadzoną diagnozę czynników społeczno-ekonomicznych w połączeniu z prognozą głównych problemów społecznych zidentyfikowanych w gminie Czechowice-Dziedzice, została wykonana analiza SWOT. Zadaniem tego narzędzia jest wykazanie mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń, w tym przypadku w odniesieniu do zasobów gminy.

Nazwa przyjętej metody pochodzi od słów:

strengths – mocne strony

weaknesses - słabe strony

opportunities – szanse

threats – zagrożenia.

Mocne strony stanowią czynniki w postaci zasobów ludzkich, rzeczowych i potencjału drzemącego wewnątrz badanego środowiska, na których ukształtowanie organizacja posiada bezpośredni wpływ. Przeciwnieństwem są natomiast słabe strony, które również ukształtowane są wewnątrz organizacji, jednak ich występowanie przekłada się na osłabienie pozycji danej organizacji w stosunku do otoczenia.

Szans należy upatrywać poza badanym środowiskiem w jego otoczeniu. Stanowią je wszystkie czynniki zewnętrzne, które bez udziału organizacji wzmacniają jej pozycję. Zagrożenia, również znajdują się poza organizacją lub badanym środowiskiem, bez możliwości wpływania na nie, stanowią czynniki osłabiające pozycję organizacji w stosunku do otoczenia.

Bazując na wnioskach płynących z diagnozy i wykonanych prognoz, wykorzystując powyżej opisaną metodę, zostały wyspecyfikowane słabe i mocne strony oraz szanse i zagrożenia, które zostały zaprezentowane w poniższej tablicy.

Tablica nr 15 - Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
• Zaplecze instytucjonalne • Zasoby kadrowe jednostek działających na terenie gminy • Aktywna działalność jednostek gminnych • Poszerzenie usług w wyniku przekształcenia OPS w CUS, otwiera to szerszy wachlarz usług dla mieszkańców gminy • Zaangażowanie pracowników jednostek gminnych i chęć podnoszenia kwalifikacji, doskonalenia • Potencjał, aktywne zaangażowanie w życie	• Mało efektywna komunikacja (wymiana informacji) pomiędzy jednostkami Gminy • Niewystarczająca baza lokalowa • Słaba współpraca i komunikacja podmiotów sektora pomocy społecznej z podmiotami ochrony zdrowia • Niepełna lub brak informacji o ofercie jednostek w zakresie ich działalności • Niewystarczająca koordynacja działań między jednostkami gminnymi • Brak mieszkań interwencyjnych

społeczne kulturalne osób w wieku senioralnym • Bogata oferta kulturalna • Wsparcie psychologiczne i terapeutyczne dla rodzin doświadczających przemocy domowej • Sprawdzający się (skuteczny) model profilaktyki zintegrowanej • Rozszerzająca się oferta w zakresie wspierania dzieci, młodzieży doświadczających trudności	• Niewystarczająca promocja oferty jednostek gminnych i ich działalności
Szanse	Zagrożenia
• Dobrze rozwinięta komunikacja publiczna w obrębie miasta • Szeroka oferta szkoleniowa oraz możliwość pozyskiwania dofinansowania w celu podnoszenia kwalifikacji pracowników instytucji samorządowych • Możliwość wnioskowania o dofinansowanie ze środków zewnętrznych na realizację projektów i programów na terenie gminy (np. na realizację usług społecznych) • Utworzenie przez CUS punktu konsultacyjno- informacyjnego na terenie gminy • Poprawa komunikacji pomiędzy instytucjami w zakresie organizacji wydarzeń na terenie gminy • Stałe źródła finansowania • Programy rewitalizacji miejsc publicznych, parków • Możliwość poszerzenia współpracy w obszarze wspierania rodzin i osób doświadczających przemocy domowej	• Słaba komunikacja publiczna w obrębie sołectw i gmin ościennych • Brak elastyczności w podejściu do współpracy ośrodków zdrowia (NZOZ) z podmiotami Gminy • Niewystarczająca dostępność do lekarzy specjalistów • Rosnące koszty funkcjonowania i realizacji zadań w obszarach: kultury, pomocy społecznej, oświaty i in. • Zmieniające się i niespójne przepisy prawa • Niestabilna sytuacja ekonomiczna na obszarze województwa i kraju • Niestabilna sytuacja geopolityczna • Trudności w poszukiwaniu i zatrudnianiu specjalistów (np. psychologów, psychiatrów) w placówkach oświaty i pomocy społecznej • Słaba oferta na gminnym rynku pracy dla młodych osób po ukończeniu edukacji • Starzenie się społeczeństwa i spadek dzietności • Niewystarczająca promocja gminnej oferty kulturalnej i rekreacyjnej • Niskie poczucie bezpieczeństwa mieszkańców, szczególnie w godzinach wieczornych i nocnych • Niewystarczające zasoby kadrowe w służbach porządku publicznego

Źródło: opracowane własne

5. Cele, kierunki działań i wskaźniki ich realizacji

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czechowice-Dziedzice na lata 2026-2031 w swojej treści wskazuje cele strategiczne i operacyjne. Stanowią one podstawę do wyznaczania koniecznych działań podejmowanych w nadchodzących latach. Zapewniając efektywność projektowanych działań przyjmuje się katalog wskaźników powiązanych z poszczególnymi działaniami, których celem jest okresowa ocena ich skuteczności. Wszelkie wysiłki ukierunkowane są na osiągnięcie celów strategicznych w powiązaniu z misją i wizją. Realizatorami ich są wszystkie podmioty bezpośrednio zaangażowane w dążenie do osiągnięcia wyznaczonych celów.

5.1 Misja i wizja

Gmina Czechowice-Dziedzice realizując Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych przyjmuje następującą misję:

„Budowanie efektywnie działającego systemu wsparcia społecznego dla mieszkańców gminy Czechowice-Dziedzice ze szczególnym uwzględnieniem opieki nad dziećmi, wsparcia osób starszych i z niepełnosprawnościami oraz zwiększanie ich dostępności do usług i przestrzeni publicznej.”

Kierując się przyjętą misją gmina Czechowice-Dziedzice w perspektywie do 2031 roku będzie dążyła do osiągnięcia wizji zakładającej, że:

W gminie Czechowice-Dziedzice funkcjonuje skuteczny system wspierania rodzin, których zdolności opiekuńczo-wychowawcze zostały poważnie ograniczone. Działania podejmowane przez instytucje pomocy społecznej przyczyniają się do skracania czasu pobytu dzieci w pieczy zastępczej, a rodzice otrzymują wsparcie, które pomaga im przezwyciężać trudności i rozwijać niezbędne kompetencje wychowawcze.

Osoby starsze na terenie gminy Czechowice-Dziedzice znajdują wsparcie w istniejącej sieci instytucji i organizacji działających na ich rzecz. Realizowane są programy, które nie tylko oferują pomoc, ale również aktywizują seniorów, zachęcając ich do otwartości i integracji ze środowiskiem lokalnym. Dzięki temu osoby starsze mają możliwość pełnego uczestnictwa w życiu społecznym i kulturalnym. Istotną rolę w tych działaniach odgrywa wolontariat, który oprócz realnego wsparcia stanowi cenne narzędzie budowania więzi społecznych i przeciwdziałania wykluczeniu.

Osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunowie mają zapewniony dostęp do różnorodnych form wsparcia zarówno osobistego, jak i instytucjonalnego na różnych etapach życia, od wczesnej edukacji po dorosłość. Wsparcie to umożliwia nie tylko

uczestnictwo w życiu społecznym i kulturalnym, ale przede wszystkim aktywne korzystanie z rehabilitacji społecznej i zawodowej.

Ponadto osoby starsze oraz osoby z niepełnosprawnościami mają zapewniony szeroki dostęp do oferty publicznej, ze szczególnym uwzględnieniem likwidacji barier architektonicznych oraz tworzenia przyjaznej infrastruktury dla seniorów i ich opiekunów.

5.2 Cele strategiczne, operacyjne, działania i mierniki

W ramach prac nad Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czechowice-Dziedzice została wykonana diagnoza czynników społeczno-ekonomicznych oraz przeprowadzona prognoza dla głównych obszarów, które w najbliższych latach będą miały decydujący wpływ na kształtowanie polityki społecznej. Ponadto przeprowadzona została analiza SWOT, która wskazuje mocne i słabe strony, jak również szanse i zagrożenia identyfikowane w niniejszych obszarach. Na bazie wniosków płynących z analiz zaprezentowanych we wcześniejszej części niniejszego opracowania przyjęto sześć celów strategicznych, których zakres obejmuje:

1. Poprawę warunków funkcjonowania osób starszych, długotrwale lub ciężko chorych oraz dotkniętych ubóstwem
2. Budowę systemu wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin - opiekunów faktycznych
3. Likwidację barier społecznych i kulturalnych - wzmocnienie nieformalnych więzi
4. Budowanie systemu wsparcia i poprawa jakości świadczonych usług na rzecz rodzin doświadczających trudności opiekuńczo-wychowawczych
5. Ograniczenie zjawiska bezrobocia
6. Budowanie systemu wsparcia na rzecz rodzin zagrożonych oraz doświadczających przemocy

Wskazane powyżej cele strategiczne są dodatkowo opisane powiązanymi z nimi celami operacyjnymi i działaniami, do których to przyporządkowano mierniki ich realizacji. Szczegółową prezentację tych elementów zawiera poniższa tabela, w której wskazano również, dla każdego z działań, podmioty angażujące się w ich wykonanie.

Tablica nr 16 - Cele strategiczne, operacyjne i działania przyjęte w Strategii
Rozwiązywania Problemów Społecznych

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Działania	Mierniki	Podmioty realizujące
SRPS(31).1. Poprawa warunków funkcjonowania osób starszych, długotrwale lub ciężko chorych oraz dotkniętych ubóstwem	SRPS(31).1.1. Utrzymanie i rozwój infrastruktury DPS i DDP	SRPS(31).1.1.1. Podnoszenie standardu usług poprzez modernizację bazy lokalowej	SRPS(31).1.1.1.1. Liczba zrealizowanych remontów	Dom Pomocy Społecznej "Złota Jesień"
				Dzienny Dom Pomocy "Dzienny Dom Senior+"
			SRPS(31).1.1.1.2. Łączna kwota środków wydatkowanych na remonty w roku budżetowym [zł]	Dom Pomocy Społecznej "Złota Jesień"
				Dzienny Dom Pomocy "Dzienny Dom Senior+"
		SRPS(31).1.1.2. Podnoszenie kwalifikacji personelu	SRPS(31).1.1.2.1. Liczba szkoleń	Dom Pomocy Społecznej "Złota Jesień"
				Dzienny Dom Pomocy "Dzienny Dom Senior+"
			SRPS(31).1.1.2.2. Liczba uczestników szkoleń	Dom Pomocy Społecznej "Złota Jesień"
				Dzienny Dom Pomocy "Dzienny Dom Senior+"
	SRPS(31).1.2. Utrzymanie i rozwój form wsparcia osób starszych, długotrwale lub ciężko chorych oraz dotkniętych ubóstwem	SRPS(31).1.2.1. Utrzymanie i rozwój ofert pomocy i wsparcia adresowanych do seniorów	SRPS(31).1.2.1.1. Liczba przedsięwzięć, zrealizowanych w roku kalendarzowym	CUS- Dział Wspierania Osób Niesamodzielnych
				Dom Pomocy Społecznej "Złota Jesień"
				Dzienny Dom Pomocy Dzienny Dom Senior+
				Gminna Rada Seniorów
				MBP- Miejska Biblioteka Publiczna
				MDK-Miejski Dom Kultury
				MOSIR- Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji
			SRPS(31).1.2.1.2. Opis przedsięwzięć zrealizowanych	CUS - Dział Wspierania Osób Niesamodzielnych

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Działania	Mierniki	Podmioty realizujące
		SRPS(31).1.2.2. Integracja osób starszych ze środowiskiem	w roku kalendarzowym	Dom Pomocy Społecznej "Złota Jesień"
				Dzienny Dom Pomocy "Dzienny Dom Senior+
				Gminna Rada Seniorów
				MBP - Miejska Biblioteka Publiczna
				MDK-Miejski Dom Kultury
				MOSIR- Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji
			SRPS(31).1.2.2.1. Liczba zorganizowanych spotkań integracyjnych	CUS - Dział Wspierania Osób Niesamodzielnych
				Dom Pomocy Społecznej "Złota Jesień"
				Dzienny Dom Pomocy Dzienny Dom Senior+
				Gminna Rada Seniorów
				MBP- Miejska Biblioteka Publiczna
				MDK-Miejski Dom Kultury
				MOSIR- Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji
			SRPS(31).1.2.2.2. Liczba uczestników spotkań integracyjnych	CUS - Dział Wspierania Osób Niesamodzielnych
				Dom Pomocy Społecznej "Złota Jesień"
				Dzienny Dom Pomocy "Dzienny Dom Senior+
				Gminna Rada Seniorów
				MBP- Miejska Biblioteka Publiczna

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Działania	Mierniki	Podmioty realizujące
	SRPS(31).1.3. Poszerzenie dostępu do informacji n/t wsparcia seniorów	SRPS(31).1.3.1. Opracowanie informatora dla seniorów	SRPS(31).1.3.1.1. Liczba opracowanych/aktualizowanych informatorów	MDK-Miejski Dom Kultury
				MOSIR- Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji
				CUS - Dział Wspierania Osób Niesamodzielnich
				Dzienny Dom Pomocy "Dzienny Dom Senior+" Gminna Rada Seniorów UM- Wydział Promocji
SRPS(31).2. Budowa systemu wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin - opiekunów faktycznych	SRPS(31).2.1. Poszerzenie dostępu do informacji n/t wsparcia osób z niepełnosprawnościami i opiekunów faktycznych	SRPS(31).2.1.1. Opracowanie informatora dla osób z niepełnosprawnościami i opiekunów faktycznych	SRPS(31).2.1.1.1. Liczba opracowanych informatorów	CUS - Dział Wspierania Osób Niesamodzielnich
				Dzienny Dom Pomocy "Dzienny Dom Senior+" Gminna Rada Seniorów UM- Wydział Promocji
				CUS - Dział Wspierania Osób Niesamodzielnich
				CUS - Dział Wspierania Osób Niesamodzielnich
	SRPS(31).2.2. Poprawa jakości życia osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin - opiekunów faktycznych	SRPS(31).2.2.1. Utrzymanie systemu opieki wytnieniowej	SRPS(31).2.2.1.1. Liczba osób realizujących usługę opieki wytnieniowej	CUS - Dział Wspierania Osób Niesamodzielnich
			SRPS(31).2.2.1.2. Liczba osób korzystających	CUS - Dział Wspierania Osób Niesamodzielnich Spółdzielnia Socjalna Czechobest
			SRPS(31).2.2.1.3. Liczba godzin opieki wytnieniowej	CUS - Dział Wspierania Osób Niesamodzielnich Spółdzielnia Socjalna
		SRPS(31).2.2.2. Realizacja usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania	SRPS(31).2.2.2.1. Liczba godzin realizowanych usług opiekuńczych	CUS - Dział Wspierania Osób Niesamodzielnich
			SRPS(31).2.2.2.2. Liczba decyzji przyznających usługi opiekuńcze	CUS - Dział Wspierania Osób Niesamodzielnich

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Działania	Mierniki	Podmioty realizujące
			SRPS(31).2.2.2.3. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych	CUS - Dział Wspierania Osób Niesamodzielných
		SRPS(31).2.2.3. Realizacja usług społecznych	SRPS(31).2.2.3.1. Liczba nowoutworzonych usług społecznych	CUS - Zespół ds. organizowania usług społecznych
		SRPS(31).2.2.4. Utrzymanie usługi asystenta osoby z niepełnośprawnościami	SRPS(31).2.2.4.1. Liczba zatrudnionych asystentów osoby z niepełnośprawnościami	CUS - Dział Wspierania Osób Niesamodzielných
			SRPS(31).2.2.4.2. Liczba osób korzystających z pomocy asystenta osoby z niepełnośprawnościami	CUS - Dział Wspierania Osób Niesamodzielných
	SRPS(31).2.3. Rozwój wolontariatu	SRPS(31).2.3.1. Zbudowanie i utrzymanie zespołu wolontariuszy	SRPS(31).2.3.1.1. Liczba wolontariuszy	OSL - Organizator Społeczności Lokalnej
			SRPS(31).2.3.1.2. Liczba osób korzystających z wolontariatu	OSL - Organizator Społeczności Lokalnej
		SRPS(31).2.3.2. Przygotowanie i przeprowadzenie kampanii informacyjnych na rzecz rozwoju wolontariatu	SRPS(31).2.3.2.1. Liczba przeprowadzonych kampanii informacyjnych	OSL - Organizator Społeczności Lokalnej
	SRPS(31).3. Likwidacja barier społecznych i kulturalnych - wzmocnienie nieformalnych więzi	SRPS(31).3.1.1. Aktywizacja (zaangażowanie) wolontariatu na rzecz osób z niepełnośprawnościami	SRPS(31).3.1.1.1. Liczba zaangażowanych wolontariuszy	CUS - Dział Wspierania Osób Niesamodzielných
				MBP - Miejska Biblioteka Publiczna
				MDK-Miejski Dom Kultury
		SRPS(31).3.1.2.	SRPS(31).3.1.2.1.	MOSIR- Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji
				OSL - Organizator Społeczności Lokalnej
				CUS - Dział

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Działania	Mierniki	Podmioty realizujące
		Organizacja przedsięwzięć na rzecz osób z niepełnosprawnościami	Liczba zorganizowanych przedsięwzięć na rzecz osób z niepełnosprawnościami	Wspierania Osób Niesamodzielnych MBP - Miejska Biblioteka Publiczna MDK-Miejski Dom Kultury MOSIR- Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji
SRPS(31).4. Budowanie systemu wsparcia i poprawa jakości świadczonych usług na rzecz rodzin doświadczających trudności opiekuńczo-wychowawczych	SRPS(31).4.1. Zapewnienie dostępu do różnych form pomocy rodzinie i dziecku	SRPS(31).4.1.1. Utrzymanie i rozwijanie oferty wsparcia w Placówce Wsparcia Dziennego	SRPS(31).4.1.1.1. Liczba dzieci uczęszczających do placówki	Placówka Wsparcia Dziennego "Zatoka"
			SRPS(31).4.1.1.2. Liczba rodzin objętych wsparciem	Placówka Wsparcia Dziennego "Zatoka"
	SRPS(31).4.2. Podniesienie kwalifikacji kadry pracującej z rodzinami	SRPS(31).4.2.1. Organizacja szkoleń z zakresu pomocy i pracy z rodziną oraz profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień	SRPS(31).4.2.1.1. Liczba zorganizowanych szkoleń z zakresu pracy z rodziną	CUS - Dział Kadrowo-Płacowy UM Biuro ds. Profilaktyki i Przeciwdziałania Uzależnieniom
				Placówka Wsparcia Dziennego "Zatoka"
			SRPS(31).4.2.1.2. Liczba pracowników uczestniczących w superwizji	CUS - Zespół Pracy z Rodziną
				CUS - Dział Kadrowo-Płacowy UM Biuro ds. Profilaktyki i Przeciwdziałania Uzależnieniom
	SRPS(31).4.3. Usprawnienie i poprawa współpracy instytucji działających na rzecz rodziny	SRPS(31).4.3.1. Poprawa współpracy międzyinstytucjonalnej w działaniach na rzecz rodziny	SRPS(31).4.3.1.1. Liczba odbytych spotkań zespołów międzyinstytucjonalnych	CUS - Zespół Pracy z Rodziną, Placówka Wsparcia Dziennego "Zatoka"
	SRPS(31).4.4. Zapewnienie wsparcia dla	SRPS(31).4.4.1. Utworzenie systemu rodzin	SRPS(31).4.4.1.1. Liczba rodzin wspierających	CUS - Zespół Pracy z Rodziną

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Działania	Mierniki	Podmioty realizujące
	rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze	wspierających	SRPS(31).4.4.1.2. Liczba rodzin objętych wsparciem rodzin wspierających	CUS - Zespół Pracy z Rodziną
			SRPS(31).4.4.1.3. Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny	CUS - Zespół Pracy z Rodziną
			SRPS(31).4.4.1.4. Liczba form wsparcia świadczonych na rzecz rodziny	Placówka Wsparcia Dziennego "Zatoka" CUS - Zespół Pracy z Rodziną
SRPS(31).5. Ograniczenie zjawiska bezrobocia	SRPS(31).5.1. Aktywizacja osób bezrobotnych w wieku powyżej 50 roku życia	SRPS(31).5.1.1. Realizacja prac społecznie użytecznych	SRPS(31).5.1.1.1. Liczba osób świadczących/realizujących prace społecznie użyteczne	CUS - Zespół Projektowy
		SRPS(31).5.1.2. Podejmowanie działań pomocowych adresowanych do osób bezrobotnych w wieku 50+	SRPS(31).5.1.2.1. Liczba świadczeń z pomocy społecznej przyznanych z powodu bezrobocia wśród osób w wieku 50+	CUS - Dział Pomocy Środowiskowej, Zespół Projektowy
SRPS(31).6. Budowanie systemu wsparcia na rzecz rodzin zagrożonych oraz doświadczających przemocy	SRPS(31).6.1. Zwiększanie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia dla osób doświadczających przemocy	SRPS(31).6.1.1. Realizacja działań na rzecz rodzin doświadczających przemocy domowej	SRPS(31).6.1.1.1. Liczba wszczętych procedur NK	Zespół Interdyscyplinarny
			SRPS(31).6.1.1.2. Liczba rodzin objętych działaniami grup diagnostyczno-pomocowych	Zespół Interdyscyplinarny
			SRPS(31).6.1.1.3. Liczba osób kierowanych do programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową	CUS, Zespół Interdyscyplinarny

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Działania	Mierniki	Podmioty realizujące
			SRPS(31).6.1.1.4. Liczba form wsparcia świadczących usługi na rzecz rodzin doświadczających przemocy	CUS, Zespół Interdyscyplinarny
	SRPS(31).6.2. Zwiększenie kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej	SRPS(31).6.2.1. Zapewnienie dostępu do szkoleń i superwizji dla specjalistów pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej	SRPS(31).6.2.1.1. Liczba osób uczestniczących w szkoleniach	CUS, Zespół Interdyscyplinarny
			SRPS(31).6.2.1.2. Liczba osób uczestniczących w superwizjach	CUS, Zespół Interdyscyplinarny

Źródło: opracowanie własne

5.3 Wartości referencyjne mierników

Mierniki przyjęte w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, będą w kolejnych latach jej obowiązywania, służyły ocenie skuteczności podejmowanych działań. Zapewniając efektywność wdrażanych rozwiązań opracowana została tabela wartości bazowych i referencyjnych dla wszystkich wskaźników. Wartości bazowe dla mierników zostały wyznaczone na podstawie ich odczytów za okres 2024 roku. Wprowadzona została również wartość referencyjna, która określa kierunek zmian lub wartość graniczną ich odczytów. Wartości referencyjne wyrażane są odrębnie dla każdego miernika i mogą przyjmować następujące postaci: maksimum lub minimum. Należy je odczytywać jako wartości pożądane w trakcie realizacji procesów będących pochodnymi celów i działań przyjętych w Strategii. Szczegółowe wartości bazowe i referencyjne mierników zostały zamieszczone w poniższej tabeli.

Tablica nr 17 - Wartości bazowe i referencyjne mierników

Działania	Mierniki	Wartość bazowa	Wartość referencyjna	Okres dla wartości bazowej
SRPS(31).1.1.1. Podnoszenie standardu usług poprzez modernizację bazy lokalowej	SRPS(31).1.1.1.1. Liczba zrealizowanych remontów	2	minimum	2 lata
	SRPS(31).1.1.1.2. Łączna kwota	80 000	minimum	2 lata

Działania	Mierniki	Wartość bazowa	Wartość referencyjna	Okres dla wartości bazowej
SRPS(31).1.1.2. Podnoszenie kwalifikacji personelu	środków wydatkowanych na remonty w roku budżetowym [zł]			
	SRPS(31).1.1.2.1. Liczba szkoleń	10	minimum	1 rok
	SRPS(31).1.1.2.2. Liczba uczestników szkoleń	17	minimum	1 rok
SRPS(31).1.2.1. Utrzymanie i rozwój ofert pomocy i wsparcia adresowanych do seniorów	SRPS(31).1.2.1.1. Liczba przedsięwzięć, zrealizowanych w roku kalendarzowym	100	minimum	1 rok
SRPS(31).1.2.2. Integracja osób starszych ze środowiskiem	SRPS(31).1.2.2.1. Liczba zorganizowanych spotkań integracyjnych	50	minimum	1 rok
	SRPS(31).1.2.2.2. Liczba uczestników spotkań integracyjnych	500	minimum	1 rok
SRPS(31).1.3.1. Opracowanie informatora dla seniorów	SRPS(31).1.3.1.1. Liczba opracowanych/aktualizowanych informatorów	2	minimum	2026-2031
SRPS(31).2.1.1. Opracowanie informatora dla osób z niepełno-sprawnościami i opiekunów faktycznych	SRPS(31).2.1.1.1. Liczba opracowanych informatorów	2	minimum	2026-2031
SRPS(31).2.2.1. Utrzymanie systemu opieki wytchnieniowej	SRPS(31).2.2.1.1. Liczba osób realizujących usługę opieki wytchnieniowej	30	minimum	1 rok
	SRPS(31).2.2.1.2. Liczba osób korzystających	60	minimum	1 rok
	SRPS(31).2.2.1.3. Liczba godzin opieki wytchnieniowej	10 000	minimum	1 rok
SRPS(31).2.2.2.	SRPS(31).2.2.2.1.	13000	minimum	1 rok

Działania	Mierniki	Wartość bazowa	Wartość referencyjna	Okres dla wartości bazowej
Realizacja usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania	Liczba godzin realizowanych usług opiekuńczych			
	SRPS(31).2.2.2.2. Liczba decyzji przyznających usługi opiekuńcze	70	minimum	1 rok
	SRPS(31).2.2.2.3. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych	70	minimum	1 rok
SRPS(31).2.2.3. Realizacja usług społecznych	SRPS(31).2.2.3.1. Liczba nowoutworzonych usług społecznych	1	minimum	2026-2031
SRPS(31).2.2.4. Utrzymanie usługi asystenta osoby z niepełno- sprawnościami	SRPS(31).2.2.4.1. Liczba zatrudnionych asystentów osoby z niepełno- sprawnościami	50	minimum	1 rok
	SRPS(31).2.2.4.2. Liczba osób korzystających z pomocy asystenta osoby z niepełno- sprawnościami	100	minimum	1 rok
SRPS(31).2.3.1. Zbudowanie i utrzymanie zespołu wolontariuszy	SRPS(31).2.3.1.1. Liczba wolontariuszy	7	minimum	1 rok
	SRPS(31).2.3.1.2. Liczba osób korzystających z wolontariatu	10	minimum	1 rok
SRPS(31).2.3.2. Przygotowanie i przeprowadzenie kampanii informacyjnych na rzecz rozwoju wolontariatu	SRPS(31).2.3.2.1. Liczba przeprowadzonych kampanii informacyjnych	2	minimum	2026-2031
SRPS(31).3.1.1. Aktywizacja (zaangażowanie)	SRPS(31).3.1.1.1. Liczba zaangażowanych wolontariuszy	7	minimum	1 rok

Działania	Mienniki	Wartość bazowa	Wartość referencyjna	Okres dla wartości bazowej
wolontariatu na rzecz osób z niepełno-sprawnościami				
SRPS(31).3.1.2. Organizacja przedsięwzięć na rzecz osób z niepełno-sprawnościami	SRPS(31).3.1.2.1. Liczba zorganizowanych przedsięwzięć na rzecz osób z niepełno-sprawnościami	5	minimum	1 rok
SRPS(31).4.1.1. Utrzymanie i rozwijanie oferty wsparcia w Placówce Wsparcia Dziennego	SRPS(31).4.1.1.1. Liczba dzieci uczęszczających do placówki	35	minimum	1 rok
	SRPS(31).4.1.1.2. Liczba rodzin objętych wsparciem	20	minimum	1 rok
SRPS(31).4.2.1. Organizacja szkoleń z zakresu pomocy i pracy z rodziną oraz profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień	SRPS(31).4.2.1.1. Liczba zorganizowanych szkoleń z zakresu pracy z rodziną	20	minimum	1 rok
	SRPS(31).4.2.1.2. Liczba pracowników uczestniczących w superwizji	10	minimum	1 rok
	SRPS(31).4.2.1.3. Liczba przeszkolonych osób	150	minimum	1 rok
SRPS(31).4.3.1. Poprawa współpracy międzyinstytucjonalnej w działaniach na rzecz rodziny	SRPS(31).4.3.1.1. Liczba odbytych spotkań zespołów międzyinstytucjonalnych	1	minimum	1 rok
SRPS(31).4.4.1. Utworzenie systemu rodzin wspierających	SRPS(31).4.4.1.1. Liczba rodzin wspierających	1	minimum	1 rok
	SRPS(31).4.4.1.2. Liczba rodzin objętych wsparciem rodzin wspierających	1	minimum	1 rok
	SRPS(31).4.4.1.3.	45	minimum	1 rok

Działania	Mierniki	Wartość bazowa	Wartość referencyjna	Okres dla wartości bazowej
SRPS(31).5.1.1. Realizacja prac społecznie użytecznych	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny			
	SRPS(31).4.4.1.4. Liczba form wsparcia świadczonych na rzecz rodziny	5	minimum	1 rok
	SRPS(31).5.1.1.1. Liczba osób świadczących/realizujących prace społecznie użyteczne	5	minimum	1 rok
	SRPS(31).5.1.2.1. Liczba świadczeń z pomocy społecznej przyznanych z powodu bezrobocia wśród osób w wieku 50+	400	maksimum	1 rok
	SRPS(31).6.1.1.1. Liczba wszczętych procedur NK	90	maksimum	1 rok
	SRPS(31).6.1.1.2. Liczba rodzin objętych działaniami grup diagnostyczno-pomocowych	140	maksimum	1 rok
	SRPS(31).6.1.1.3. Liczba osób kierowanych do programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową	5	minimum	1 rok
	SRPS(31).6.1.1.4. Liczba form wsparcia świadczących usługi na rzecz rodzin doświadczających przemoc	2	minimum	1 rok
	SRPS(31).6.2.1.1. Liczba osób uczestniczących w szkoleniach	5	minimum	1 rok
	SRPS(31).6.2.1.2. Liczba osób	5	minimum	1 rok

Działania	Mierniki	Wartość bazowa	Wartość referencyjna	Okres dla wartości bazowej
pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej	uczestniczących w superwizjach			

Źródło: opracowanie własne

6. Sposób realizacji Strategii oraz jej ramy finansowe

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czechowice-Dziedzice realizowana będzie dzięki oddziaływaniom kształtowanym m.in. przez następujące programy i projekty:

1. Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Czechowicach-Dziedzicach na lata 2026-2030
2. Gminny Program Wspierania Rodziny w Czechowicach-Dziedzicach na lata 2026-2029
3. Lokalny program ośłonowy „Koperta Życia” w Gminie Czechowice-Dziedzice - realizacja na czas nieokreślony
4. Program "Senior + - dofinansowanie do funkcjonowania Dziennego Domu Pomocy Dzienny Dom Senior+
5. Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Gminie Czechowice-Dziedzice na lata 2022 -2025
6. Program rządowy "Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością" dla Jednostek Samorządu Terytorialnego
7. Program rządowy „Opieka Wytchnieniowa” dla Jednostek Samorządu Terytorialnego

Realizacja Strategii w ujęciu ram finansowych opiera się o następujące źródła finansowa:

1. środki własne gmin,
2. dotacje z budżetu państwa,
3. środki krajowych funduszy celowych (np. PFRON, Fundusz Pracy),
4. środki pomocowych funduszy Unii Europejskiej,
5. dochody z opłat za zezwolenia wydane na podstawie art. 18 lub art. 18¹ oraz dochody z opłat określonych w art. 11¹ Ustawy

z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz środki rządowych lub pozarządowych programów celowych.

Konstruując ramy finansowe dla budowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Czechowice-Dziedzice na lata 2026-2031 przyjęto jako odniesienie wydatki w działach: 801 - oświata i wychowanie, 851 - ochrona zdrowia, 852 – pomoc społeczna, 853 - pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej, 854 - edukacyjna opieka wychowawcza oraz 855 – rodzina; z okresu lat 2021-2025.

Dział 801 – Oświata i wychowanie

Obejmuje finansowanie systemu edukacji na wszystkich poziomach – od wychowania przedszkolnego po szkoły ponadpodstawowe. Wydatki w tym dziale dotyczą utrzymania i rozwoju placówek oświatowych (szkół podstawowych, przedszkoli, szkół branżowych, techników, liceów), dowozu uczniów, stołówek, świetlic szkolnych oraz organizacji kształcenia specjalnego i integracyjnego. Uwzględnione są także środki na dokształcanie nauczycieli, zapewnienie bezpłatnych podręczników, działalność komisji egzaminacyjnych, placówek doskonalenia zawodowego oraz szkół dla dorosłych. Dział obejmuje również wydatki na zadania wymagające specjalnej organizacji nauki oraz na realizację projektów edukacyjnych i działalność badawczo-rozwojową w oświacie.

Dział 851 – Ochrona zdrowia

Dotyczy zadań związanych z organizacją i finansowaniem publicznej opieki zdrowotnej. W ramach tego działu finansowane są szpitale, sanatoria, zakłady opiekuńczo-lecznicze, lecznictwo psychiatryczne i ambulatoryjne, programy zdrowotne oraz działania profilaktyczne. Uwzględnione są także zadania związane z przeciwdziałaniem uzależnieniom (alkoholizmowi, narkomanii), finansowaniem ratownictwa medycznego, inspekcji sanitarnej i farmaceutycznej oraz składek zdrowotnych za osoby nieobjęte obowiązkowym ubezpieczeniem. Wydatki obejmują ponadto programy polityki zdrowotnej, staże medyczne, działalność centrów zdrowia publicznego oraz działania z zakresu medycyny pracy.

Dział 852 – Pomoc społeczna

Obejmuje finansowanie zadań wspierających osoby i rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej. W ramach tego działu realizowane są zadania pomocy instytucjonalnej i środowiskowej – prowadzenie domów pomocy społecznej, ośrodków wsparcia, ośrodków pomocy społecznej oraz centrów integracji społecznej. Wydatki obejmują także zasiłki, dodatki mieszkaniowe, usługi opiekuńcze, pomoc w zakresie dożywiania, składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne, przeciwdziałanie przemocy domowej oraz wsparcie dla cudzoziemców. Ujęte są również działania w zakresie interwencji kryzysowej, mieszkań treningowych i wspomaganych oraz zadań badawczo-rozwojowych w polityce społecznej.

Dział 853 – Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej

Obejmuje działania z zakresu aktywizacji zawodowej, integracji społecznej oraz wsparcia osób z niepełnosprawnościami. W ramach tego działu finansowane są zadania z rehabilitacji społecznej i zawodowej, funkcjonowanie urzędów pracy, funduszy celowych (m.in. Funduszu Pracy, Funduszu Solidarnościowego, PFRON), a także programy aktywizujące bezrobotnych i wspierające rynek pracy. Środki są przeznaczane również na rentę socjalną, pomoc dla repatriantów, Ochotnicze Hufce Pracy oraz działania o charakterze badawczo-rozwojowym i międzynarodowym w obszarze polityki społecznej.

Dział 854 – Edukacyjna opieka wychowawcza

Dotyczy finansowania instytucji i programów wspierających rozwój i wychowanie dzieci i młodzieży poza systemem obowiązkowego nauczania. W ramach tego działu wydatki obejmują funkcjonowanie burs i internatów, poradni psychologiczno-pedagogicznych, specjalnych ośrodków wychowawczych i szkolno-wychowawczych, a także organizację wypoczynku dzieci i młodzieży, w tym kolonii i obozów. Uwzględnione są również programy pomocy materialnej o charakterze socjalnym i motywacyjnym, działania przeciwdziałające patologii społecznej oraz finansowanie młodzieżowych ośrodków wychowawczych i socjoterapii.

Dział 855 – Rodzina

Obejmuje zadania związane z realizacją polityki rodzinnej państwa. Wydatki w tym dziale są przeznaczane m.in. na świadczenia wychowawcze, świadczenia rodzinne i alimentacyjne, wspieranie rodziny oraz rozwój systemu pieczy zastępczej i adopcji. Ujęte są także nowe formy wsparcia, takie jak rodzinny kapitał opiekuńczy, świadczenie „aktywny rodzic” czy programy wspierające opiekę nad dziećmi do lat 3. Ponadto dział obejmuje finansowanie ośrodków adopcyjnych, placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne opłacanych za określone grupy rodziców i opiekunów.

Wyznaczając ramy finansowe na lata 2026-2031, które służyć będą realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czechowice-Dziedzice uwzględniono czynniki ryzyka w postaci zmieniających się przepisów prawa oraz bieżącej projekcji wskaźnika inflacji CPI⁸, która zakłada, że osiągnie on odpowiednio: 3,9% w 2025 roku; 3,1% w 2026 roku oraz 2,4% w 2027 roku. Ponadto uwzględniono również dotychczasowy poziom wydatków w działach: 801, 851, 852, 853, 854, 855, jak również konieczność zapewnienia stałego wzrostu jakości świadczonych usług. Średnioroczny wzrost wydatków gminy Czechowice-Dziedzice w powyższych działach w okresie od 2021 do 2025 roku wyniósł, dla poszczególnych działów, od -27% do 22%. Szczegółowe dane za lata 2021-2025 zawiera poniższa tabela.

⁸Bieżąca projekcja inflacji i PKB (opublikowana 4 lipca 2025 r.), źródło: <https://nbp.pl/projekcja-inflacji-i-pkb-lipiec-2025/>

Tablica nr 18 - Wydatki gminy Czechowice-Dziedzice w latach 2021 – 2025 wg działów klasyfikacji budżetowej: 801, 851, 852, 853, 854, 855.

Dział	Plan po zmianach					średnia roczna stopa wzrostu w latach 2021-2025
	2021	2022	Rok 2023	2024	2025 ⁹	
801	81 885 868	94 906 393	109 083 335	135 942 787	145 631 688	15%
851	1 447 176	1 849 088	2 213 261	1 704 235	1 700 902	4%
852	11 426 265	14 486 776	13 021 182	25 442 707	20 728 266	16%
853	799 121	33 656 599	2 253 521	1 576 647	1 748 767	22%
854	3 260 320	1 361 200	1 576 845	2 071 102	2 386 802	-8%
855	65 344 509	35 026 829	16 295 858	24 131 194	18 843 441	-27%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań Rb-28S gminy Czechowice-Dziedzice

W latach 2026–2031 wydatki gminy Czechowice-Dziedzice będą kształtować się pod wpływem czynników makroekonomicznych, takich jak prognozowany poziom inflacji (3,9% w 2025 roku, 3,1% w 2026 roku i 2,4% w 2027 roku)¹⁰, a także zmian w przepisach prawa i konieczności utrzymania wysokiej jakości usług publicznych. Przy opracowaniu prognozy został uwzględniony dotychczasowy poziom wydatków w działach: 801, 851, 852, 853, 854 i 855 oraz ich średnioroczna dynamika w okresie od 2021 do końca I półrocza 2025 roku, mieszcząca się w przedziale od (–27%) do 22%.

Największe znaczenie w strukturze budżetu zachowa dział 801 – Oświata i wychowanie, którego wydatki będą systematycznie wzrastać z 145,6 mln zł w 2025 roku do 393,1 mln zł w 2031 roku, co będzie wynikać głównie z rosnących kosztów wynagrodzeń i utrzymania infrastruktury oświatowej. W dziale 851 – Ochrona zdrowia planowany jest umiarkowany wzrost nakładów, z 1,7 mln zł do 2,5 mln zł, odzwierciedlający potrzebę utrzymania lokalnych programów profilaktycznych. Znaczący wzrost przewiduje się także w dziale 852 – Pomoc społeczna, gdzie wydatki zwiększą się z 20,7 mln zł do 57,6 mln zł, co będzie konsekwencją rosnącego zapotrzebowania na świadczenia i usługi społeczne. Bardzo dynamiczny przyrost nastąpi również w dziale 853 – Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej, w którym środki wzrosną z 1,75 mln zł do 6,40 mln zł, co będzie wynikać z rozszerzania działań głównie w obszarze pozostałej działalności.

Odwrotną tendencję przewiduje się w dziale 854 – Edukacyjna opieka wychowawcza, gdzie wydatki będą stopniowo spadać z 2,39 mln zł do 1,76 mln zł, co będzie efektem stabilizacji kosztów funkcjonowania dotychczasowych działań oraz racjonalizacji wydatków bieżących. Podobnie w dziale 855 – Rodzina planowany jest wyraźny spadek nakładów z 18,84 mln zł w 2025 roku do 3,57 mln zł w 2031 roku, wynikający z przewidywanego wygaszania części programów transferowych oraz m.in. zmniejszenia liczby beneficjentów świadczeń rodzinnych.

⁹ Dane wg stanu na 30 czerwca 2025 roku

¹⁰ W kolejnych latach przyjęto prognozę wskaźnika CPI z poziomem z 2027 roku

łącznie prognozowane wydatki w analizowanych działach będą charakteryzować się zróżnicowaną dynamiką – z wyraźnym wzrostem w obszarach oświaty i polityki społecznej oraz ograniczeniem nakładów w działach o mniejszej liczbie zadań bieżących. Kierunek tych zmian będzie odzwierciedlać priorytet gminy w zakresie inwestowania w rozwój kapitału ludzkiego, poprawy jakości usług społecznych oraz racjonalnego zarządzania finansami publicznymi.

Tablica nr 19 - Ramy finansowe dla Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Czechowice-Dziedzice na lata 2026 – 2031 w działach klasyfikacji budżetowej: 801, 851, 852, 853, 854, 855 w mln PLN

Dział	Rok						
	bazowy	prognozowany					
		2025	2026	2027	2028	2029	2030
w mln PLN							
801	145,6	172,7	203,6	240,0	282,9	333,5	393,1
851	1,7	1,8	1,9	2,1	2,2	2,3	2,5
852	20,7	24,7	29,3	34,7	41,1	48,6	57,6
853	1,7	2,2	2,7	3,4	4,2	5,2	6,4
854	2,4	2,3	2,2	2,1	2,0	1,9	1,8
855	18,8	14,4	10,9	8,2	6,2	4,7	3,6

Źródło: opracowanie własne

7. Monitoring i ewaluacja strategii

Zapewnienie realizacji Strategii w sposób gwarantujący osiągnięcie zakładanych rezultatów możliwe jest tylko w sytuacji, kiedy na etapie jej realizacji badamy postępy i efekty z podejmowanych zadań. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest dokumentem o charakterze średnio lub długo okresowym, z tego też powodu mogą wystąpić na etapie jej realizacji trudności, których nie przewidywaliśmy w momencie jej budowania. Nierzadko zdarza się też, że czynniki płynące z otoczenia uległy zmianie, co może powodować zakłócenia w realizacji strategii. Występowanie tzw. czynników ryzyka jest jedną z istotnych przyczyn wpływających na nieosiągnięcie zakładanych celów. Dlatego budując SRPS należy na każdym etapie jej realizacji brać je pod uwagę i odpowiednio reagować na niedopasowania wewnętrzne i zewnętrzne, zakłócające osiągnięcie spodziewanych rezultatów.

Mechanizmem, którego zadaniem jest zapewnienie osiągnięcia celów strategicznych oraz operacyjnych i odpowiednio wczesne reagowanie na wewnętrzne i zewnętrzne czynniki ryzyka jest ewaluacja. Głównym jej zadaniem jest polepszenie efektywności i wydajności wdrażanych działań, co bezpośrednio przyczynia się do zapewnienia realizacji celów przyjętych w Strategii. Ponadto wyszczególnia się inne, bardziej specyficzne cele ewaluacji, wśród których można wymienić m.in.

- określenie efektów podjętych działań,

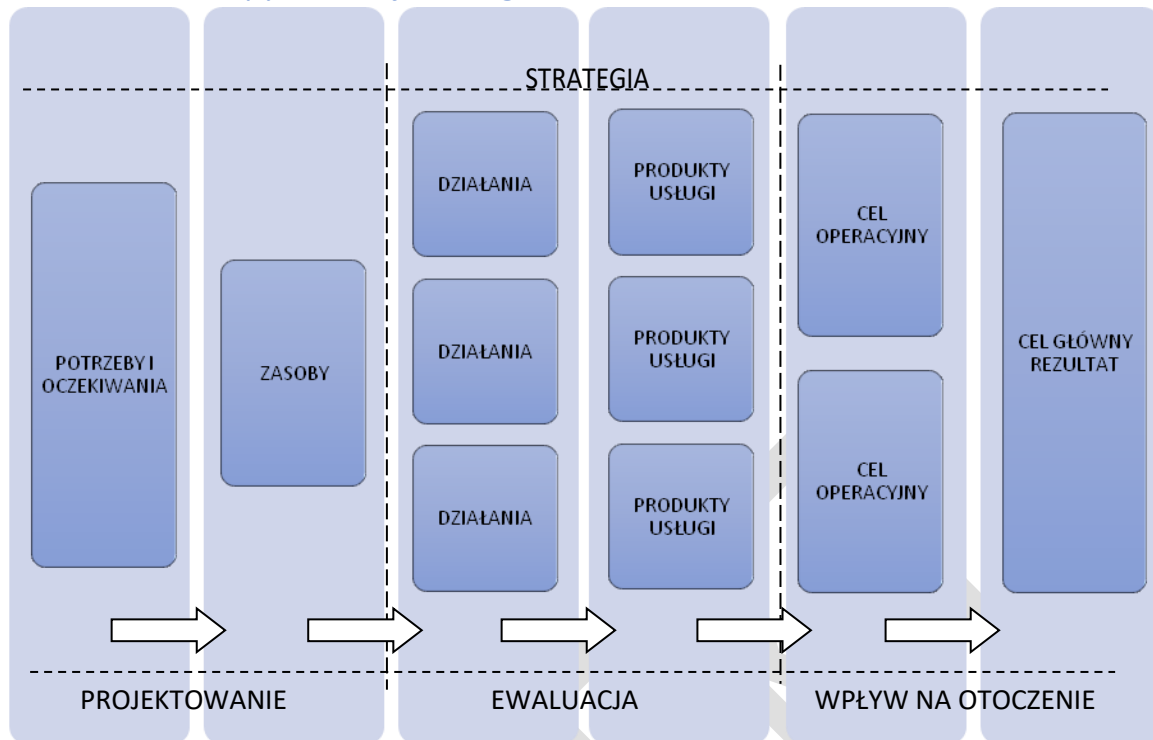
- zapewnienie lepszego zaspokojenia oczekiwań odbiorców końcowych programów lub działań,
- poprawa jakości programów,
- podniesienie kompetencji zawodowych osób realizujących programy lub zadania,
- dostarczenie informacji koniecznych do podejmowania decyzji i oceny skutków,
- pogłębienie odpowiedzialności za realizację programów i zadań wśród wszystkich podmiotów realizujących,
- poprawa procedur i eliminowanie działań nieefektywnych.

Ewaluacja jest mechanizmem, który zapewnia utrzymanie jakości podejmowanych działań i przyczynia się do skutecznego osiągnięcia zakładanych celów. Każda organizacja dostarczająca produkty, czy usługi musi pracować nad swoją konkurencyjnością w otaczającej ją rzeczywistości. Zagadnienie konkurencyjności nie dotyczy tylko i wyłącznie podmiotów komercyjnych. Organizacje publiczne, wśród których należy wymienić: szkoły, szpitale czy choćby nawet starostwa powiatowe lub urzędy gmin; nieustannie stają przed koniecznością wprowadzania strategicznych zmian w organizacji, co nazywamy zarządzaniem konkurencyjnością. W przypadku starostw czy urzędów gmin również mamy do czynienia z koniecznością zarządzania konkurencyjnością. Jednak konkurencyjność tą będziemy pojmować w sposób odmienny, niż ma to miejsce w przypadku podmiotów komercyjnych. Instytucje tego typu świadczą usługi, jednak z uwagi na uregulowania prawne i podział administracyjny w sposób naturalny nie posiadają konkurentów w pełnym słowa tego znaczeniu. Jak twierdzi P. Drucker „[...] każda instytucja potrzebuje przemyślenia, w czym jest mocna. Czy jest mocna w tym, czego naprawdę potrzeba temu właśnie biznesowi (przedsięwzięciu - przyp. aut.)? I czy wystarczająco [...] rozmieszcza swoje siły tam, gdzie przyniosą wyniki? I co dokładnie jest „rynkiem” dla tego konkretnego biznesu, teraz i na najbliższe lata?”¹¹ Przenosząc te rozważania na grunt SRPS musimy jednoznacznie stwierdzić, że właściwie przeprowadzona ewaluacja zapewnia odpowiedni dobór środków i działań, których efektem będzie osiągnięcie zakładanych rezultatów.

Chcąc zobrazować graficznie proces ewaluacji podejmowanych działań lub wdrażanych programów posłużymy się poniższą grafiką, która umiejscawia go w przebiegu realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

¹¹ M. Bednarczyk, *Organizacje publiczne – zarządzanie konkurencyjnością*, Wydawnictwo Naukowe PWN Warszawa – Kraków 2001, s. 181

Schemat nr 23 - Etapy realizacji strategii

Źródło: opracowanie własne

Projektując proces ewaluacji należy określić jej podstawowy zakres, tzn. dokładnie wskazać obszary obejmowane badaniem ewaluacyjnym. Ważnym na tym etapie jest wybór istotnych elementów z punktu widzenia realizacji Strategii. Ewaluacja musi skupić się na czynnikach zewnętrznych oraz wewnętrznych, które decydują o powodzeniu w osiąganiu przyjętych celów i rezultatów. Nie wydaje się zasadnym prowadzenie ewaluacji na elementach i obszarach, które z punktu widzenia realizacji Strategii są mało znaczące lub nie wpływają istotnie w bezpośredni sposób na osiągane cele. Ważną jest również częstotliwość prowadzenia badań ewaluacyjnych, odnosząc to zagadnienie do Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych przyjmujemy, że badania takie będą prowadzone w okresie co trzy lata. W ramach ewaluacji zostaną wykonane następujące czynności:

- określenie przedmiotu badań
- wybór metodologii i przeprowadzenie badań
- analiza wyników badań
- przyjęcie wniosków i rekomendacji

Na etapie projektowania ewaluacji osoby kluczowe dla realizacji SRPS określą, w jaki sposób przyjęte zostaną dane bazowe, które będą stanowiły punkt odniesienia dla prowadzonych badań ewaluacyjnych. Naturalnym w tej sytuacji jest posłużenie się przyjętymi miernikami (wskaźnikami), określonymi w Strategii, jednak dla zapewnienia elastyczności i właściwego reagowania na zmieniające się otoczenie dopuszczalnym jest skonstruowanie nowego benchmark'u, który w ramach realizowanych zadań będzie lepiej opisywał rezultaty i ich wpływ na otoczenie.

Całość prac związanych z procesem ewaluacji podsumowana zostanie w raporcie ewaluacji, stanowiącym dokument oceniający rezultaty podejmowanych dotychczas działań oraz wskazującym czynniki ryzyka i działania korygujące w sytuacji, gdy osiągnięcie celów strategicznych może być zagrożone. Raport ewaluacyjny sporządzany jest i przedkładany Burmistrzowi Czechowic-Dziedzic w terminie do końca maja roku następującego po badanym okresie.

Ponadto, co roku prowadzony będzie monitoring, którego celem jest bieżące badanie, czy realizacja strategii przebiega we właściwy sposób oraz czy nie występują zakłócenia zmniejszające szanse osiągnięcia zakładanych rezultatów. Zakres badania monitoringowego obejmuje zespół mierników (wskaźników) opisanych w Strategii. Okresowy monitoring kończy się raportem zawierającym: wnioski i podsumowanie. Raport z monitoringu przygotowywany jest przez zespół odpowiedzialny za realizację Strategii i w terminie do końca marca roku następującego po badanym roku, przedkładany jest Burmistrzowi Czechowic-Dziedzic. Kluczowym pytaniem, na które musi znaleźć odpowiedź niniejszy zespół brzmi: czy działania realizowane w roku poprzednim przyczyniły się do osiągnięcia zakładanych celów? W roku kalendarzowym, w którym realizowane są badania ewaluacyjne odstępuje się od obowiązku sporządzenia raportu z monitoringu. Jednakże dla zachowania ciągłości łańcucha danych, koniecznym jest przeprowadzenie badań w zakresie przyjętych mierników.

Spis tablic

Tablica nr 1 - Rozkład ludności powiatu bielskiego wg stanu na koniec 2024 roku.....	42
Tablica nr 2 - Wskaźniki obciążenia demograficznego w latach 2020-2024	48
Tablica nr 3 - Analiza salda migracji w Polsce, województwie śląskim, powiecie bielskim oraz Czechowicach-Dziedzicach w latach 2020–2024.....	51
Tablica nr 4 - Bezrobotni zarejestrowani z terenu gminy Czechowice-Dziedzice wg grup wiekowych i charakteru bezrobocia w latach 2020-2024 (stan na koniec roku)	54
Tablica nr 5 - Bezrobotni zarejestrowani z terenu powiatu bielskiego wg stażu pracy w latach 2021-2024	57
Tablica nr 6 - Osoby z niepełnosprawnościami, z terenu powiatu bielskiego, zarejestrowane jako bezrobotne wg płci w latach 2020-2024	59
Tablica nr 7 - Powody przyznania pomocy w latach 2020-2024 na terenie gminy Czechowice-Dziedzice	60
Tablica nr 8 - Liczba wniosków o leczenie odwykowe z terenu gminy Czechowice-Dziedzice, kierowanych do GKRPA w latach 2020-2024	69
Tablica nr 9 – Rodziny wspierające na terenie gminy Czechowice-Dziedzice w latach 2020-2024	72
Tablica nr 10 – Struktura i zakres pracy asystentów rodziny na terenie gminy Czechowice-Dziedzice w latach 2020-2024.....	73
Tablica nr 11 – Placówki wsparcia dziennego na terenie gminy Czechowice-Dziedzice w latach 2020-2024	75
Tablica nr 12 - Liczba świadczeń ogółem w obszarze pieczy zastępczej gminy Czechowice-Dziedzice w latach 2022-2024	76
Tablica nr 13 - Wysokość wydatków w obszarze pieczy zastępczej gminy Czechowice-Dziedzice w latach 2022-2024	77
Tablica nr 14 – Jednostki organizacyjne w strukturze pomocy społecznej na terenie gminy Czechowice-Dziedzice w latach 2021-2024.....	78
Tablica nr 15 - Analiza SWOT.....	86
Tablica nr 16 - Cele strategiczne, operacyjne i działania przyjęte w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych	90
Tablica nr 17 - Wartości bazowe i referencyjne mierników	96
Tablica nr 18 - Wydatki gminy Czechowice-Dziedzice w latach 2021 – 2025 wg działów klasyfikacji budżetowej: 801, 851, 852, 853, 854, 855.....	104
Tablica nr 19 - Ramy finansowe dla Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Czechowice-Dziedzice na lata 2026 – 2031 w działach klasyfikacji budżetowej: 801, 851, 852, 853, 854, 855 w mln PLN	105

Spis schematów

Schemat nr 1 - Usytuowanie gminy Czechowice-Dziedzice na terenie powiatu bielskiego	18
Schemat nr 2 – Gmina Czechowice-Dziedzice – mapa obszaru	19
Schemat nr 3 - Zmiana udziału mieszkańców trzech największych gmin powiatu bielskiego w latach 2020-2024	44
Schemat nr 4 - Liczba mieszkańców gminy Czechowice – Dziedzice w wieku 65 lat i więcej w latach 2020-2024 (stan na koniec roku)	45
Schemat nr 5 – Udział ludności gminy Czechowice-Dziedzice w podziale na wiek przedprodukcyjny, produkcyjny i poprodukcyjny w latach 2020-2024 (stan na koniec roku)	46
Schemat nr 6 - Przyrost naturalny na 1000 ludności wg miejsca zamieszkania w latach 2020 - 2024	50
Schemat nr 7 - Stopa bezrobocia rejestrowanego w [%] wg stanu na koniec roku w latach 2020-2024	52
Schemat nr 8 – Udział bezrobotnych zarejestrowanych wg płci w latach 2020-2024 w gminie Czechowice-Dziedzice.....	53
Schemat nr 9 - Udział bezrobotnych, pozostających bez pracy dłużej niż rok, w poszczególnych grupach bezrobotnych na terenie powiatu bielskiego w 2024 roku.....	56
Schemat nr 10 - Odsetek bezrobotnych zarejestrowanych wg poziomu wykształcenia na terenie powiatu bielskiego w 2024 roku.....	58
Schemat nr 11 - Liczba rodzin i osób w rodzinach otrzymujących pomoc z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na terenie gminy Czechowice-Dziedzice w latach 2020-2024	62
Schemat nr 12 - Liczba rodzin i osób w rodzinach otrzymujących pomoc z powodu ubóstwa na terenie gminy Czechowice-Dziedzice w latach 2020-2024	63
Schemat nr 13 - Liczba rodzin i osób w rodzinach otrzymujących pomoc z powodu niepełnosprawności na terenie gminy Czechowice-Dziedzice w latach 2020-2024 .	64
Schemat nr 14 - Liczba rodzin i osób w rodzinach otrzymujących pomoc z powodu bezrobocia na terenie gminy Czechowice-Dziedzice w latach 2020-2024.....	65
Schemat nr 15 - Liczba rodzin i osób w rodzinach otrzymujących pomoc z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na terenie gminy Czechowice-Dziedzice w latach 2020-2024.....	66
Schemat nr 16 - Liczba rodzin i osób w rodzinach otrzymujących pomoc z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa w latach 2020-2024.....	67
Schemat nr 17 - Liczba rodzin i osób w rodzinach otrzymujących pomoc z powodu uzależnienia od alkoholu na terenie gminy Czechowice-Dziedzice w latach 2020-2024.....	68
Schemat nr 18 – Prognozowana zmiana liczby mieszkańców w wieku 65 lat i więcej dla gminy Czechowice-Dziedzice na okres 2026 - 2031.....	81

Schemat nr 19 – Prognozowana zmiana liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na terenie gminy Czechowice-Dziedzice w latach 2026-2031.....	82
Schemat nr 20 – Prognozowana zmiana liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa na terenie gminy Czechowice-Dziedzice w latach 2026-2031.....	83
Schemat nr 21 – Prognozowana zmiana liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności na terenie gminy Czechowice-Dziedzice w latach 2026-2031	84
Schemat nr 22 – Prognozowana zmiana liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych na terenie gminy Czechowice-Dziedzice w latach 2026-2031	85
Schemat nr 23 - Etapy realizacji strategii	107